

Re-minne

Utgitt av Ramnes Historielag og Våle historielag

2023

SPAR **BREKKEÅSEN**

ÅPNINGSTIDER
7 – 21 (8 – 20)

TELEFON
330 60 400

Re-minne er årsskrift for
Ramnes Historielag
og Våle historielag

Re-minne er en fortsettelse av
årsskriftene Ramnesiana og
Våle-minne. Dette er 21. utgave
av Re-minne, og regnet sammen
med Ramnesiana, er dette
utgave nr. 45.

ISSN: 1503 - 772X

Utgiver

Ramnes Historielag
Våle historielag

Copyright

Historielagene og de aktuelle
forfattere/fotografene.

Ansvarlig redaktør

Odd Roar Sulutvedt

Redaksjonskomité

Eva Anfinnsen, Hilde Ringen
Kommedal, Arnfinn Eek og
Odd Roar Sulutvedt.

Rettigheter

Alle rettigheter til dette
skriftet og ethvert materiale i det
er forbeholdt utgiver og forfatterne/
fotografene.

Omslagsfoto

Forside: Fredet eik ved Våle
Prestegård. Foto: Rolf Sørensen.
Bakside: Sverre Bjunes og
Forden. Foto: Privat eie,
fotograf ukjent.

Grafisk produksjon/trykk

Print Konsult Andebu AS

Kontakt historielagene

Ramnes: post@ramneshistorielag.no
Våle: thilles@online.no
www.ramneshistorielag.no
www.valehistorielag.no

Kontakt Re-minne

osulutve@online.no

INNHold

Leder <i>Odd Roar Sulutvedt</i>	5
Et halvlodd i Pengelotteriet – en gevinst som fortsatt lever <i>Eva Anfinnsen</i>	9
Grenda Klopp og min tilhørighet til «boligfeltet» <i>Kjell Holm</i>	19
Rettelse	35
Om Samuel Meyer <i>Vidar Vallumrød</i>	37
Lokalhistorisk drama i bokhylla – om bygdebøkene <i>Hilde Ringen Kommedal</i>	45
Livet (og døden) på Lille Fon <i>Odd Gjerpe</i>	49
En familiehistorie <i>Hans Askjer</i>	57
Naturvern i Re kommune <i>Rolf Sørensen</i>	67
En historie om et kunstverk og et sjømannsliv ...eller omvendt <i>Eva Anfinnsen</i>	83
Fotball og kjøttkaker på Knattholmen <i>Per Bjerke</i>	93
Med tyttebær på åsane og koe i tenna <i>Roar Ree Kirkevold</i>	97
Fra Hamarøy til Vestfold <i>Sigmund Johannes Andreassen</i>	107
Slektsforskning – noen gode tips <i>Odd Roar Sulutvedt</i>	112
Minneord – Liv Sætre	113
Virksomheten i Våle historielag 2023	115
Stiftelsen Våle prestegård 2023	123
Virksomheten i Ramnes Historielag 2023	124

Vi utfører sandblåsing og lakkering av det meste.

- Alt fra lastebiler og båter, til kjøleskap og møbler om du ønsker ny farge eller bare vil freshe det opp litt.
- Ingen jobb er for stor eller for liten.

Ring for et hyggelig tilbud.

Kjære leser!

Som vanlig når det nærmer seg jul, så er Re-minne på plass i postkassene i den gamle kommunen, 2023 er i så måte intet unntak. Årets utgave er nummer tjueen i rekken av Re-minner.

Lenge var vi usikre på om vi hadde mange nok artikler til årets utgave, men i år har redaksjonen blitt kontaktet av flere som har en historie de ønsker å dele. Dette setter vi veldig stor pris på! Vi oppfordrer flere til å gjøre likedan, og om du vil skrive selv eller få hjelp med skriving fra redaksjonen, så er det bare å ta kontakt.

Vi har også flere som bidrar med artikler år etter år, det er flott, og det gir Re-minne en bredde som redaksjonen ikke kunne oppnådd alene. Takk til alle bidragsyterne, ingen nevnt, ingen glemte!

Som nevnt var vi usikre på antall artikler, men vi kom såpass godt ut at vi faktisk har noen artikler på vent til kommende utgaver, uten at det skal bli en sovepute for redaksjonen!

Historielagene jobber for å ta vare på og formidle vår felles historie. Re-minne er en viktig del av formidlingsdelen, og jeg håper at mange tar seg råd til å være medlem av historielagene. Medlemsinntekten er avgjørende for lagene, og kontingenten er kr 200 per person. Du kan benytte vedlagte blankett. Du oppfordres også til å delta på møter og arrangementer, du skal se at du kan lære noe om vår felles historie – eller kanskje du kan bidra? Uansett er du velkommen på historielagenes arrangementer.

Re-minne distribueres gratis til innbyggerne i Re, dette er mulig på grunn av velvillige annonsører og stor dugnadsinnsats. Vi takker annonsørene for støtten, og takker alle som har bidratt til årets utgave; skribenter, annonseselgere, distributører og ikke minst Print Konsult v/Jan Tore Haugerød, som holder trykkeutgiftene så lave som mulig.

Redaksjonen fortjener også en stor takk for sitt arbeid gjennom året, både med idéer, artikler, oppsett og gode diskusjoner på redaksjonsmøtene.

Redaksjonen ble avsluttet 25. november, og vi ønsker med dette alle en god jul og et godt nytt år!

Vivestad, november 2023

Odd Roar Sulutvedt

BULK-TANK TRANSPORT AS

Svinevoll, Borgeveien 7, 3178 Våle

Slangespredning

Samarbeidspartner Bjørn Erik Gran

Transport av flytende og fast husdyrgjødsel
Flytende råstoff til kraftforproduksjon
Bulk, mel og kornprodukter
Spredning av Dustex, miljøvennlig
Biprodukter og ADR transport

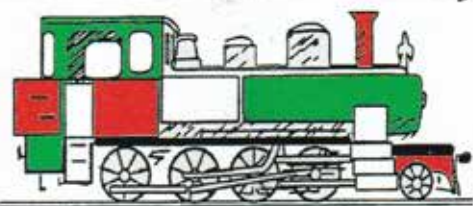

Tlf: 33 06 09 29 · Mobil: 930 04 977
post@bulktank.no · www.bulktank.no

Følg oss gjerne
på Facebook

REVETAL GAMLE STASJON

Ristorante • Pizzeria
BAR

take away

33 06 31 00

DU RINGER – VI BRINGER!

UTKJØRING:

Inntil 6 km kr. 75,-

Deretter kr. 10,- pr. kilometer

ÅPNINGSTIDER:

Mandag - torsdag: 11.00-22.00

Fredag & lørdag: 11.00-23.00

Søndag: 13.00-22.00

Gamleveien 2, 3174 Revetal

Vær fornuftig - Bli fornøyd!

1-2-tre har lang erfaring og tilbyr kortreiste løsninger - Midt i vestfold!

Byggelementer

Vi skreddersyr gjerne løsninger og er din diskusjonspartner i byggeprosessen.

Bod/Anneks

Mulighetene er mange hvis du trenger mer plass hjemme eller på hytta!

Elementer

Vi leverer takstoler, balkongelementer, bære/delevegger og veggelementer. Vi hjelper deg gjerne med forslag til løsninger!

1-2-Tre

BYGGELEMENTER

Svinevoll, 3178 Våle - Tlf 33 06 17 70

www.1-2-tre.no

Et halvlodd i Pengelotteriet – en gevinst som fortsatt lever

Eva Anfinnsen

Sørby er blitt et stille sted i forhold til før. Men på låven på en av gårdene finnes det – ikke noen hemmelighet – men en skatt, verdt å besøke. Et gårdsmuseum, skapt av Per Olai og Anne Brit Skåre. Anne Brit er datter av Sverre og Else Bjunes på Vestre Sørby.

Blant mange unike maskiner og gjenstander er flere ting som fortjener sin historie, men vi skal holde oss til gevinsten fra pengelotteriet.

I 1930 vant Sverre Bjunes på Sørby 5000 kroner i Pengelotteriet. Det var mange penger den gangen, og han kunne oppfylle en drøm – han så seg i stand til å kjøpe bil.

Sverre var tidlig ute, og det var ikke mange personbiler i bygda på den tida, så seint som i 1939 var det bare registrert 32 personbiler i Våle.

Bilen, en A-Ford Modell 1929, kjøpte han i 1930 av familie i nærheten av

Et tidlig bilde av Sverre Bjunes og Forden.

Per Olai og Anne Brit Skåre. Foto: Arnfinn Eek.

Tønsberg. Registreringsnummeret var da Z-11024. Siden bilnumrene den gangen fulgte eier, måtte den omregistreres og den fikk nr. Z-6903. A-Forden hadde noen andre kjøre-egenskaper enn T-Forden som hadde vært i produksjon noen år. Spesielt var at A-Forden hadde clutch, noe som gjorde det enklere å gire.

Sverre Bjunes var født i 1911, og overtok som bonde på gården Vestre Sørby i 1944. Som eldst av fire søsken og eneste gutt, lå det i kortene (og odelsloven) hele tida at det var han som skulle drive gården videre. Hans far hadde oppgave

som melkekontrollør, og reiste mye rundt på gårdene som hadde melkekyr, mens Sverre hadde handa på driften på gården hjemme. Og – han brukte ikke hele gevinsten på bilen, den kostet ham 3200 kroner. Resten av gevinsten kom godt med på gården, og han fikk utvidet låven, allerede før han hadde overtatt.

Han var en driftig kar, og bilen brukte han ikke bare til stas. Han kjørte blant annet varer fra gården (og kanskje fra andre gårder?) til faste leverandører, for eksempel til grosserer Jac. Jacobsen i Horten.

Da krigen kom, fikk han tillatelse til fortsatt å kjøre varer, og bilen ble omregistrert til varevogn. I 1945 ble den igjen omregistrert til personbil.

Men den ble også brukt til andre ting enn varekjøring og vanlig transport med familien. Anne Brit ble født i 1944, og forteller at bilen ble brukt som barnevakt.

Far og mor måtte holde hjula i gang, og jobben som bonde med både dyr og korn krevde at de begge var ute på jordene. Løsningen var da å kjøre Forden med ut, og ha babyen liggende der mens de arbeidet, og samtidig hadde oversikt over den lille.

De var mye å se på jordene, Sverre og Else. Og etter hvert Anne Brit. Flinke og arbeidsomme. Og ordentlig skulle det være. Så da våronna var over, ble alle redskaper rengjort og ryddet inn. Da ventet vårens store utflykt. Sverre og Else, søster

politidistrikt fylke.		Motor vogn* bestemt til: person-, last-, kombinert transport, til eget bruk, bevilling til rute-, drosje-, leiekjøring.		Bokstav Z	
Eierens navn: <i>Sverre Rimes</i>		antall sitteplasser inkl. fører 2		Kjennemerke: Nr. 6903	
Erhverv: <i>gjøddyrker</i>		Netto last 300 kg		Fabrikkmerke: Ford	
Bopel (adresse): <i>Lorby</i>		Karosseri åpent lukket		Understellets nr.: A.1486782	
Herred (by): <i>Trale</i>		Pris ved første gangs registrering kr. 3200		Motor nr.: 1929 HK.	
				Typemerke:	
Forbrenningsmotor*		Brennstoffets art:		Garanti	
Damp	Antall cylindre	Diameter mm.	Slag- lengde mm.	Største vognbredde m.	Største vognlengde m.
Elektrisk	Antall Motover	Volt	Ampère	Beholder (liter)	1.70
Stillet av: <i>M. Morkaule</i>		Størrelse kr. <i>300</i>			
Forhjul		Bakke		Vekt i driftferdig stand:	
Akseltrykk ved fullt belastet vogn	Ringenes art:	Akseltrykk ved fullt belastet vogn	Ringenes art:	Lite last	Fullt belastet
kg	Dimensioner: mm. eng.	kg	Dimensioner: mm. eng.	900 kg	kg
Veiavgift: kr. 67		Kontrollavgift: kr. 6			
Registreringsdato: <i>1930</i>		<i>1931</i>		<i>1932</i>	
Kjennemerkene innlevert: <i>1513</i>		<i>2576</i>		<i>140</i>	
Anmeldt til luksusskatt:					
Avgift:					

Skjema nr. 228 Reg. *Sverre Rimes* Varevogn
Vend!

Vognkortet til Forden.

Den årlige familieturen, her med tre biler, når våronna var ferdig.

og svoger Serena og Johannes Tryti, og søster og svoger Else og Einar Bråthen – og alle barna, og kjørte i hver sin bil sammen en tur rundt Eikeren. En ganske lang tur i fine omgivelser. Det eneste vi savnet på Sørby, var jo utsikt til vann!

Dette var en årlig tradisjon, og barna synes det var ekstra stas, for underveis var det kiosk, og is å få kjøpt. Og det hørte med. Den gangen var det langt fra hverdagslig å få en is!

Nå begynte jo Forden å bli en eldre bil, på midten av femtiårene var den jo allerede 25 år gammel. Men den tjente familien trofast, og var holdt i god stand.

Vi som var unger på Sørby på den tida, kjente jo de fleste bilene til naboene, det var jo ikke så mange som hadde bil, og Forden til Bjunes var velkjent. Den hadde også en helt spesiell lyd på «tuten»!

I 1965 avskilte Sverre bilen, og kjøpte seg en annen. Men han lot seg ikke lokke til å selge, selv om flere var interessert. En gang var det et par karer som sto klare med tusenlappene og ville bla opp. – Sverre skulle planere på jordene, de kuperte beitene skulle bli mer egnet til korndyrking, og han trengte egentlig penger, – men Nei! – Forden ble ikke solgt! Han lånte heller litt penger i Våle sparebank for å få arbeidet med jordene gjort.

Avskiltet ja, men Forden ble stående på gården.

Den ble nok også holdt i kjørbil stand, for barnebarna kan fortelle at de fikk kjøre den på jordet, for eksempel når det var høyonn. Så den har hatt oppgave både som barnevakt og lekeplass!

Nå hadde svigersønn Per Olai Skåre kommet inn i bildet. Som spesielt bil- og

maskininteressert så han også etter hvert at dette var et klenodium å ta vare på. Det hadde vært moro å få den i stand igjen!

Etter noen år i dvale i låven, skjedde det ting. Anne Brit og Per bodde da på Skoppum, og hadde en nabo, Tor Haugo, som kunne det med restaurering av gamle biler.

Forden begynte sin forvandling- eller gjenoppstandelse – vel dokumentert med bilder tatt av Tor Haugo. Den store restaureringsjobben har fått et eget fotoalbum der prosessen følges.

Det hele startet en høstdag i 1986, og 31.12.1987 var den ferdig! En svært omfattende jobb, gjort med nennsom-

het. Forden ble registrert på Anne Brit 4.05.1988, da med nummer KZ-39029. Den første ordentlige turen hadde de med den et par uker seinere, da yngstemann i familien ble konfirmert den 15. mai, en solskinnsdag. Det har vært et staselig konfirmasjonsfølge!

Etter dette har Forden vært brukt som kjøretøy ved helt spesielle anledninger. På bildet nederst på neste side skal Per og Forden på prøvetur, og være med på åpning av ny E18 ved Sem.

Ellers har den vært i bruk i flere bryllup og transportert brud og brudgom til og fra kirke (eller andre vielsessteder), og til fotografering i ulike parker og natur-områder.

Øverst til venstre ser vi Forden med et klart behov for innsats. Nederst til høyre blir den kontrollert og godkjent av Biltilsynet. Foto: Tor Haugo.

Konfirmant og familie transporteres standsmessig.

Men den hadde jo sin gamle identitet, og i januar 1995 fikk den tilbake det gamle nummeret sitt.

Nå er det vel på sin plass å si at teamet Per Olai og Anne Brit har vært mer enn vanlig engasjert i dette med biler og maskiner. Etter opplæring og en periode

Her skal Per og Forden være med på åpningen av ny E18.

med jobb hos Asbjørn Ommedal, kjøpte Per sin egen gravemaskin i 1965, og det var begynnelsen på firmaet Per O. Skåre Maskinentreprenør, som ble et velkjent firma i vårt område. De avsluttet dette i 2001.

Men hele tiden, sannsynligvis hele livet, har Per vært en samler. Godt da å ha en låve hos svigerfar. Nå har de systematisert og ordnet samlingen til et gårdsmuseum på gården på Sørby, og det er imponerende hva som er å finne her, – det er ikke bare biler og maskiner, det er alt som hørte til en gårdsdrift i gamle dager. Kjøretøy av mange slag, og blant dem – foruten Forden – må nevnes en Landauer, en staselig doning som brukte ekte hestekrefter, datert understell/jern 1868, ferdigstilt vogn med datering 1874, også denne flott restaurert (en historie for

seg). Og mye, mye mer – og det anbefales å ta en tur dit! I sommermånedene er det åpent siste tirsdag i måneden. Da tar Anne Brit og Per Olai seg turen fra Åsgårdstrand, hvor de nå bor, opp på gården for å ta imot besøkende. På gården er det nå barnebarn som har overtatt.

Forden, Z-6903 har altså tilhørt samme gård siden 1930. Det finnes mange gamle flotte veteranbiler i Våle, men kanskje ikke så mange som har hatt samme tilholdssted hele tida?

Takk for lån av private bilder!

Klar for tur, bagasjekassa er pakket og Forden har fått tilbake sitt gamle nummer.

Foto: Eva Anfinsen.

A-Forden

Model A, var etter T-Forden, Fords andre store produksjon av en bilmodell som var vellykket. Produksjonen begynte den 20. oktober 1927. Den erstattet T-Forden som var blitt bygget nesten uforandret i 18 år. Den 31. august 1931 forlot den siste bilen samlebåndet. Da var det produsert 4 320 446 enheter av denne modellen, noe mindre enn en tredjedel av T-Forden, som den erstattet. Den ble etterfulgt av Model B.

Prisene varierte mellom 385 dollar for to-dørsvarianten til 570 dollar for den mest luksuriøse firedørsvarianten. Motoren var fire-sylindret med et volum på 3,3 liter og brukte mellom 0,9 til 1,2 liter pr mil. Den hadde en topphastighet på rundt 104 km/t.

(Wikipedia)

 **Kopstadveien 477,
3178 Våle**

 33 06 03 11

 www.kjaers.no

Det Norske Penge­lotteri

Penge­lotteriet var et statlig lotteri opprettet ved lov av 2. mai 1912 med første trekning i mars 1913. Overskuddet skulle gå til lands­gavn­lige formål, blant annet tuberkulose­saken.

Lotteriet gikk ut på å kjøpe lodd med hvert sitt unike nummer. Hver måned var det trekning. Hovedpremien gikk til loddet med vinnernum­meret, mens de mindre gevinstene gikk til dem med rette tall sist i loddnum­meret.

Det var både «hellodd» og «halvlodd» til salg. Halvlodd ga bare halv gevinst hvis nummeret ble trukket ut, men kostet også bare halvparten.

Det første forslaget til opprettelse av Det Norske Penge­lotteri ble utarbeidet av veterinar­direktør Ole Olsen Malm (1854–1917), og han var styreformann fra 1912 til sin død.

Fra starten var lotteriet administ­rert av Den norske Creditbank, fra 1985 av Nordlands­banken og fra 1995 av Norsk Tipping. Toppåret for Penge­lotteriet var i 1985, da omset­ningen kom opp i 676 millioner kroner.

Den opprinnelige loven fra 1912 ble senere erstattet av andre lover, til sist av lov av 4. juni 1976 med Finans­departementet som ansvarlig myndighet, hvor overskuddet gikk til statskassen. Denne loven ble opphevet av Stortinget i 1998, samtidig som det tradisjonelle lotteriet ble avviklet. Det hadde da først blitt avviklet i 1994, men forsøkt relansert i 1997.

Kilde: lokalhistoriewiki.no

Vestfoldmøllene

- kvalitet - kunnskap - service

KRAFTFÔR - PLANTEKULTUR - KORNMOTTAK - BUTIKK

- Lokalt og kortreist fôr til alle dyreslag
- Solide faggrupper innen husdyrhold og plantekultur
- 3 kornmottak i Vestfold
- Såvarer, gjødsel, kalk, plantevern
- Driftsmidler til landbruket

*Fokus på
lokale
råvarer!*

Møllebutikken på Borgen

- Fôr og tilskuddsfôr til hest
- Mat og utstyr til hund, katt, smådyr og hobbyfjørfe
- Stort utvalg i fuglemat og matere
- Arbeidsklær, sko og støvler
- Redskap til hage, stall og fjøs

.. og mye mer!

Møllebutikken på Bakke Bruk

- Fôr til hest, hund, katt, kanin, fjørfe
- Tilskuddsfôr
- Driftsmidler

norgesfor.no

 Vestfoldmøllene

Alltid der for deg

Velkommen til Vestfolds største hengersenter!

- med stor utstilling både inne og ute

- Verkstedet tar i mot reparasjoner av alle typer hengere
- Vi har slitedeler til de fleste hengertyper
- Vi fører: Tysse og Tredal

Velkommen til en hyggelig hengerprat!

Du finner oss på facebook

HENGERE.as
O

Hengere.as
Valleåsen 2, 3174 Revetal
Tlf: 33 06 33 00
Mobil: 90 02 79 66
Email: post@hengere.as

ALT I BILREPARASJONER EU-KONTROLL

33 06 49 25

info@tkauto.no www.tkauto.no

Du finner oss på Revetal!

Glasshytta i Vivestad

Lager **kunstglass**
for hverdag og fest

Velkommen til verkstedutsalget.

Åpningstider:

tirsdag til fredag: 10-16

lørdag: 11-15

www.akglass.no og facebook

Traktorer

Snøutstyr

Tilhengere

Feiemaskiner

Reservedeler

Dekk og felg

Vedutstyr

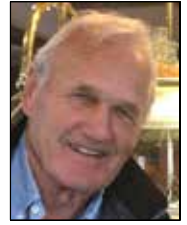
Verksted og service

✉ post@torpmaskin.no

🌐 torpmaskin.no

☎ 33 06 19 10

Grenda Klopp og min tilhørighet til «boligfeltet»

Kjell Holm

Noen historiske fakta

Oppdagelsen av hellekistene

Det var i arkeologiens pionertid på 1800-tallet at de første oppdagelser av gravmonumenter fra steinalderen ble gjort i Norge, og da ved Oslofjorden. Oppdagelsene var nærmest tilfeldige. Det første funnet ble gjort på Klopp i Re i Vestfold i 1852 (Nicolaysen 1862–1866:191f), skjønt det ble møtt med skepsis noen steder (Rygh 1885:2; fremdeles Gustafson 1914:1). Einar Østmo forteller om dette s. 28 i *Fortiden* forteller (se ref. og Re-minne 2003).

De første gravfunn fra steinalderen

Dette funnet har sin særlige interesse fordi det var det første gravfunnet fra steinalderen som ble gjort her i landet. Funnet kom fram under uttak av sand da fire steinbygde gravkamre ble ødelagt, men dolkene altså tatt vare på. Å dømme etter den opprinnelige funnbeskrivelsen, trykt i N. Nicolaysens *Norske Fornlevninger* i 1862, skulle det i og for seg ikke være noen grunn til tvil om at dolkene virkelig stammer fra gravene. Allikevel fant Oluf Rygh det i sin *Norske oldsaker* fra 1885 «ikke sandsynlig» at dolkene hørte til gravkamrene.

Geologen W.C. Brøgger undersøkte i 1904 forholdene på stedet, og kunne endog forhøre seg nærmere med finneren, som fremdeles levde. Brøggers resultater har senere vært bestemmende for oppfat-

Funn fra steinalderen gjort i 1853, av Mathias Klop, ved uttak av sand. Flintdolkene regnes å være fra ca. 2000 f.Kr. Bildet er hentet fra Marstrander S, Sjøvold T (1979) Fortiden forteller. Universitetets Oldsaksamling 1829–1979.

ningen av funnet; det kan ikke være tvil om at det virkelig var fire gravkamre i en naturlig forhøyning – en morenerygg. Begravelsene var trolig foretatt av utrente folk. I Nicolaysens beretning heter det ellers at «først da de under gravningen støtte mot hellerne, så at disse vege fra hinannen, kom flintsagerne med engang glidende nedover ...» Dette kunne jo – som det også gjorde for Brøgger – nærmest tyde på at dolkene lå samlet i en kiste, som i så fall må ha vært benyttet til flere begravelser. Dolkene danner nemlig en pen kronologisk serie, som viser at stedet ble benyttet sammenhengende i en periode på noen generasjoner omkring 2000 f.Kr. Steinkister var tidas karakte-

ristiske gravform i Sør- og Mellom-Skandinavia.

Finneren var Mathias Olsen (f. 1827) på Reine N. Han tok seinere navnet Klop. Han var sønn av Inger Olea Olsdatter (f. 1803). Hun var gift med Ole Olsen (f. 1798) på Reine. Dette var hans ekteskap nr. 2. IOOdR og årstallet 1830 står på ei tine som jeg fant på bryggerhuset på Reine N. under krigen.

Mathias Klop skulle i 1853 kjøre sand på Reineveien. Han henta sanda fra en forhøyning der husene til Arnfinn Dahl nå ligger, da han fant steinkistene og dolkene.

Klopp

– det eldste «boligfeltet» i Ramnes eller Re?

Artikkelen om Klopp av Roar Ree Kirkevold i Re-minne (2022), inspirerte meg til å se nærmere på stedet Klopp og omgivelsene rundt. I korte glimt prøver jeg å huske en del fra min oppvekst. Jeg er født i 1937 og var bare 1 år da mor tok meg med på Eidsfossbanen til Tønsberg for å bli fotografert. Så toget til Tønsberg har jeg kjørt med uten å huske det. Men jeg har bilde fra fotograf Larsen i Tønsberg om det kan være noe bevis.

Jeg vokste opp på Reine. Utveien fra Reine gikk til storveien på Klopp. Der gikk rutebilen. Til å begynne med var det dårlig bussforbindelse på denne veien. Men fra 1901–1938 gikk jo Eidsfossbanen nettopp her. Den gikk ikke fortere enn at vi på Reine kunne gå ned på jordet og rekke ut handa, så stoppa toget. For å få buss måtte vi gå til Linnestadkrysset eller til Himberg.

Skoleveien gikk om Klopp og til Linnestadskolen. Det hendte ganske ofte at flommen gikk over Førumbua og stengte deres vanlige utvei. Da måtte skolebarna fra Førumbua legges om Reine og Klopp for å komme på skolen. Fra Himberg-gårdene gikk skoleveien om Klopp. Det samme gjaldt Klepperås og Sijordet (som ligger vest i Ramnes). Det var før Ramnes vestre vei ble bygget.

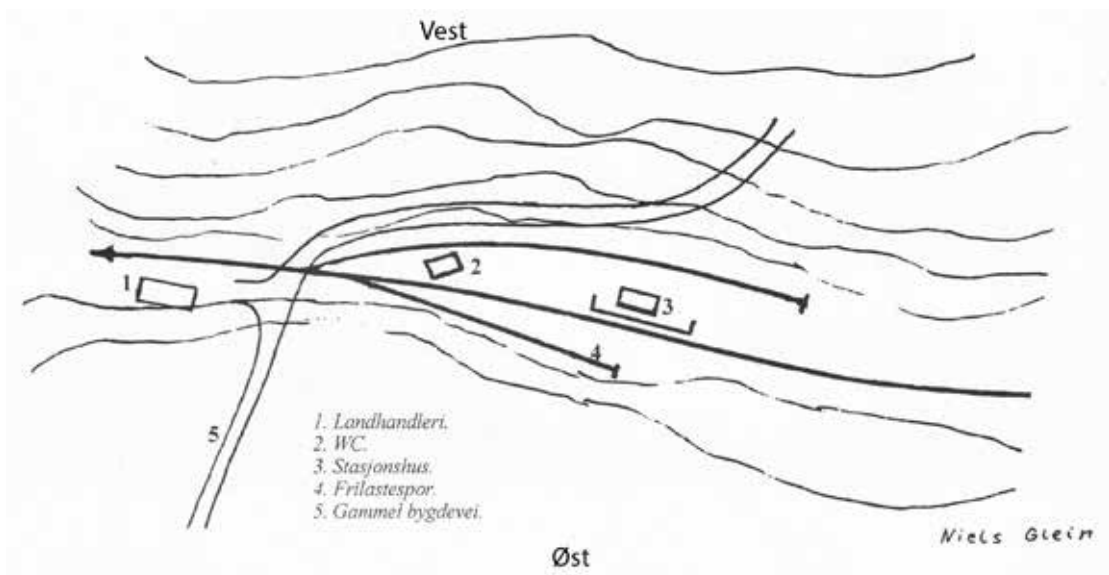
Klopp har nok vært et knutepunkt i denne delen av Ramnes i mange hundre år – for ikke å si tusen – noe det omtalte gravfunnet fra steinalderen kan tyde på.

Vi kan også ta med slagene på Re, hvorav det første i 1163 nettopp foregikk på Klopp og over elva til Linnestad. Dette er nærmere beskrevet i *Slagene på Re* av Kjersti Jacobsen (2013).

Noen hundre år tidligere finner vi gravhauger på Klopp og på Linnestad. I «Kongehaugen» på Linnestad er det neppe gravlagt noen konge, uttrykker arkeologene, men det har uten tvil vært mektige personer som er gravlagt her på begge sider av elva, etter gravhaugenes størrelse og beliggenhet å dømme.

Jernbanestasjonen med jernbanetomta

Klopp var en egen jernbanestasjon på Eidsfossbanen. Toget gikk fra Stensarmen i Tønsberg og til Eidsfoss i perioden 1901 til 1938. Den var såkalt smalsporet, det vil si at jernbaneskinneene lå med mindre avstand (1067 mm) enn dagens skinnegang (1435 mm). Stasjonsområdet på Klopp inneholdt stasjonshus med påbygd godshus, WC og to frilastespor hvor det ene lå mellom de nevnte husene

Bildet viser jernbanetomta (ca. 2,0 – 3.0 da?) Klopp landhandleri til venstre. Musum dreiv butikken og var samtidig ekspeditør ved stasjonen. Gårdsveien til Reine tok av i svingen og gikk til venstre. Den lå rett vest for jernbanesporet. I dag går gårdsveien fra Klopp til Reine på jernbanetraseen. Bildene er hentet fra: *Små-tog på spinkle skinner gjennom det indre av Vestfold, av Asbjørn N. Jakobsen.*

og bygdeveien (Heianveien eller Kloppebrekka som vi kalte den) og det andre på nedsiden av jernbanesporet (som tydelig sees på bildet over).

Hønsesus og potetlager

Etter 1938 ble Jernbanetomta brukt til forskjellige formål. Thorvald Håland (f. 1884) kjøpte deler av stasjonshuset på Klopp. Det ble fraktet til østre Hole og satt opp der som blant annet hønsesus og potetlager. Tror huset fortsatt står på østre Hole.

«Fabrikkproduserte jordpotter»

Haldor Wold og svogeren Isak Riis hadde en fabrikkliknende produksjon av jordpotter som ble solgt på det «åpne marked». Jeg tror ikke det var flere ansatte enn Haldor og Isak. Og det var kanskje det beste fordi salget gikk nok ikke så bra. Virksomheten opphørte etter noen få år.

Gulrot dyrking

Sverre Gjerde (92 år) bekrefter at det ble dyrket gulrøtter på eiendommen. Sverre bodde på Klopp, og i tenårene var han med på å ligge på alle fire å luke ugras og tynne gulrøtter. Det var et møysommelig arbeid. Det var ikke sprøytevæske som tok ugraset den gangen og ikke fantes det ett-frø-såmaskin heller. Gulrøttene ble sådd i rikelig monn slik at de måtte tynnes. Det vil si at det skulle stå igjen ei og ei plante med ca. fem cm avstand. Dette var også før «dansketiden» hvor det kom danske gårdsgutter på gårdene. De hadde et fabelaktig handlag med hakker så de slapp å ligge på alle fire.

De gikk oppreist med rak rygg og tynna med hakka. Spesielt i kålrotåkeren gikk det fort unna. Men gulrot dyrkinga på Klopp tok slutt straks etter krigen og sandjorda ble dosert bort.

«Dyrskue» på jernbanetomta

Så kan jeg huske at jernbanetomta ble brukt til «Dyrskue». Ikke i samme omfang som Dyrsku'n i Seljord, men det var skikkelig bedømmelse av storfe under streng overvåking av A. Hillestad. Jeg husker min onkel Olav Linnestad (f. 1911) kom til «Dyrsku'n» sammen med tante Valborg (f. 1917). Kuene (3–4 stk.) var tjoret til høyvogna og med en høydott bak i vogna. «Dyrsku'n» varte hele dagen og kuene måtte ha mat. Foran satt Olav og Valborg på et sete, lånt for anledningen fra kjøkkenvogna på gården, med tømmene og smattet på hesten. Aller bakerst gikk ungene og gårdsgutten og «gjette» kuene.

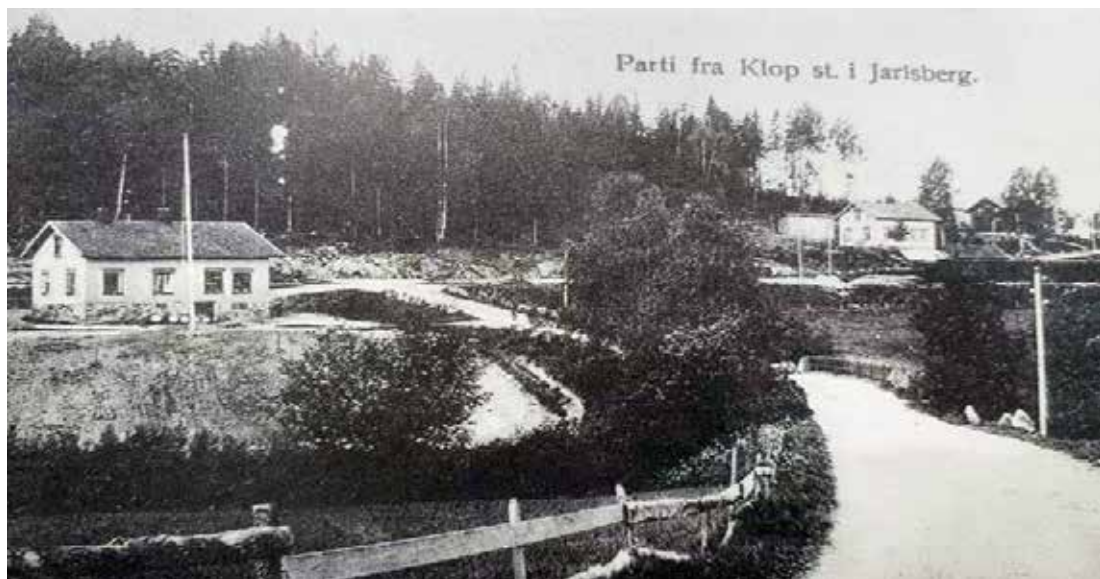
Hoppbakke

Det har også eksistert «idrettsanlegg» på jernbanetomta på Klopp. Det var etter at Eidsfossbanen var nedlagt og før jernbane-

tomta ble planert bort. Best husker jeg den bratte overfarta fra Jørstادهuset over veien og ned på jernbanetomta. På hver side av veien var det brøytekanter som måtte passeres. Over jernbanetomta mista du mye fart fordi den var flat. Skråningen ned mot elva var også bratt. Enten runda du over kanten, eller så gikk du i bønn, avhengig av fart og vær og føreforhold. Men det var forholdsvis langt til elva, så sånn sett var det ingen fare for å havne i elvestryket. Det var det heller aldri noen som gjorde.

Jernbanetomta

Tomta ble planert bort av store bulldosere midt på 1950-tallet og ble til et jorde. Det nye jordet ble liggende 2–3 meter lavere enn «Bygdeveien», som i dag. Et interessant areal var ikke mer. Det vil si det ble omgjort til et mer jordbruksvennlig formål, med et større potensial enn en

Bildet er tatt på veien mellom Linnestad og Kirkevoldkrysset (Heianveien) på østsiden av elva og gamlebrua over til Klopp. Vi ser gamle Kloppebru og nesten hele Kloppebrekka. Klopp landhandleri har enda ikke en påbygd 2. etasje og huset til Jørstad er ikke bygd. Men Jernbanestasjonen er bygd og huset til Peder og Mina kan vi se litt lenger opp i «brekka». Bildet er hentet fra: Jernbanelinjer fra Vestfold. Fra Drammen til Brevik, Skoppum–Høyjord–Vivestad–Svarstad, Vittingfossbanen og Eidsfossbanen. Av Asbjørn N. Jakobsen.

nedlagt jernbanestasjon. Arealet var nok for lite til framtidig dyrskue og ikke passet det til gulrot dyrking heller. Vi så aldri noen stor utvikling innen hoppporten akkurat her. Så det gikk som det måtte gå, tomta gikk over til å bli et «industrielt landbruksforetak».

Flere hoppbakker

Vi tar med to hoppbakker til: En med overfart som gikk fra hagen til Målfrid Andersen på Kloppeskauen over gamle Reineveien – så over den gamle jernbanen (der Reineveien går nå) og ned på Reinejordet eller Dyrsa som det heter. Det var kort unnarenn og kort slette.

Terje Erling Wold hopper over bilen til Roar Ree Kirkevold på Reineveien mellom Reine og Klopp i mars 1978. Bildet stod i Tønsberg Blad mandag 13. mars 1978. Foto: Roar Ree Kirkevold.

Den andre bakken lå med overfart fra Woldskauen med hopp ved steingjerdet omtrent. Det var ganske flatt unnarenn. Så der lærte vi å sette telemarknedslag. Nedslaget ble tungt og vi måtte svinge før gårdsveien til Reine. Noen svingte utenom hoppet oppe i lia, fikk god fart og satsa på brøytekannten rett før veien og svedde over Reineveien.

Andre episoder og hendelser på Klopp og området rundt

Woldsletta eller Volleyballsletta

Så var det Woldsletta, seinere kalt Volleyballsletta, – ei lita åpen slette som ligger på toppen av Kloppåsen, rett vest for Kongehaugen. Der var det ulovlige fotballkamper under krigen. Fra midt på 50-tallet var det volleyball. Sletta ble også mye brukt av 4H til ulike samlinger. Mange år seinere var sletta samlingsplass og startområde for orienteringsløp. Det ble laget kart over hele Kloppåsen og det er fortsatt kart der som strekker seg sydover helt ned til Kjær i Sem. Orienteringskart går som kjent under betegnelsen idrettsanlegg.

«Skøytebane»

Retts syd for Woldsletta lå det en liten dam som frøys til is om vinteren (kanskje grodd igjen nå). Der gikk vi på skøyter. Vi brukte krøllskøyter som var festa til støvlene med reimer. De het krøllskøyter

Krøllskøyter. Anno Norsk skogmuseum. Foto: Bård Løken. (DigitaltMuseum.no).

*Skruskøyter. Foto: Telemark Museum.
(DigitaltMuseum.no).*

fordi skøytene var utformet med en krøll foran.

Så kom skruskøytene. På skøyta var det festa et regulerbart jern med en skrueanordning. Da kunne du skru skøyta direkte på sålen foran og på hælen bak. Vi slapp reimene, men jeg er ikke så sikker på om skøytene satt bedre. Det kom jo an på hvor slitt sålen var.

Vi gikk også på skøyter på elva, men det var vanskeligere. Det var mere sprekker i elveisen. Vi fikk forresten ikke lov heller.

Den beste skøytebanen hadde vi når jordene var fulle av vann etter mye nedbør om høsten. Hvis kulda kom, fikk vi den flotteste skøyteis. Det var også skøytebane ved Erling Linnestad. Den lå ved siden av storveien i øst-vest retning. I begge tilfeller var det der vi for første

*Lengdeløpsskøyte. Fra samlingene på Maihaugen.
(DigitaltMuseum.no).*

gang prøvde lengdeløpsskøyter eller «blekkspann» som vi kalte dem. Uttrykket skriver seg trolig fra at det midt under skøytene lå et hult metallrør som var sveiset til ei hælplate og tåplate som støvelen kunne festes til, ved bruk av lærreimer. Eller kanskje ordet hadde noe med melkespann å gjøre? Under platen lå det et langt jern som måtte slipes jevnlig. Jernet startet ca. 10-15 cm foran støvelen og gikk til omtrent 10 cm bak. De skøytene gikk vi fort med!

Smeden på Klopp eller «smeen»

Kristian Kirkevold (f. 1894) var både smed og hovslager på Klopp. Det var alltid en opplevelse å se hovslageren smidde hestesko. Den ble formet på ambolten og i essa. Skoen ble tilpasset til den enkelte hov. Hvis smeen hadde dårlig tid, tok han ofte skoen opp av nedkjølingsbalja litt for tidlig. Da ble den varme skoen lagt på hoven så røyken sto til værs. Det var også moro å legge merke til hvor dyktig smeen var til å behandle hesten. Den måtte jo stå stille når den skulle skos. Han lot hesten bli kjent med seg. Han snakket rolig med den, klødde den litt under kjakene og smeiket den over mana. Da roet hesten seg.

Kirkevold fikk i 1955 Vestfold landbrukskasselskaps påskjønnelse som smed og hovslager i 35 år. Han dreiv også som rørlegger og utførte kunstmiearbeid til kirker og stabbur (Unneberg S.H. Ramnes bygdebok)

«Smeen» tygde skrå – og han kunne spytte! Og han traff, hver gang! Det var avkjølingsbalja med kaldt vann som måtte unngjelde. Den hadde god vidde så han kunne stå i andre enden av rommet og likevel treffe. Han hadde en slags egen dobbeltbevegelse med lepper og

tunge. Han spytta med leppene først og så en kjapp bevegelse med tunga som raskt trakk seg innover for så deretter å bli fulgt opp av munnluft som kom helt fra magen, eller lungene? Det gikk i hvert fall langt med en stor koordinert bevegelse.

Spark og rattkjelke

I Kloppebrekka hadde vi mye moro på sparkstøtting. Det var en sosial greie med yngre og eldre jenter og gutter. Etter hvert fikk vi smeen til å lage rattkjelke. Han steig kraftig i vår aktelse fordi det å lage rattkjelke så egentlig veldig komplisert ut, men smeen klarte også det.

Rattkjelke, her med handbrems. De første utgavene var uten brems – da gikk det ut over skosålene. Foto: Wolday, Mekonnen, Larvik Museum. (DigitaltMuseum.no).

Sparkstøtting. Foto: Kjell Holm.

Bakstekone

Det var egen bakstekone på vestre Klopp. Hun het Bredine Olette Johansdatter (f. 1852). Hun bodde på veien til Hole, i et hus på toppen av bakken rett etter å ha krysset bekken. Svein Svendsen (f. 1933), som bodde lengst inne på denne veien, fortalte meg at han som guttunge sykla på trehjuls sykkel hjemmefra og ned til Olette (det må ha vært noen år før krigen). Der fikk han nystekt flatbrød med kaffe. Han følte seg nesten som voksen over å få servert kaffe av Olette. Bakken som nevnes ovenfor heter Olettebakken den dag i dag.

Sagbruk

Olav E. Wold (f. 1890) hadde gårdssag. Saga lå rett vest for kjerka. Vi kjørte sagtømmeret opp på sydsiden av saga – på velta – og rulla tømmeret med handmakt inn på sagbenken. Der ble stokken festa med to kraftige jernkroker. Det var som regel to mann på saga, en foran som var sjef og en bak som var bakgutt. Kan hende det av og til var tre mann der. Den tredje var han som kappa honved, det var de borda som ble skjært først på siden av stokken. De ble gjerne kappa i 60 cm lengder og var nyttig vedbrenne.

Gravportal og «båmann»

På trevet i saga til Wold, lå gravportalen etter Mathias Linnestad (f. 1869). Det var grannelaget (se nedenfor) som hadde ansvaret for å snekre gravportalen. Derfor blir den tatt vare på til flere begravelser i grenda. Mathias Linnestad døde i 1943. Det var ikke begravellesbyrå i gamle dager. Da var det familiens ansvar å legge den døde i kiste. Den avdøde skulle ligge noen dager (før begravelsen) i huset på gården. Enten i en av stuene eller en alkove. Det var som regel litt kaldere der. Det skulle være anledning for folk

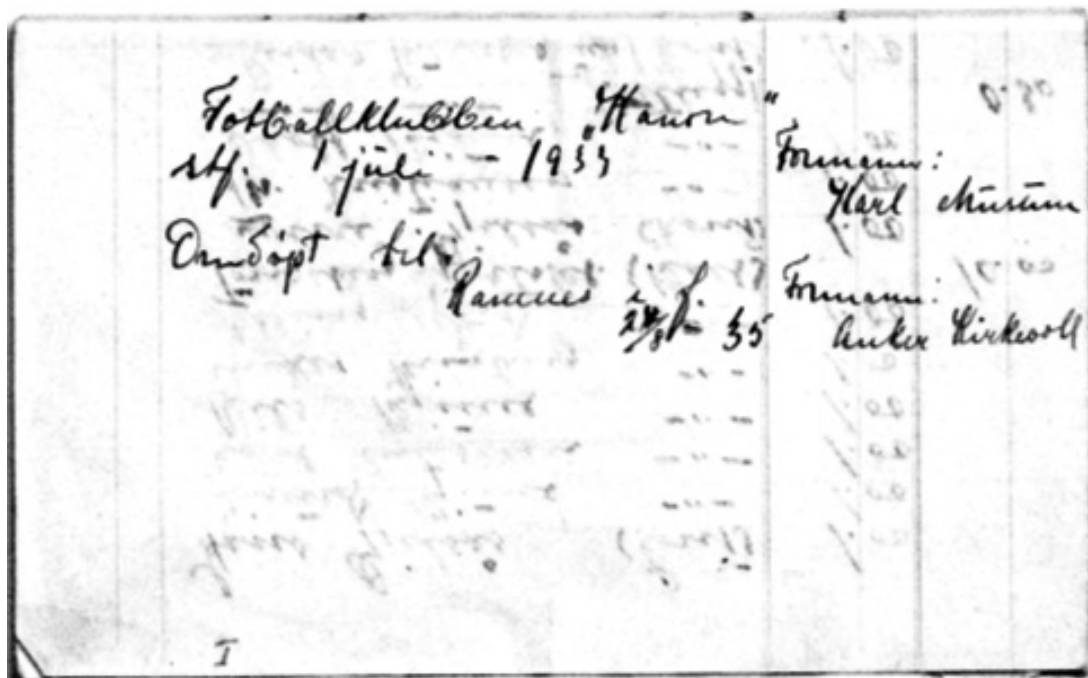
i grannelaget til å avlegge et siste besøk hos den døde. I den anledning var det en spesiell person som ble kalt «Båmann». Olav Gunleiksrud (87 år) kan huske at i hans bestefars begravelse (M. Linnestad) var det Hans Christian Horntvedt (f. 1880) fra Reine som var «Båmann». Han var den i grenda som hadde som oppgave å underrette naboene til avdøde og om tid og sted for besøk. Grannelaget til søndre Linnestad (Nordre Linnestad, Kløv, Reine og Klopp), gikk sammen om å bygge gravportalen (Unneberg: Ramnes bygdebok, Bind II). Den var pynta med granbar. Familien til avdøde ordnet det. På Linnestad ble portalen satt opp ved siden av storveien. Langs storveien mot kirken, der hvor gårdsveiene kom inn, ble det lagt ei smal stripe med granbar som på en måte stengte disse småveiene for trafikk, men også for å vise respekt og en siste avskjed eller hilsen til den avdøde.

Butikken på Klopp, eller butikkene og Karl Musum

Det var flere butikker på Klopp. Den største var nok butikken til A.F. Musum (f. 1877). I tillegg lå det et uthus litt lenger syd på eiendommen. Der var det lager for dyrefor og melasse og en utedo. Det var mye lukt i det uthuset, men lukta av sildemjøl var tross alt den mest «gjennomtrengende».

Seinere ble det bygd fryseskap til kundene der. Skapene hadde en størrelse på ca. 50x30 cm. Det var før «alle» kjøpte egne frysebokser. Men det var butikk både på toppen av Kloppebrekka og i et hus lenger nord på Klopp.

Det kan fortelles mye om Karl Musum (f. 1916). Han var målmann i fotballklubben «Kanon». og var også formann og kasserer da klubben ble stiftet i 1933.

Kassabok til «Kanon» fotballklubb. hvor det bekreftes at klubben er stiftet (stf) 1. juli 1933 og formann er Karl Musum.

I 1935 gikk klubben over til å bli Ramnes Idrettsforening.

Han var butikkmedarbeider i alle år. Fornavnet hans var Karl, men han ble alltid kalt Kal uten snev av r. Da spisser du tunga inni munnen og legger den fram mot fortennene. Prøv!

Kal «sto» i losjen både før og etter krigen. Sverretun, som var losjelokalet, sto ferdig i 1934. Det lå rett på nordsiden av Linnestadskolen. Under krigen var losjelokalet stengt og fylt opp av radioapparater. Etter streng ordre fra tyskerne. Ingen skulle ha radioapparater under krigen. Jeg hørte ikke på radio før jeg var 8 år gammel. Nå er «Sverretun» solgt og overtatt av «Tunsberg leikarring».

Kal var i god form. Han sykla alltid, i lang mørk vinterfrakk. Uansett vær og om det var sommer eller vinter, sykla Kal i den side vinterfrakken.

Han var også usedvanlig god til å kaste på stikka. Han hadde jo alltid småpenger i lomma og kunne veksle. Det var femøringer av kobber vi brukte. Tyske femøringer var ikke «god tone». De var dessuten litt for lette til å kaste med. «Stikka» kunne være en strek i veien, en stein eller murstein. Noen ganger med ring rundt.

Jeg husker ikke om det var Kal og Helga som dreiv butikken da. Det skulle foregå veiarbeid utenfor butikken, sånn at den nedre veien inn til butikken måtte stenges. Det var jo litt leit for de som kom fra Linnestadsida. En dag stod de og akkederte kraftig fra begge sider. Fra Kloppsida ble det hevdet at kundene kunne jo kanskje slutte å handle hvis de måtte gå en omvei for å gå på butikken. Erling Linnestad og Ola Bakke var gode kunder som handla på Klopp og kom fra Linnestadsida. De ble stående og høre på den høylytte samtalen. Så bryter Erling inn og sier: «Ola og jeg, vi kan da gå oppom vi».

Karl M. ble aldri gift. Jeg kan ikke huske at Kal var med i leikarringen i losjen, og jeg så aldri han kasta et blick mot dame- ne. Men jeg tror han hadde et godt øye til Re-damene på Kløv. Noen få ganger, etter at jeg kom med i voksenlosjen, var jeg med, som anstand(?). Sammen med Kal fulgte vi Re-damene til Kløv. Jeg kan bekrefte at det absolutt ikke skjedde noe «uanstendig», ikke en klem en gang. Kal og jeg gikk sammen gjennom Kløvsbogen tilbake til Klopp og var godt fornøyd med oss sjøl.

Poståpneri

Det var også poståpneri i butikken på Klopp. «Klop i Jarlsberg» ble opprettet 1. okt. 1901. I 1921 ble navnet endret til «Klopp i Jarlsberg». I 1930 til «Klopp i Vestfold». I min oppvekst husker jeg som poståpner landhandler A. Musum, 1916–46 og fru Helga Musum Sæbø, 1946–63. (Ramnes bygdebok Bind II Første del, Unneberg)

Melkebukk på Klopp

Bodin bodde på Klopp. Han kjørte melka fra bøndene i distriktet til Tønsberg

Meieri. Han var alltid presis. Bøndene på Reine kjørte melka til Klopp hver sin uke. Siden det var fire aktive melkebønder på Reine den gangen, så ble det kjørt ei veke i måneden. Innerst på Reine bodde søskenparet Kristian (f. 1904) og Karoline (f. 1911). Det var Kristian som kjørte melka med en urolig hest. Karoline var også i fjøset, men dreiv med birøkt ved siden av. Om det var Kristian, Karoline eller hesten som var årsaken, veit jeg ikke, men det hendte oftere enn «av og til» at det ble dårlig med tid. Var ikke dunkene kommet fram til Klopp i tide, så kjørte Bodin. Neste stopp for Bodin var på Linnestad. Da måtte Kristian kjøre «det reimer og tøy kunne holde» til Linnestadbukken for å rekke Bodin. Men Bodin hadde sett bonden fra Reine og tatt seg den umaken å vente på melkespanna.

Ysteri på Linnestad

Ysteriet var i gang fra 1877 i bryggerhuset på Søndre Linnestad. Bryggerhuset er antagelig det samme som ligger der i dag. Driften var i gang til ca. 1910. «Ysteriet produserte fetost og mysost. For sin fetost fikk Ysteriet premie på en landbruksutstilling i Larvik i 1885 (Unneberg Sigurd H. Ramnes bygdebok bind II).

Jordskjelvet på Klopp

Det hadde seg sånn at Konrad Jørstad (f. 1897) med familie bygde seg hus på Klopp i 1936. Et stort to-etasjes hus med kjeller. Liggende i lia rett ovenfor Klopp stasjon. Det kan hendte at økonomien ikke sto i forhold til forventningene og at tidene var trange. Huset ble reist, men sto uferdig til etter krigen. Men Konrad og Borghild (f. 1908) bodde likevel i huset sammen med sønnen Odd (f. 1929), som var spilloppmakeren på Klopp. Det tok mange år før Konrad fikk murt pipe til

huset. Men pipeåpningen var klar. Leif (f. 1930), eldste bror min, gikk på skolen sammen med Odd. Det var av Leif jeg hørte historien: Odd hadde bedt noen klassekamerater om å komme på besøk. Kanskje det var bursdag? De kom, men ingen var hjemme og Odd var ikke å se. De ble stående der og vente og se seg rundt. Plutselig kommer det et rabalder fra øverst oppe på loftet i huset. Odd, som selvfølgelig var hjemme, skulle skremme kameratene. Odd hadde klart å heise opp et trillebårhjul i et enkelt tau opp igjennom det åpne pipeløpet helt opp på loftet aleine. Og det var hjul av det gammeldagse slaget med jern- og ikke gummihjul. Så løsnet han tauet, og trillebårhjulet dreiv ned igjennom etasjene og gikk i kjellergolvet med et brak. De ble redde de som var der, og halve Klopp trodde det var jordskjelv eller et bombeangrep fra det tyske Luftwaffe.

Men et virkelig jordskjelv kom til Ramnes midt i kirketida 23. oktober 1904. Det største registrerte jordskjelv i Skandinavia. Nordveggen på Ramnes kirke fikk en diger sprekk etter skjelvet. Hella Apenes (f. 1878) forteller til Ramnesiana at hennes kusine i Oslo opplevde skjelvet i Vår Frelses kirke. Der fikk folk panikk og ville ut av kirken. Kusinen som var i kirken utbrøt: «Nei, kommer du nå da, Jesus?»

Skomakerverksted

Vi hørte ikke noe mer om jordskjelvet og ikke tyske bombeangrep over Klopp heller. Jørstad fikk ryddet opp i kjelleren og åpnet skomakerverksted der. Jørstad var utlært skomaker. Han reparerte sko og sydde blant annet en ransel i lær til meg som jeg brukte de første åra på skolen. Fra 1948 var Jørstad kirketjener i Ramnes kirke.

Svart tyggegummi

Gamle Kloppebru har hemmeligheter som jeg ikke veit om jeg tør fortelle. Gamle Kloppebrua ble bygd opp av tjæreimpregnert tømmer. Kan du tenke deg en mer spennende leikearena enn under brua, der ingen visste at noen var. Men der var vi. Ikke bare klatret vi på de sleipe trestokkene over de frådende vannmassene, men vi spyttet i dem også! Vi visste det var noe som hette tyggegummi, men vi hadde aldri sett en. Vi sammenlignet oss kanskje med smeen i smia som hadde skråen som spytteobjekt. Skrå var nok litt for sterk kost for oss. Men i nøden spiser fanden fluer. Vi klarte lett å skrape tjære av stokkene og brukte det som tyggegummi. Stokkene «svettet» tjære i strie strømmer, så det var nok å ta av. Det ble en god munnfull av svart tyggegummi og den satte seg ikke fast i tennene heller. Den var god å spytte med og det hadde vi jo lært av smeen.

Teinegard

På slutten av krigen bygde Erling Linnestad og Jørgen Kløv teinegard i elva omtrent ned for gården til Erling og noen hundre meter nedstrøms fra Kloppebrua. Teinegarden stakk halvveis ut i elva (mot dele til Reine), og ca. en meter over normal vannstand. Den bygde de av 1 toms lekter og med avstand imellom lektene slik at fisken slapp inn (men ikke ut). Jeg husker godt teinegarden, men jeg kan ikke huske at den stod lenger enn til neste vinter eller vår. Da ble den tatt av isflakene og malt sønder og sammen.

Sydame ...

Sylvia Gjerde var aleine hjemme under krigen fordi mannen var «ute til sjøss». Sylvia var hjemme med en ungeflokk rundt seg. De bodde øverst i Kloppebrekka. Hun hadde «systue» i stua i 1. etasje med

vindu ut mot Kloppebrekka. Men jeg tror hun sjelden eller aldri hadde tid til å nyte utsikten. Det var mange flotte jenter på Klopp den gangen i forskjellige aldre og gutter også. Skal ikke se bort fra at Sylvia hadde mye av æren for at mange var «pene i klærne» i Kloppebrekka. De dro nytte av Sylvia som kunne sy om brukte klær til flotte kjoler, bukser og jakker. Hun var respektert og en meget dyktig sydame som kledde opp mange både unge og gamle.

... og kunstmaler

I 2. etasje bodde søskenparet Peder (f. 1887) og Mina (f. 1900). Peder var maler av yrke. Litt kunstmaler kanskje fordi han malte opp redskap som triller og breislede rundt på gårdene. Hjemme på Reine malte han en breislede som fortsatt står på trevet. Det var tynne/ smale streker i forskjellige farger som buet seg i runde ringer eller enkle roser.

Tvillingbroren til Mina, Arnt, dro til sjøs like etter konfirmasjonen, gikk i land i Amerika og var i mange år ansatt i New Yorks havnepoliti. Som pensjonist flyttet han hjem til Klopp i 1960. (Unneberg S. H. Ramnes bygdebok, Bind II)

Frisør

På nordre Klopp bodde familien Mo. Han jeg husker best var Karl Mo. Han hadde saks og kam og taburett (ikke speil). Det var han vi gikk til når håret ble langt. Men det var ikke alltid at saksa var like skarp, med de følger det kunne få. Litt lugging og kløe måtte vi alltids tåle.

Urmaker

Anders Pedersen (f. 1840) kjøpte Klopp vestre i 1872. Han dreiv urmakervirksomhet der. Han flyttet fra Klopp i 1896.

«Vaskersberget»

– var navnet på en gammel vaskeplass i elva. På eiendommen til Wold på Klopp (og Linnestad) er det fra gammelt av blitt vasket tøy. Der er det et berg eller fjell som stikker opp i dagen når det er lite vann.

Min mor Nora (f. 1901), eldst av en søskenflokk på 5, var født og oppvokst på Linnestad, nordre. Hun fortalte at de tok med seg skittent tøy fra gården og vasket på vaskebrett nede ved elva. Bryggepanna hadde sikkert kommet i bruk, slik at det var mulig å koke vannet der ute i det fri. Kan ikke huske hun fortalte noe om hvordan de ordnet vaska vinterstid. «Vaskemaskinen» var sterke hender og armer og enkle vaskebrett.

Men stedet var også en yndet bade plass om sommeren for oss i oppveksten. Det var ikke så enkelt å skli på leira akkurat der, men å leike på blankskurt berg var

like spennende. Området rundt er ganske flatt på begge sider. På Kloppsida har det gått et jordras for mange år siden.

Skolene

«Alle» som bodde i Kloppegrenda på den tida, gikk på Linnestadskolen. Den lå på den andre sida av elva noen hundre meter lengre øst og syd. Vi gikk på skolen annen hver dag i alle syv årene. Det hette egentlig «småskolen» fra første til tredje og «storskolen» fra fjerde til syvende.

Men det var også egen skole på Klopp. Det evangelisk lutherske kirkesamfunn (DELK) hadde skole og egen kirke (se Ref.). Det var også staller ved kirken. Til sammen 8–10 spiltau som lå ved siden av hverandre. De hadde tak og lå opp mot delet til Wold, vest for kirken. Men kirken hadde ingen kirkegård (Den lå jo på fjell). Begravelsene i menigheten ble blant annet lagt til Ramnes Kirke.

Bildet er tatt på Linnestadskolen, trolig i 1948. Første rekke fra v.: Randi Opthun, Sofie Marie Skretteberg, Aud Bø, Elsa Mo(?), Solveig Opthun, Thorstein Gunleiksrud, Einar Gunleiksrud, Olav Gunleiksrud, Magne Johansen, Anna Hansen, Kari Brattestå. Andre rekke fra v.: Inger Gjerde, Marit Sunseth, Valborg Jahre, Helge Solstad, Villy Horn, Kjell Holm, Per Aas. Tredje rekke fra v.: Karen Bjune, Solveig Hole, Lillian Hansen, Olav Holm, Sverre Gjerde, Helge Bø, Odd Jørstad, Margit Bjune nestleder. Foto: Ukjent.

I tillegg til både småskole og storskole på Linnestadskolen, var det også søndagsskole der. Søndagsskolens leder, var Karen Bjune (1906). Hun var leder i 22 år (Ramnes bygdebok, Bind II)

Til slutt

Min innfallsvinkel til temaet om Klopp og omgivelsene kunne vært mye mer omfattende og dypere enn de små historiene som her er gjengitt. Jeg har følt at det var viktig å fatte seg i korthet. Derfor kunne enkelte hendelser vært omtalt både videre og bredere enn det er gjort her. For eksempel er det mye mer som hadde vært interessant og tatt med fra Linnestadområdet med skolen, losjelokalet, offergropene, brakkeatene m.m. Det er ikke gjort fordi artikkelen da hadde blitt for omfattende og fordi disse temaene skulle være mest mulig om Klopp.

Referanser

- Jakobsen N. Asbjørn: Småtog på spinkle skinner gjennom det indre av Vestfold. Trykk & Grafisk Design, Sande.
- Jacobsen Kjersti, Bjørn Brandlien (2013) Slagene på Re. Re kommune, Orage A/S.
- Marstrander Sverre, Sjøvold Thorleif (1979) Fortiden forteller. Universitets oldsakssamling 1829–1979, Dreyers forlag, Oslo.
- Ramesiana, 1977.
- Re-minne, 2022.
- Re-minne, 2003.
- Sanner Egil Kristoffer Red.1960. Ramnes bygdebok. Bind I. Bygdehistorien for Ramnes, Botne, Hof og Våle inntil ca. 1540
- Unneberg Sigurd H. 1970. Ramnes bygdebok. Bind II Gårds- og slektshistorie, Første del. Mariendals Boktrykkeri A/S – Gjøvik

Kontakter Kari Brattestå Bjune,
Sverre Gjerde, Olav Gunleiksrud,
Aasta Kari Holm og Roar Ree Kirkevold.

Nærmere info på våre nettsider: www.modellers.no

Radiostyrte
BILER, DRONER
FLY, BÅTER
og mye mer!!

Besøk oss på Revetal. VELKOMMEN!

MODELLERS

Telefon / E-post

Telefon 33 37 80 00
Telefontider 10:00 - 16:00 (mandag til fredag)
E-post post@modellers.no

Åpningstider

Mandag-fredag 09:00 - 17:00
Lørdag 10:00 - 15:00

Butikken på Revetal

Norwegian Modellers AS
Revetalgata 3
3174 Revetal

REVETAL

GLASSERVICE a.s

Tlf: 33 06 25 96

Glassmesterarbeid - Balkonginnglassing - Bilglass

Gamleveien 1A - www.revetalglasservice.com

Bilglass

- Steinsprutereparasjon
- Ruteskift - Kalibrering
- Lånebil

Glassmesterarbeid

Balkonginnglassing, Rekkverk, Vindskjerming,
Bytte av isolerglass, Interiørglass, Dusj, speil,
kjøkkenglass, skyvedører, Gittersystemer,
Dørautomatikk, diverse glass arbeid etc.

Alt i glass Kundefokus og kvalitet

Se vår hjemmeside eller stikk innom vår butikk for mer

REGNSKAP

**Din lokale regnskapsfører
kan nå også tilby landbrukstakst**

Tlf 33 39 68 70

Følg oss på

***Alt i landbruksreparasjoner
Salg av deler, redskap og dekk***

kloppverksted@online.no
Østre Hole 2, 3175 Ramnes

950 33 873
33 39 64 33

Klopp Verksted AS

Rettelse

Det hender dessverre at vi går litt surr i navn når vi jobber med artikler. Ofte greier vi å fange det opp før Re-minne går i trykken, men i 2022-utgaven, ble det bom, to ganger i samme artikkel – om Brødrene Bettums Bilverksted. Under bildet nederst til høyre på s. 55, var det ikke Kristoffer Bettum som var avbildet med lue, men Olaf Andersen. På side 56 hadde vi byttet rekkefølge på brødrene, her står Kristoffer til venstre i bildet og Johan til høyre. Vi beklager så mye og trykker rettelsene – ett år for seint.

En pause i døråpningen til verkstedet. Olaf Andersen med lue. Foto: Privat.

Kristoffer og Johan. Foto: Privat.

Snakk med
oss om
regnskap!

33 09 71 71
atenti.no

Atenti
-REGNSKAP
REVETAL | TONSBERG | LARVIK | SKIEN

ELEKTRIKEREN MED

ALT I ORDEN

innen sterk-og svakstrøm

T: 33 06 10 20
altinstallasjon.no

ALT
INSTALLASJON

VI HAR LØSNINGEN

DET GRØNNE SKIFTET

Energisparing, solenergi,
lading, og rådgivning

T: 33 06 10 20
altpluss.no

ALT+
GJØR EN FORSKJELL

Om Samuel Meyer

Vidar Vallumrød

På en åskam litt nord-øst for Merkedammen i Vivestad ligger et gammelt bygningstun. Det består av et stort toetasjes våningshus, stabbur og stall/uthus. Mange turgåere blir overrasket over å finne et slikt sted langt «inni skauen», ca. fire km fra bygda. Stedet heter offisielt Elgseter, men i Vivestad har det vært like vanlig å si Meyerhytta. Og da melder spørsmålet seg; hvem er denne Meyer som etter 100 år fortsatt har sitt navn i bruk i bygda?

Samuel Boyesen Meyer var overretts-sakfører, skipsreder og forretningsmann i Tønsberg. Han ble født i 1862, sønn av Jahn Herman Meyer og Petra Amalie Meyer. Hans kone var Bertha Margaretha, født Øien i Alstadhaug (1871–1952). De hadde én datter som het Elisabeth (1899–1968).

Meyer var konstituert politimester i Tønsberg 1896–1898, han var også medlem i Tønsberg bystyre i to perioder. Meyer døde i 1920. Ifølge folketellingen 1900 bodde Bertha, Samuel og Elisabeth i Store Kammegate. De hadde tjenestejente, en «enepige». Familien flyttet seinere til Storgata 21. Etter Samuels død solgte Bertha boligen til staten (ble fylkesmannsbolig).

Både før og etter år 1900 kjøpte Meyer opp mange skogparter på Valmestad, Tuften og Bakerød ved Merkedammen. Arealmessig tilsvarte det oppunder 5000 da. I Vivestad ble dette kalt Meyerskauen. I Ramnes bygdebok (under Valmestad) heter det bl.a.:

Samuel Boyesen Meyer. Bildet henger på veggen inne på Elgseter.

«Meyer lot bygge en kronglete vei opp til skogen. En seter fulgte med. Bygningene på denne og en jakthytte, som nevnes i 1893, lot han rive ned og fikk i

stedet bygd et større våningshus og uthus i 1904 på en ås, 375 moh. Stedet kalte han Elgseter. Derfra kan man i klarvær se helt til Færder. Telefon ble lagt inn. Meyer kjørte jevnlig opp til skogen om sommeren. Han brukte mest trille med to hester. Om høsten holdt han jaktelskaper her. Meyer skjøttet meget godt om skogen.»

Hva fikk en overrettssakfører i Tønsberg til å kjøpe skogsarealer i Vivestad for over 100 år siden? Én ting var å investere i fast eiendom, skau. Meyer-familien ble karakterisert som velstående. En annen årsak, som også nevnt ovenfor, var Meyers tydelige interesse for jakt. Om høsten holdt han jaktelskaper, der gode venner og kollegaer deltok. Denne jaktinteressen kan også leses ut av en omtale om elgfall i Holmestrandsposten i september 1893;

«Elgjagt. Foruden den av oss omtalte Ælg, der blev skudt i Sandsvær er der ogsaa fældet en i Vallumstads koven i Vivestad af Herr Cand. jur. Samuel Meyer og Overpolitibetjent Klinkenberg.» Valmestad ble den gang benevnt Vallumstad.

På Elgseter står det et stort toetasjes våningshus. I 2. etasje er det to sovesaler. Det fortelles at «hytta» var elegant innredet. Det skal også ha blitt fraktet opp – på en kronglete skauvei som nevnt – et piano!

I Ramnes bygdebok gjengis en historie fra Vestfold Arbeiderblad 18. april 1959. Der forteller Kristian Himberg om da han og Sølvserguttene i 1915 skulle restaurere våningshuset. En dag ringte telefonen, det var Meyer som ringte. Han

Elgseter i sine «velmaktsdager». Til venstre i bildet ser vi Elgseters eier etter Meyer – Halvard Chr. Sollie, Botne – med familie. Foto fra 1925. Bildet henger på veggen inne på Elgseter.

lurte på hvor tredje mann var siden han så bare to ute. Kristian Himberg forklarte at tredje mann jobbet inne. Men så lurte han på hvordan Meyer kunne se det? Meyer forteller da at han hadde skaffet seg en tønnekikkert på stativ som han hadde plassert på Slottsfjellet. – «Så nå nytter det ikke å lure seg unna, for jeg ser dere fint», sa Meyer. I samme avis 15. april 1963 fortelles historien på en litt annen måte.

Meyer ble ingen gammel mann, han gikk bort i 1920, 58 år gammel.

Billedhugger og Tønsberg-patriot Carl E. Paulsen (1896–1973) har i tidsskriftet *Glimt fra gamle Tønsberg* (1957) omtalt flere av de som er gravlagt på Tønsberg gamle kirkegård – «Hva de gamle gravstøtter forteller om mennesker som levet i byen før oss». Her om Samuel og Bertha Meyer:

«Vi finner det sortslepne monument over o.r.sakfører Samuel Meyer som døde i 1920, denne fine og noble Tønsberg-mann og like fine og noble hustru Bertha, f. Øien, hun som hadde gledet seg til ennå en gang å komme opp på Slottsfjellet for å se utover sin elskede by.»

Det må her også sies noen ord om deres datter Elisabeth (1899–1968). Etter noen år i utlandet med språkstudier viet hun mye av sitt liv til reiser verden rundt. Hun var fotointeressert, tok fotoutdanning og sendte bilder og reportasjer fra reisene til blant annet Aftenposten. Elisabeth må ha vært en tøff dame. Å reise som kvinne stort sett aleine i fjerne strøk på 1920–30-tallet var sjeldent og vakte oppmerksomhet. Det sies at hun kan ha vært den første vestlige kvinne

Elisabeth Johanna Meyer. Bildet er tatt i 1924, av fotograf Ernest Rude. Eier: Preus museum.

som reiste slik i Iran/Persia. Der var det fotoforbud, hun ble arrestert, men slapp unna med advarsler. I flere land intervjuet hun ledere og kjente personer, blant annet Kemal Atatürk i Tyrkia og Mahatma Gandhi i India. Hun har skrevet flere bøker fra sine reiser. Det meste av hennes bildearkiv, totalt ca. 37.000 negativer/positiver, oppbevares i Preus museum. De ga ut en biografi om Elisabeth Meyer i 2013.

Hva skjedde med Elgseter og Meyer-skauen etter Samuels død? Familien solgte i 1924 til ing. Halvard Christian Sollie, Botne, som igjen i 1936 solgte til ing. Halvor Andresen, Oslo. Et nytt salg i 1962 – til Anders Jahre og Frithjof Bettum i Sandefjord – ble stoppet av staten. De benyttet sin forkjøpsrett og fordelte senere det meste av skogarealene

til lokale gårder. Sjølve Merkedammen og noen arealer øst for vannet, inkludert Elgseter, ble solgt til interkommunalt eierskap, i alt 10 kommuner! Dette var Holmestrand, Borre, Horten, Sem, Tønsberg, Nøtterøy, Tjøme, Sandar, Sandefjord og Ramnes. Hensikten var å styrke friluftinteressene, blant annet ble det forbud mot hyttebygging i hele den tidligere Meyerskauen. Tønsbergs daværende rådmann Theodor Broch skal ha vært en viktig pådriver for disse «grepene». Det breie kommunesamarbeidet ble etter hvert upraktisk og tungvint. Ramnes kommune fikk derfor i 1995 ansvaret for den offentlig eide delen av Merkedamsområdet. Tønsberg kommune eier i dag området.

Elgseter ble etter hvert preget av forfall. Noen ildsjeler i Vivestad dannet derfor på 1970-tallet Elgseters Venner. De startet vedlikeholdsarbeid og med stor innsats reddet de bygningene fra ytterligere

forfall. Ved en avtale med kommunene i 1976 fikk foreningen full bruksrett til Elgseter mot å ta vare på stedet. Avtalen ble forlenget i 1996.

Har du ikke vært på Elgseter, eller er det lenge siden? Stikk oppom neste gang du er på Merkedammen. Stå på tunet mellom bygningene og forestill deg hvordan livet artet seg der for over 100 år siden. Enten det var sommerens familiesamlinger eller høstens jaktselskap – det naturlige midtpunkt var nok Samuel Meyer. Og transporten opp til Elgseter den gang, den var med hest og trille!

Kilder

Ramnes bygdebok, bind II, annen del.

Holmestrandsposten.

Tønsbergs Blad.

Vestfold Arbeiderblad.

Preus Museum: Elisabeth Meyer - Rapporter fra verden 1920–1950.

Wikipedia.

HENGRØD

LØSNINGER TIL VEKST

Skreddersydde løsninger
tilpasset dine behov

www.hengsrod.no
tlf: 33061120

Kran - Krok - Henger - Spesialbygg

Motoren trives best med frisk olje og rent filter

Alle bilmerker er velkomne

***Vi tar
vare på
bilen
din!***

- Merke-Service med stempel i serviceheftet
- Fornøyd garanti betyr at bilen er riktig reparert og kontrollert
- PKK/EU-kontroll
- Reparasjoner
- Service
- 4 hjulskontroll
- AC-service
- Biltilhenger utleie
- Dekkhotell
- Ruteskift
- Eksos
- Startbatterier på lager

Lånebil mens bilen er på verksted

www.bilxtra.no

BilXtra
verksted

RE AUTO

Hvitsteinveien 130
3174 Revetal

Telefon 994 97 509
post@reauto.no

Grunn nr 1
Alltid lave priser

REMA 1000

REVETAL

7-23

REMA 1000

**Rådgivings – og regnskapstjenester
for næringslivet og landbruk i Vestfold og Telemark**

**Saga Regnskap
& Rådgivning**

Næringscenteret, Gamleveien 1, Revetal. Tlf. 33 06 46 40
Avdelingsleder Svein Monrad Hov, tlf 474 00 213
svein@sagarr.no

REVETAL - GRAN VVS AS

Gran VVS tilbyr alle tjenester innen
rørleggerfaget

Service, boliger, næringsbygg, industri, varme,
sanitær, sprinkel, gass, kjøling med mer

Butikken vår er lys og delikat med flotte
utstillinger

Telefon 40 00 33 20

Lokalhistorisk drama i bokhylla

– om bygdebøkene

Hilde Ringen Kommedal

Er du glad i krim, drama og sterke menneskeskjebner? Men lei av fiktive, urealistiske historier fra ukjente steder? Les bygdebøkene!

Bygdebøkene, sier du? Kanskje står det et par røde bokrygger med stive permer i bokhylla. Eller kanskje husker du vagt vekta av noen støvete bøker som forsvant i et arveoppgjør. De gamle bygdebøkene er en reise i lokalhistorien som virkelig fortjener nye lesere.

Legg på litt egen fantasi, så har du drama og spenning som overgår en middels tv-serie.

For hvem var de, menneskene som på 16-17- og 1800-tallet kjøpte og brøyt nytt land, som dyrka og levde av det ei ku, to gris og fem høns kunne gi på bordet, som oppfostra egne og andres unger, trangbodd i små stuer med torv og gamle filler stappa mellom glisne tømmervegger? De som på tragisk vis mista unger og ektefeller i sykdom og ulykker. Husmann og storbonde, kirkesanger og prest. Eller som kranгла med naboen så det ble nedfelt i detaljrrike rettsdokumenter til evig tid. Hvilke historier fortalte de? Hva lo de seg skakke av over kjøkkenbordet? Og hva fryktet de mest? Var det ulv og bjønn som lusket rundt og truet dyreflokken? Var det uår og sykdom? Eller var det at sønnen en lys sommerkveld skulle stå i dørkarmen med lua i handa og fortelle at han hadde brukt alle sparepengene på båtbillett til Amerika?

Hvordan så landskapet ut rundt husene, og hvor gikk de gamle bygdeveiene? Når gikk skredet i teigen som omtales som Jordskredbakken? Hvor mange rovdyr ble egentlig skutt fra Bjønnefurua? Og den gamle eika i svingen – var den liten da?

Fra gamle rettsprotokoller er det gjengitt livaktige scener fra slagsmål og tjuverier, med dertil hørende straffeutmålinger. Det var bøter for å ha støtt til personer med staur og økseskaft, og for «med vred hu» å trekke kniv mot en annen person. Det var også bøter for leiermål, det vil si å «avle Børn udenfor Egteskap», eller for å «ha besovet sin Kvinne før Bryllupet».

Tjuveri ble det slått særlig hardt ned på, sett i lys av dagens straffeutmålinger. Det skjedde for eksempel for den unge gutten, som i 1705 ble stevnet for å ha stjålet to hester. På grunn av sin unge alder slapp han dødsstraff, men ble i

stedet dømt til «kakstryking (27 slag på blottet rygg), brennemerking og livsvarig slavearbeid».

Først og fremst omtaler bygdebøkene matrikulerte eiendommer, i Våle bygdebok eiendommer ved utgangen av 1956, i Ramnes ved utgangen av 1967. Bøkene beskriver eiendommenes historie i detalj, inkludert teiger, jordsmonn, avling, besetning og løsøre (inventarium) ved de ulike gårdsoverdragelsene fra 1600-tallet – noen steder enda tidligere – og fremover i tid.

Gamle originalkilders oppriktige ordbruk blir gjengitt, i et språk og en omtale langt unna dagens innsmigrende eiendomsme-gler-sjargong: «Bygningene var forfal-ne, det var måtelig jordart og noe ringe sagtømmer». «Middelmådig jord, ubeleilig beliggenhet». «Bygningen var i noenlunde beboelig stand».

I tillegg omtales det som er verdt å frem-heve av løsøre ved skiftene, som f.eks: «2 sølvbeger, 3 sølvknapper, en kvinnesal, en herresal, en jern kakkelovn, en bjørne-børse, smiebelg og ambolt, brennevinkleje og en antikvarisk snuseske».

Ikke minst er eiendommenes skyld, eller skatte- og avgiftsplikt, behørig omtalt, lenge beregnet i forskjellige vareslag: «Skylden var i 1650 1 skpd 5 lpd mel og 1 bpd smør». Og skulle disse størrelsene være vanskelig å forstå, har bygdebøkene en grundig forklaring av tidligere tiders vekt og mål, og forklaring av ulike mynt-enheter.

Det er så mye mer som kunne vært nevnt, men ta heller en titt i bokhylla, spør et familiemedlem eller en nabo, eller gå på finn.no og søk etter bygdebøkene der. Bygdebøkene kan også leses eller lånes på biblioteket.

Våle bygdebøker og Ramnes bygdebøker med gårds- og slektshistorie kommer i tre bind hver, inkludert et bind med nyere bygdehistorie, fra ca 1540 til ca 1980 (Våle) og 1990 (Ramnes). I tillegg er det et eget bind med beskrivelse av bygdenes eldste historie og topografi, geologi, flora og fauna, som er felles for Våle, Ramnes, Hof og Botne.

God (bygde-) bok!

VAREMAGASINET

HOVS

EST. 1988

Din lokale partner leverer alt på Revetal!

Ditt kontor[®]

- vår ekspertise og service

DITT
GRAFISK

sport 1

BRÅKMAKER

· Kopi · Print · Scan · Kaffe · Vann · Logovann · Frankering · Makulering · Smartskjerm/AV-utstyr
· Kontorrekvisita · Sport 1 butikk · Klubbavtaler · Film · Grafisk · Profilerings · Dekor · Skilting

Vestfold Liftutleie AS

3 3 0 6 0 3 3 8

⊙ *Tilhengermonterte lifter*

⊙ *Spesiallifter*

⊙ *Sakselifter*

⊙ *Bomlifter*

480 28 816

⊙ *Teleskoplastere*

⊙ *Minigraver*

⊙ *Fliskutter*

⊙ *Diverse utleieartikler*

post@vestfold-liftutleie.no

Kopstadveien 519, 3178 Våle

www.vestfold-liftutleie.no

Innelagret ved til salgs!

All Ramnesved er lagret innendørs og vi leverer tørr ved i henhold til Norsk Standard 4414.

Ved som lagres innendørs etter god tørk utendørs, holder seg tørr selv om det regner og blåser fuktig luft utover høsten.

25% av norske husstander har ved som hovedoppvarmingskilde. Bruk av ved er klimanøytralt, det betyr at det blir frigjort like mye CO2 om trevirket råtner i skogen eller om det blir brukt som brensel.

Kontakt:
Ramnesved v/Nils Regin Bohle
Prestegårdsveien 49
3175 Ramnes

Mob: 99 22 39 73
Mail: nilsregin@ramnesved.no

www.ramnesved.no

HVORFOR KJØPE VED FRA RAMNESVED?

- Veden vår tørker utendørs i 4-6 måneder og lagres deretter inne. Det gir ordentlig tørr ved!
- Ramnesved leverer innelagret ved i 1.000 liter sekk
- Du kan betale med kort
- Vi leverer ved i henhold til Norsk Standard 4414

RAMNESVED
garantert tørrved

Livet (og døden) på Lille Fon

Odd Gjerpe

Fra krysset der Hvitsteinveien ender ut i Fonsveien og like syd for Fon kirke går det en vei vestover, inn mot foten av Fonshøgås. Veien som nå mest er å betrakte som en traktorvei, var frem til ca. 1900, veien inn til småbruket Lille Fon br.nr. 9, av noen visstnok betegnet som Vestre Fon.

I dag kan man knapt skimte rester av huset der gårdbruker og tidligere matros Jens Edvard Andreassen fra Sukke og hans kone Johanne Andrine Paulsdatter fra nabobruket fostret opp sine 7 barn. Hadde det ikke vært for at oldebarnet Svein Olsen og grunneier og tippoldebarnet Kristoffer Fon velvillige påviste og ga tillatelse til å rydde og søke på eiendommen, ville en ukjent vandrerpeppe oppdaget stedet. Kjerr og krattskog har overtatt det som frem til ca. 1900 var hjemmet til familien Andreassen.

Etter rydding med motorsag avdekket vi grunnmuren med antydning til en liten kjeller. Fundamentet til låve og låvebrua ligger et steinkast fra framhuset. En brønn eller dam er tydelig bortenfor tuffene etter låven. Huset hadde et grunnriss på omtrent 8 x 5 m og var trolig halvannen etasje med en matkjeller på ca 3 m² under. Stort mer vet vi ikke om huset. Med metall søker lette vi frem en del av gryta som som nok ble brukt til å yste og koke mat til folket på gården.

Framhuset lå på haugen til høyre. Fon kirke i bakgrunnen.

Tiden vil nok viske ut siste rest av denne plassen i løpet av få år. Men, glimt fra historien som utspandt seg her, kan ettertiden lese i Re-minne du nå holder i handa. Noen husker litt av hva de er blitt fortalt, slik som sambygdingene Hans Jan Fon og Svein Olsen. Det samme gjør det eneste gjenlevende barnebarnet, datter til yngstemann på gården, Sigurd; nemlig Sigrid Bjanger på 91 år (f. Horn, nå bosatt i Sandefjord). Det er deres minner samt annet stoff som danner grunnlaget for historien om småbruket oppunder Fonshøgås.

Jens Edvard fra Sukke og kona Johanne Andrine fra nabogården fikk i 1881 skjøte på bruks nr. 9 av Johanne Andrines mor, enke Else Sofie Jakobsdatter Myre. De betalte 4.800 kroner for eiendommen. Her bygget de så sitt eget hjem i nevnte framhus og låve. Og her kommer barna

som perler på en snor, slik det stort sett var vanlig før århundreskiftet. Mange barn var godt bidrag til gårdsdrifta, og samtidig en god forsikring når foreldrene ble gamle og trengte stell. Nå var Johanne Andrine heldig og hadde sin ugifte søster Anne Karine Paulsdatter boende i huset. Hun hadde tidligere erfaring i å bistå søstrenes mor i tiden etter at hun ble enke. Hun bidro i følge folketellingen dels «av egne arvemidler, dels ved huslige arbeide som sygning, strikning o.lignende»,

Året etter at Jens Edvard og Johanne Andrine giftet seg kom Paul Anton til verden, og deretter Eilert. Begge disse reiste tidlig ut i verden som sjømenn, Paul Anton som matros og Eilert som stuert. Deretter går det to år før Elise Amalie og så to nye år før Oskar gjør sin inntreden i stua på Fon Lille. Selv om det nå begynner å bli fullt, kommer enda tre

Barna på gården: Fra venstre: Oskar, Sigurd, Paul Anton, Eilert og en svoger. Foran tre svigerinner og Julie Sofie. Mangler på bildet: Elise Amalie (døde som liten) og Gerard Alfred (døde i 1918).

barn til verden og fyller huset med liv og røre: Først Gerard Alfred i 1889, deretter Julie Sofie i 91 og til sist Sigurd i 93.

Liv og røre kan høres idyllisk ut. Husk at mor Johanne Andrine under kummerlige forhold måtte spille hovedrollen i oppdragelsen av barna, og langt på veg også styrte gården alene. En gård uten innlagt vann og strøm, og med utedo på låven et steinkast unna. Her hadde hun sommer som vinter stell og tilsyn med de minste og når noen var syke, samt ansvaret for å finne reine klær til barna og for å få dem til skolen de ukene av året den var lokalisert i bygda. Mens far ofte var ute i skogen eller foretok det grøvste arbeidet på gården, var mor stadig nærværende; oppe først og sist i seng. For å lage morgenmat og gå i fjøset, måtte hun opp «i otta». Sylting, safting, ysting og baking ble gjennomført med kjærlig hånd på en vedfyrt ovn og grovsnekret kjøkkenbenk. Etter å ha forberedt middagen til hele flokken, skulle bordet ryddes og oppvasken tas. Mor skulle også servere kaffe til Jens Edvard og de eldste gutta før arbeidet ute fortsatte. Om kvelden etter fjøstid ventet kveldsmat, stopping og lapping.

Del av gryta (diameter ca. 30 cm) gravd fram på tomta.

Ble det tid før blåtimen svandt, stod rokken og ventet på mors eller Elise Amalies flittige fingre.

Er det så bare «fryd og gammen» i stua på Fon Lille? Barndomsminner har en tendens til å få et gyllent skjær, der alle somre var solfylte og varme. Og der slåttonna var en blanding av lek og arbeid, med lange lyse sommerdager, skolefri og hele familien samlet. Glemte blir hesjing av regntungt høy, plukking av tung stein på jordet eller lusing av milelange grønnsakrenner. Barna på gården deltok allerede fra de var små i de fleste av de mange gjøremål som er knyttet til gårdsdriften. Vi må ikke glemme at fattigdommen satte sitt sterke preg på bygdene i Vestfold i denne tida, og Fon var i så måte ikke noe unntak. Selv om det var en viss økonomisk fremgang å spore i landet, måtte alle bidra for å få levelige vilkår. Godt var det da å ha mange barn og mors søster Anne Karine i heimen; ikke minst fordi «hun bidrar dels av egne arvemidler».

Under overflaten av hardt arbeid for å overleve på anstendig vis og mye kjærlighet og omsorg, har det gjæret i bygda i snart 20 år. Arven etter Hans Nilsen Hauge og pietismen preget Fon, på lik linje med, ja kanskje sterkere enn i andre bygder i denne delen av Norge. Denne arven var over tid blitt utfordret av en mer samfunnsorientert livsførsel, noe som også kom til å prege undervisning av barna i skolen. Etter flere års bekymring over utviklinga og grundig overveielse, velger Jens Edvard og Johanne Andrine å tenne lampen ved kjøkkenbordet etter barnas leggetid 2. april 1890. Nå formulerer de en skriftlig utmeldelse for seg og sine kjære, ut av kirken de så trofast hadde fulgt. Dagen etter gikk veien med

innmeldelse til forstanderen i det relativt nystartede dissentersamfundet som hadde sitt utspring i traktene. De valgte altså å følge etter de mange andre som de siste åra hadde tatt dette drastiske skrittet «av nød og trang og mange besværing, at frskille oss den norske statskirke». Om dette resulterte i at Jens Edvard og Johanne Andrine kom litt på siden av folk flest i bygda, vet vi ikke noe om. Men valget førte i tillegg til at barna ble tatt ut av skolen, til en mer nøktern og alvorlig livsstil, noe som nok distanserte dem fra naboene som ikke hadde tatt samme valg. De måtte nå også gå den litt lengere veien sørover til Solberg kirke med sine barn på søndagene, fremfor den korte strekningen opp til Fon kirke.

Det var nok noe annet som etter hvert og i større grad avsondret familien på Fon Lille fra resten av bygda. Når husbonden selv, Jens Edvard dør i 1899 bare 47 år gammel, falt mistanken på sykdommen tæring, eller tuberkulose som den senere ble betegnet som. Sykdommen som ble betraktet som smittsom, hadde med all sannsynlighet besøkt gården, som så mange andre steder i landet. Rundt forrige århundreskifte tok sykdommen

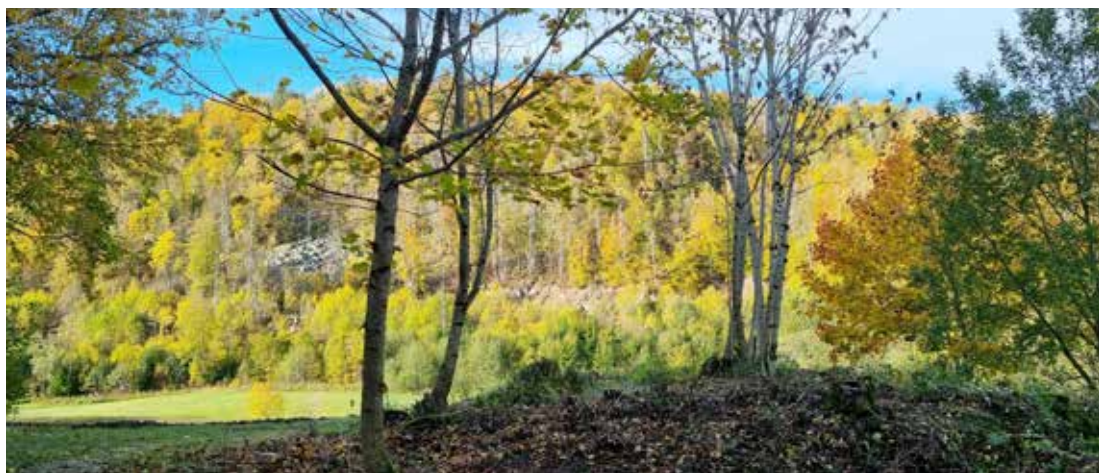
Mor

I trogent strev med tusen ting
i stue fjøs og kvé,
du sleit din gylne giftering
så tynn som lauv på tre.

Jeg vet: en dag er alt forbi
og all din gjerning gjort.
En hånd av nådig søvn slår i
den tunge kobberport.

(Utdrag av Hans Børllis dikt «Til Mor»)

livet av 6 000–7 000 nordmenn årlig! Når også eldstejenta Elise Amalie på 15 år dør et snaut år etter, er mistanken om at smitten er i huset styrket. Mor Johanne Andrine får ikke lenger den hjelpen hun så sår trengte i heimen, ei heller lang sørgetid. Mor selv kjenner snart på at kreftene svinner mer og mer, og dør også av den samme sykdommen året etter. Når de tre eldste i heimen dør i løpet av et drøyt år; frykter naboer for hvordan det skal gå med barna. Er disse også smittet? Hvordan skal de greie seg uten voksne på Lille Fon? Eldste gutten i hjemmet,

Hustuftene i front, Fonshøgås i bakgrunnen.

Dørhella foran sideinngangen til Fon kirke, skal stamme fra Lille Fon.

Oskar er kun 14 år mens minstemann Sigurd bare er 7. Som det står i folketellinga; så kan vi håpe og tro at de to eldsteguttene som var til sjøss, Paul Anton og Kristian Eilert også etter foreldrenes død bisto med «litt økonomisk hjelp fra de to arbeidende sønnene».

Men det trengs mer enn penger. Og, med tre døde så tett på hverandre, trodde man at tæringen satt i veggene, og dermed at huset på Lille Fon var utrygt å bo i. Huset må fraflyttes! Eldstegutten hjemme; Oskar, fikk seg jobb som sagbruksarbeider på Hvittingfoss. Gerhard Alfred, som altså var 11 år ved morens død reiste etter hvert, i likhet med sine to storebødre ut som sjømann. Han dør 29 år gammel i Holmestrand. De to minste; Julie Sofie på 9 år og Sigurd på 7, ble «satt bort». Julie Sofie ble oppfostret på Sørum i Våle. Hun emigrerte senere til Amerika. Sigurd tok navnet Horn, etter gården i Ramnes der han ble satt bort. Han ble seinere muremester i Sandar.

Gården Lille Fon er ikke trygg å bo i lenger, tæringen sitter i veggene! Når nå alle

er ute av huset, blir huset rivd. Lille Fon er nå overdratt til nabo Hans Mathiassen Fon, som da organiserer rivingen. Hans barnebarn Hans Jan Fon kan erindre at det ble fortalt at huset ble demontert og satt opp på nytt nær kirken i Fon. Om tanken var at tuberkulosen ble borte bare det kom nær nok kirken, er lite trolig. Mulig en mer naturlig forklaring var at tømmeret ble liggende noen år til lufting, før det så ble bygget opp igjen. Hans Jan kan fortelle at hans bestefar også døde av tuberkulose etter å ha bidratt da Lille Fon ble slettet. Datter av yngstegutten Sigurd på Lille Fon; Sigrid Bjanger (91) kan fortelle at hun husker det ble sagt at gården ble brent. Trolig er dette hva som skjedde.

Det er ikke stort igjen av det som var Jens Edvard sin drøm om å skape et et godt hjem for sin kjære Johanne Andrine og deres barn. I tillegg til et dokument til eldstemann med arveoppgjør fra Sorenskriveren i Mellem Jarlsberg på 323 kroner og 68 øre er det i dag lite igjen. Drøyt 20 års slit, sykdom og død, omrisset av en låvebru, deler av en grunnmur til framhuset, der dørhella idag er plassert som trinn inn til sideinngangen til Fon kirke og noen funn med metallsøker er alt som er tilbake.

Eller, er det mer? Under et slekstevne på Kleven grendehus en varm junidag i 1986 teller etterkommerne etter Jens Edvard og Johanne Andrine til sammen 280 personer med smått og stort! Etter dette stevnet har noen falt fra, men mange nye har kommet til. Så var det altså ikke forgjeves, deres nøkterne liv og den kjærligheten de to gav hverandre de få årene de fikk i stua der oppunder Fønshøgås for over 100 år siden!

Ommedal

og SØNNER A/S

3178 Våle

Tlf. 33 06 27 38

Mob. 415 64 712

RE REVISJON

REVISJON & RÅDGIVNING

tilbyr først og fremst revisjonstjenester
til de revisjonspliktige. Men vi tilbyr også andre tjenester:

- Skatte- og avgiftsrådgivning
- Bedriftsøkonomisk råd-givning
- Budsjettering og kontroll-rutiner
- Valg av selskapsform
- Stiftelse av selskaper
- Kjøp/salg av virksomheter
- Fusjon/fisjon etc.

Tlf.: 33 06 49 10 • Mobil: 98 01 15 33 • Mobil: 926 55 469
Gamleveien 1A, 3174 Revetal • post@re-revisjon.no

Bygg i betong

ISOmur

Postboks 16, 3164 Revetal - Tlf: 33 39 63 41

Bredbånd - Nettverk - IT

Re-Nett
.no

Din lokale leverandør av
bredbånd og IT-tjenester!

Tlf **330 60645** post@re-nett.no

Bettum Rammeforretning
Tom Egil Lie

Vi rammer inn ALT!
God kvalitet rimelig!

911 91 791

Engnes, Bettumveien 19, 3178 Våle ☐ gisselur@hotmail.no

www.rammeverkstedet.com

**ild
stedet**

Varmeøkonomi AS

www.varmeekonomi.no
Tlf. 33 06 10 40

**Mekonomen
Bilverksted**

Reparerer det meste for de fleste!
Reparasjoner □ Service □ Bildeler □ EU-kontroll

Sørbyveien 603, 3178 Våle
Telefon 33 06 02 13 / 930 80 075

En familiehistorie

Hans Askjer (1931–2020)

Tidligere i år fikk redaksjonen spørsmål fra Jon Krokeborg, barnebarn av Lars og Anna Krokeborg, om vi kunne være interessert i familiehistorien til de to, slik den var skrevet ned av det eldste av barnebarna, hans fetter Hans Askjer fra Undrumsdal. Historien hadde dukket opp da Jon og Hans sin kusine, Magnhild Messel (f. 1932), døde høsten 2022. Da hennes barn begynte å gå gjennom hennes etterlatenskaper, fant de en konvolutt med påskriften «Må ikke kastes». Dermed var det flere barnebarn av Lars og Anna som fikk innblikk i en historie de bare kjente bruddstykker av.

I teksten refereres det til «kirkesamfunnet». Det er Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn, i dag forkortet DELK. Medlemmene i DELK ble tidligere ofte referert til som «dissentere». Jon Krokeborg forklarer at når det i teksten refereres til «mor», er dette Lars og Annas datter, Martha (f. 1906). Magnhild som det refereres til, er Magnhild Messel, som hadde tatt vare på historien. Hun var datter av Jens Krokeborg (f. 1901) og hans første kone, som også het Magnhild.

Mine besteforeldre på mors side var Lars Johnsen Krokeborg (f. 1876), gift i 1900 med Anna Sofie Andersdatter Grytnes (f. 1877). Bestefar var liten av vekst og lettvent. Han eide noe av tilfredshetens rikdom og var av natur den som ikke gjorde tingene vanskeligere enn de egentlig måtte være. Han likte bedre å finne ut lettere arbeidsmåter enn bare å slite. Egentlig var han kanskje ikke så veldig sterk, men han var frisk og hadde aldri noe å klage for.

I det militære hadde han vært i kavaleriet og stelt med hester. Og det var ei tid han med glede fortalte om. Men hjemme ble

det vel mest å gå etter hestene og plogen. Og det kan se ut til at han aldri drev gårdsbruket til noe mønsterbruk. Iallfall mener ikke mor det.

Etter tidens skikk drev de med både korn og poteter og husdyr. De hadde to hester, Rauen og Lydia. Rauen var en hest vi ungene syntes svært gildt i. Men den var litt for lettvent av seg og hoppet over gjerdene og drog i naboens åker. Da satte bestefar «klepp» på den. Det var en halv meters plankestump lenket til beinet.

Ei av kuene kalte vi Hollenderkua og ei annen Telemarkskua. Den hadde svære

Forlovelsesbilde av Lars og Anna.

horn og likte ikke oss ungene. Spesielt flinke til å melke var de visst heller ikke. Og bestefar hadde ikke lært seg å melke, kanskje særlig fordi det egentlig var «kvinnfolkarbe»? De drev ellers med gris og sau, høns og kyllinger. Mor mener at bestefar kanskje var mest heldig med oppdrett av slakteokser. Ellers leverte de melk til meieriet i Horten. Fra først av kjørte de melka nordover til melkerute fra Hauan. Seinere kjørte de til Knapstad.

24 år gammel ble han (Lars) gift med Anna Andersdatter fra Grytnes. Hun var ikke medlem av kirkesamfunnet, og bestefar fortalte meg at han måtte spørre presten, Hans Knapstad, om han kunne «få lov» å gifte seg med Anna. Det gikk i grunnen svært greit. Hans Knapstad

kjente godt til Annas hjemmeforhold. Hennes mor hadde nok vært et alvorlig menneske, men hun hadde kommet i anfektninger og mørkesyn som antagelig førte til at hun ble funnet død i gårdsbrønnen. Knapstad følte at han burde ha vært oppe og snakket med henne. Og dermed gav han grønt lyst for Anna til Krokeborg! Egentlig ble det motsatt, for Lars flyttet til Grytnes og drev gården til sin stesvigerfar Erik ei kort tid. Erik flyttet med Anna og Lars til Krokeborg i 1903.

Bestemor forsøkte å føre tradisjonene fra Else Krokeborg (f. 1840) (svigermor) videre med godt matstell. Og det lykkes hun i. Hun klaget ofte over at ikke maten var blitt så vellykket som hun ønsket, men den var bra, og det vanket mye folk å stelle for på Krokeborg. Familiene fra Horten. Vivestad, Våle og Undrumsdal var ofte på besøk. Især var det gilt for folk fra byen å komme på landet om sommeren.

Bestemor hadde ei søster på Søby. Hun hette Kaia og var gift med Karl Thorsen Søby. Anna og Lars besøkte på Søby, og på Vivestad og Skotvedt i Fon. Der bodde bestemors halvsøskenbarn. Men alle besteforeldrene var borte, mor kan ikke huske noen av sine besteforeldre. Bestemor hadde nok ikke det samme lette, lyse, optimistiske livsmotet som bestefar hadde. Men så hadde hun også vært mye plaget av sykdom eller svakelighet. Hun var ikke sterk. Kanskje hadde hun fått en knekk da hennes første barn ble født. Men hun hadde også en dårlig fordøyelse og var sterkt plaget av smerter i magen. Etter hvert trodde hun selv ganske sikkert at hun hadde kreft. Hun trodde ikke at hun skulle komme til å oppleve Marthas konfirmasjon, men det gjorde hun og mere til, som vi skal se.

Bestefar var en mann med mange interesser. Han var med i herredstyret ei tid, men ellers var det ikke det offentlige liv som opptok ham mest. Hans far hadde plantet morelltrær. Dem var det gode vekst-kår for langs åsryggen fra Grøtterud til Grøtås. I mange år plukket de moreller og reiste til byen og stod på torget. Ei tid reiste de til Oslo, gjerne med båten fra Holmestand. Og i Oslo var det mye nytt å se. Og bestefar var interessert i det nye. Han var ikke av de kristne som så djevelens verk i alle nye tekniske landevinninger! Tvert imot. Spørsmålet var bare hvordan en snarest mulig kunne få tatt det nye i bruk. Og han opplevde mye nytt; elektrisiteten med alle dens muligheter, syklene, bilene og maskinalderen. Han var selv en fingernem kar som drev med både sag, snekkerverksted og smie. Bestefar likte å gå opp i snekkerverkstedet og forsøke «å lage makan» når han hadde sett noe interessant nytt. Det sies at han lagde seg en slags sykkel også. Breislede lagde han iallfall, både treverk og smiearbeidet og malingen, både hjul og salmakerarbeide. Hjulmaker var han jo lært.

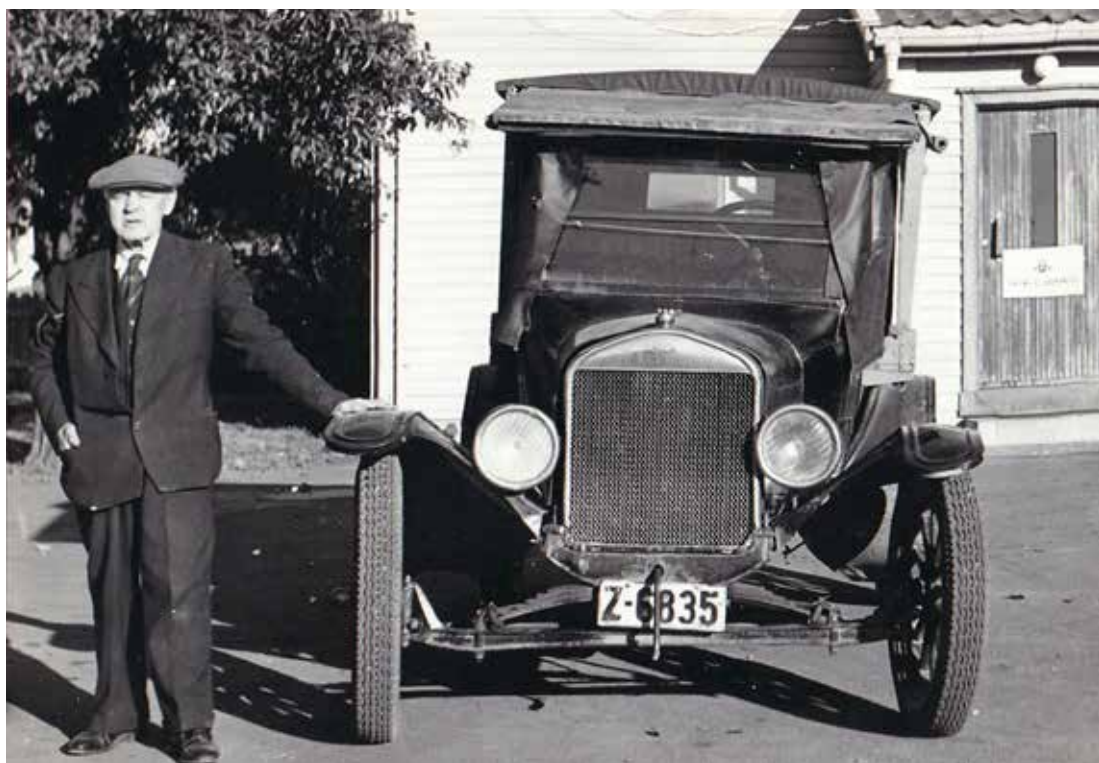
Jeg var et års tid på verkstedet hans i 1946–47, og da lagde vi fortsatt trehjul til vognredskap. Men ellers hadde han forsøkt seg på mange slags artikler: Økseskaft, ski, trillebårer, syskrin og gårdsredskap som høyvogner og støytekjerrer. Sønnen Anders var også interessert i snekkerverkstedet, og især skiproduksjonen. De ble etter hvert flinke til å forme, pusse og lakke og solgte en god del ski, mest av importerte materialer som hickory. Smia var nok litt forfallen i seinere tid, men verkstedet var godt utstyrt etter datidens målestokk med planhøvel, båndsag, dreiebenk, fres, pussemaskin og mindre maskiner. Men det var bare en motor som drev det hele via

en mellomaksel med lange drivremmer. Dem måtte man legge av og på for hver maskin man skulle bruke.

Lars var en av de første til å legge inn telefon, og bil ville han snart ha seg. Allerede i 1925 (antagelig) kjøpte han sin første og eneste bil, en 1923-modell T-Ford. Det var en fotsjaltet (to-gear) bil med kalesjeoverbygning. Kalesjen ble kappet av, og det ble påbygd lasteplan og førerhytte av tre. Bakstussen med kalesjen kunnes settes på hvis en skulle kjøre langt og ha ordentlig plass til fire personer. Men i seinere år gikk Forden med lastekassen på både til hverdag og fest, og Lars hadde den i sving helt til sin død i 1960.

I en kort tid fungerte han visstnok sammen med en som het Kjærra, som «medbilsakkyndig» når noen skulle ta sertifikat. Når Forden tente og gikk, og især hvis den orket å dra opp de bratte bakkene og hvis den var så barmhjertig å starte etter en halv times sveiving om vinteren, ja så var bestefar fornøyd. Det var ikke noe snakk om å skifte den ut til en bedre! Og den var jo nesten like anvendelig som en traktor. Jeg husker godt at han en gang kom til oss på Skjelbred. Vi hadde lagt sammen ved langs jordekantene. Så tok bestefar Forden og kjørte rundt og hentet veden. Ja, Forden gjorde nok god tjeneste i mang en dugnad både i Døvik kirke og på Bjerkely skole også.

Og bestemor opplevde å se sin datter både konfirmert og gift. Og da bryllupet gikk av stabelen på Krokeborg, skal det ha vært et svare bråk med skyting og bråk som datidens skikk var på landet. Og bestemor opplevde å se alle sine 9 barnebarn og 17 av sine 22 oldebarn. Bestemor var svært snill, og vi var veldig

Lars Krokeborg med Forden som han sannsynligvis hadde fra 1925 til sin død i 1960.

glade i henne. Vi stod i vinduet og glante og ventet på at Forden skulle dukke opp under låvebrua hos Bjønnes på Herre Skjelbred (for der gikk utveien vår!). Vi visste at hun ikke hadde glemt å ha med noe rart til oss. Hun viste også på alle andre måter at hun var glad i oss og satte stor pris på oss. Etter tur og orden fikk vi lov å være på Krokeborg noen dager, kanskje noen uker, og det var alltid veldig stas. Snille bestemor – og bestefar med verkstedet. På sistnevnte sted var nok visse begrensninger i hva vi fikk lov til og ikke, men oppe hos bestemor var det vel ikke mulig å spørre så en fikk nei. Skjønner ikke at hun orket! Svært ofte var vi flere der på en gang, og Magnhild var vi ofte sammen med der. Henne var det veldig moro med, for hun hadde fantasi til å finne på det mest utrolige.

Men bestemor var veldig redd for oss, redd for at vi skulle skade oss. Jeg husker godt engang bestefar hadde lagd ski til meg, og onkel Anders hadde vært i byen og kjøpt bindinger og staver. Men da bestemor fikk se de spisse broddene på stavene, var hun redd for at jeg skulle stikke dem gjennom støvlene og ødelegge tærne. Da var jeg ikke blid og kjempet for å beholde spissene som de var. De utgjorde tross alt noe av det mest butikk-kjøpte og minst hjemmelagde jeg noen gang hadde eid, skulle jo vært til å brife med overfor skolekameratene. Men jammen fikk bestemor tvunget igjennom at onkel måtte skjære av spissene. Det var en av de gangene jeg var på randen til å bli sint på min bestemor!

I de vanskelige tredeåra kunne en drive med så mangt, forsøke alt fra kyllinger til skiproduksjon, men det var umulig å

Lars og Anna Krokeborg i eldre år.

tjene penger. Nesten umulig selvsagt. På gårdene var det ikke levebrød til mange, og de unge dro ut og forsøkte seg på det ene og det andre. Skulle en kunne berge seg på en bondegård, måtte en få den billig. Og de fleste prøvde å tenke seg andre levebrød. Anders var jo den som var blitt hjemme på gården. Og det var vel en slags tanke at han kom til å overta. Men dette med penger så ikke så greit ut. Og så kom krigen og aprildagene i 1940. Anders falt helt sammen på nervene og endte sine dager på mors og onkel Oskars bursdag den 24. april 1940. Da så ikke bestefar noen annen utvei enn å selge sin odelsgård. Han fikk 28.000 kroner og husvære i 2. etasje så lenge Anna og han trengte det. Og der ble de boende i 21 år etter 1940. Første eier var rutebileier Karl Aas, Tønsberg. Deretter kom Arne Bekken. Bestefar og bestemor kom godt ut av det med begge, og hadde det godt i

den lille leiligheten sin med stue, kjøkken og et lite soverom. Og bestefar fortsatte på verkstedet sitt til sin død i 1961.

Jeg har mange gode minner etter bestefar. Han var interessert i hva vi drev med og begynte på. Han prøvde nok selv på mange ting som i høyden gav andre en god latter – som da han forsøkte å bruke rensemaskinen på låven til å rense blåbær! Han beskrev situasjonene med originale ord, uten faste klisjeer. Og flere av utsagnene hans kan en merke at lever videre etter ham. For bestefar var det meste nokså enkelt og greit. Men for bestemor var det nesten motsatt. Hun så mørkt på det meste. Men hun syntes hun hadde en velsignet støtte i Lars, og det hadde hun. Han var meget hjelpsom og forståelsesfull og oppmuntret henne så godt han kunne. Men mange sorger og bekymringer kunne selvsagt heller ikke han bære for henne.

Han hadde aldri vært syk av betydning, men hadde begynt å få smerter i leggene når han gikk. Det hadde med blodsirkulasjonen å gjøre. Men det var ikke farlig så lenge en kunne få Forden til å gå. Tiden hadde nok gått fra ham, så han var ikke så sikker sjåfør lenger. Men det ville bli tungt å nekte Lars å føre sin egen bil. Og det slapp man. Utover vinteren hadde han hatt turer med vondt i brystet. Og i mars 1960 fikk han hjerteattakk og ble innlagt på Horten sykehus og døde dagen etter.

Bestemor flyttet da til datteren Martha på nabogården, tidligere Grøtås skole. Hun bodde der til sin død 5. november 1968. Da var hun 91 år. Hun var tynn og mager, hadde en lett kropp og var oppgående nesten til sin død. Hun var ofte anfeltet åndelig, syntes ikke hun kunne finne noen beviser på at hun var

en troende. Når hun fikk litt trøst, ble det lettere. Så leste og bad hun videre igjen. Men så mørknet det hele til igjen, og slik vekslet det. Hun hadde mye trøst av svigersønnen Olaff som hadde lett for å snakke med mennesker om åndelige ting, ja verdslige med!

Anna og Lars hadde følgende barn:

1. Jens Arthur Krokeborg, f. 12.9.1901.
Gift 1.ste gang med Magnhild Skari, Undrumsdal.
Gift 2.dre gang med Martha Jensen, Tønsberg.
2. Anders Krokeborg, f. 8.10.1903
Døde ugift i 1940.
3. Martha Emilie Krokeborg, f. 24.4.1906.
Gift 1930 med Olaff Askjer.
4. Oskar Georg Krokeborg, f. 24.4.1909.
Gift 1940 med Evelyn Hassum, Slagen.

Mine oldeforeldre på mors side, hennes fars foreldre, var John Andersen Krokeborg f. 1830 som yngste sønn av Anders Amundsen, sønn til Amund Amundsen, sønn til Amund Andersen osv. tilbake til Hågen Olssønn som var eier av Krokeborg fra 1620(?).

I 1865 giftet han seg med Else Marie Larsdatter f. 1840 på Brandsrud i Lardal. Johns slekt kan lett følges gjennom Våle bygdebok, men ellers vet vi lite om John selv. Vi vet at han plantet morelltrær. Og det fortelles at han i sin ungdom hadde vært felespiller på Five-sal i Holmestrand. Det var et brukt dansested. Men

hvor og hvordan han traff Else fra Lardal, vet vi lite og ingenting om. Men hun var kjent for å være ei særs snill og god matmor. I den tiden var det mye «farende folk» håndverkere som skomakere og skreddere og sypiker, noen av dem med svenner og læregutter. Og det var vandrende urmakere, loddere, sadelmakere og kurvmakere. De gikk fra gård til gård for å få arbeid noen dager, alt etter behovet. De hadde kosten og natte-losji og svært lite mer. Desto mer betød det at maten var god! Og det var den ikke på hver gård i den tiden. Mange hadde svært lite, og andre var gjerrige, og atter andre hadde kanskje lite greie på å stelle skikkelig mat. For øvrig var en rekke forskjellige kremmere ute med sine koffertene og varer. Og så de fattige, tiggerne og de som gikk i legd fra gård til gård. For alle betød det mye å komme til snille og gode mennesker. Men det er klart at arbeidsfolk, tjenerskap, familie og alle fremmede inkludert, så ble husholdningen stor, og det var ikke bare å øse ut med stor sleiv for ei husmor som ville holde gårdens økonomi på beina. Det var dette Else hadde ordet på seg for å klare. På Krokeborg fikk en seng og mat. Sild og poteter var vanlig kost den gangen, men tilberedelsen kunne variere. En omvandrende svenske skal ha gitt Else attest: «Han John han købede sild i Horten, og ho Else ho kogede sild og ho stegede sild, ja ho Else ho vare Guten!»

John og Else var ikke medlemmer av kirkesamfunnet DELK fra stiftelsen, men de ble med litt seinere, 29.01.1873. Både John og Else døde i 1902.

De hadde følgende barn:

1. Anders Krokeborg, f. 1867.
Gift 1899 med Anna Løvald, bodde på Bakke i Nykirke.
2. Josefine Olette, f. 1870.
Gift 1897 med Herman Næss, Mel. Lefsaker
3. Marie, f. 1874.
Gift 1905 med Jan Stokke, Vivestad
4. Lars, f. 1876.
Gift 1900 med Anna Sofie Larsdatter, Grytnes.
5. Lovise, f. 1878.
Gift med Karl Fredriksen, Horten.

JERNIA
REVETAL

Alt på ett sted
REVETAL JERNVARE AS
Tlf. 33 06 28 70 • www.jerniarevetal.no

-din malings- og jernvareleverandør

**Gunnerød &
Langaas A/S**

MESTERHUS

– det blir som avtalt

 416 31 891 / post@gunlan.no

Byggmester

EGIL RAGNAR LIE

Borgeveien 16, 3178 Våle

33 06 05 73

900 65 473

Alt i nybygg og restaurering!

Murer

Odd Henry Solberg

Hvitsteinveien 11, 3178 Våle

hesolber@online.no

481 52 675

**Alt innen mur og puss
Fliser og peiser**

VI ER DER DU BOR!

KONTAKT EN AV VÅRE
LOKALKJENTE MEGLERE I
DAG

Lars Ole F. Wittingsrud
Mob: 948 14 053

John Marius Eia Thollefsen
Mob: 995 57 398

Jens Erik Wesenberg
Mob: 902 30 110

**Z-EIENDOM
REVETAL**

REVETALGATA 6

WWW.Z-EIENDOM.NO

Naturvern i Re kommune

Rolf Sørensen

Det er vernet tre naturminner og fem naturreservater i Re. To områder gikk over til Holmestrand kommune ved grensejusteringen, og ett av naturreservatene deler vi med Lardal kommune. I tillegg har kommunen vernet en eik ved Våle prestegård, og nylig har Grøum naturreservat blitt vernet. Det sistnevnte er frivillig vernet. Re kommune var ca. 220 km² stor (før sammenslåingen med Tønsberg), og de vernede områdene utgjør ca. 460 daa – dvs. ca. 0,2 % av kommunen. I følge myndighetene er målet å verne betydelig mer natur. Jeg foreslår at Nyhusmyra og Nabbertjernet med ura ovenfor vernes, dvs. noen få promille mer vern. En stor del av Re er kulturlandskap og dyrka jord må få et sterkere vern. For å bevare mangfoldet i naturen bør det settes av noen flere skogsarealer hvor naturen kan restaurere seg selv. I tillegg er det vernet kulturminner i Re, som f.eks. de mange bygdeborgene og Våle prestegård. Bakke Mølle driver også viktig kulturvern.

Naturvernområdene i Re kommune er opprettet med hjemmel i naturfredningsloven av 1910, naturvernlovene av 1954 og 1970, viltloven av 1981 og naturmangfoldloven av 2009. Norge har dessuten underskrevet (ratifisert) UNESCOs Konvensjon for biologisk mangfold i 1993, Verdensarvkonvensjonen i 1972 og Europeisk landskapskonvensjon i 2000. Alle disse har også gyldighet i vår kommune.

Selv om Norges første naturvernområde, Bøskeskogen i Larvik, ble fredet allerede i 1884, er tanken om å verne natur forholdsvis ny. I Re ble fire trær vernet som naturminner på 1950 – 60-tallet, mens de fleste naturreservatene ble vernet i 1980.

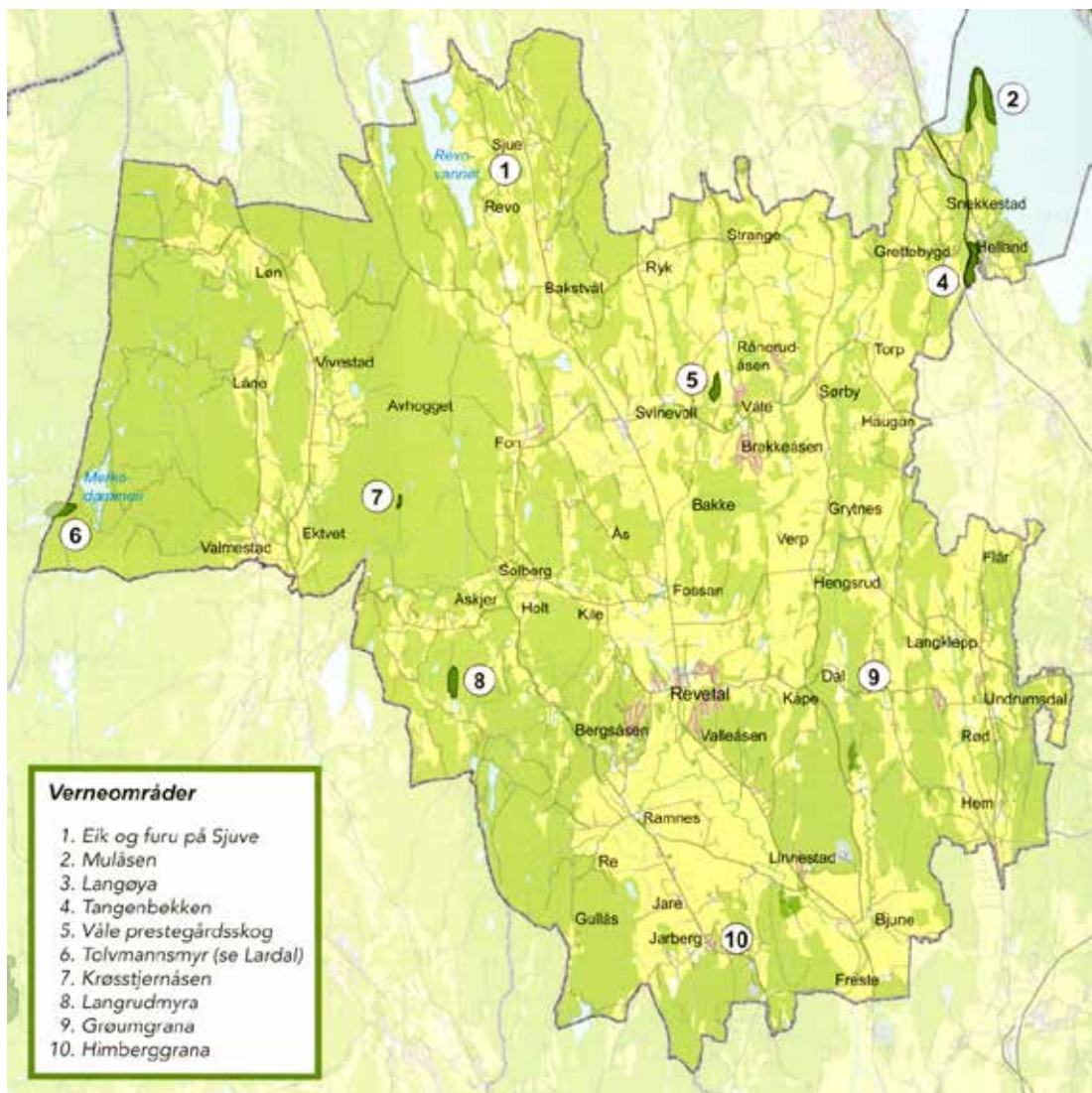
Kartet viser tre naturminner og fem naturreservater i Re. To områder gikk over til Holmestrand kommune ved grensejusteringen, og ett av naturreservatene deler vi med Lardal kommune (se Natur i Vestfold 2013, side 88-95). I tillegg har kommunen vernet en eik ved Våle prestegård, og nylig har Grøum naturreservat blitt vernet (Midteng 2020). Det sistnevnte er frivillig vernet.

Alle områdene er først og fremst vernet på grunn av planter, trær, dyr- og fugleliv (biologisk vern). Etter oppdrag fra Miljøverndepartementet registrerte jeg 45 lokaliteter med geologisk «verdi» i Vestfold i 1974. Bare ett av disse kom med i verneplan for Re, d.e. Tangenbekken

på grensen til Holmestrand, men i hvert fall ett til burde ha vært med (blir foreslått til slutt).

Det er delte meninger om vern av natur, og ikke alle har forståelsen for at men-

nesket og naturen er avhengige av hverandre. Noen verneforslag kan skape konflikter. Enkelte grunneiere liker ikke at staten går inn og regulerer på deres eiendom, men i Re kommune har dette gått greit.

Vernede områder i Re

De fem trærne er vernet som naturminner

Det er uvanlig at gran blir fredet, men hybrid-grana på Himberg har vitenskapelig interesse, og den mektige Grøumgrana står i en ravineskråning på superbonitet, se kart med beskrivelse av Grøum naturreservat.

*Furu på Sjuve i Fon. Furuas høyde ble målt til 23 m i 1984. Den ble fredet i 1954.
Foto: Rolf Sørensen.*

Furu og særlig eik kan bli gamle – flere hundre år. Eika ved Våle prestegård er et minne om en hellig eikelund og offerplass fra jernalderen (Fahre 2008, i Re-minne 2008). Trærne har et lite skilt som viser vernestatus, med unntak av eika på Sjuve som mangler skilt.

Eik på Sjuve i Fon. Eikas høyde ble målt til 26 m i 1984. Diameter i brysthøyde er i dag ca. 1,2 m. Fredet i 1954. Foto: Rolf Sørensen.

Fredet eik ved Våle prestegård. Den mektige eika står for seg selv ute på jordet vest for prestegården. Diameter i brysthøyde er ca. 1,5 m. Foto: Rolf Sørensen.

Grøumgrana

*Kjempegranens høyde er målt til 31 m, og med et tverrsnitt på ca. 1 m. Beregnet volum ca. 7 m³. Den ble vernet i 1960.
Foto: Rolf Sørensen.*

Himberggrana

*Grana er ca. 90 år gammel. Den ble fredet i 1965.
Foto: Rolf Sørensen.*

*«Krokskjellkongle» fra Himberggrana. Denne konglen er 7 cm høy. Grana er en hybrid som er sjelden. Tidligere sto det en slik gran i Gullkronen, Jarlsberg hovedgård.
Foto: Rolf Sørensen.*

*Røde sirkler på kartet viser hvor trærne står. Eika står i kanten av det søndre jordet på Vestre Sjuve og den store furua står i kanten av det søndre jordet på Østre Sjuve, til høyre på kartet.
(norgeskart.no)*

*Grana på Himberg står like nord for driftsbygningen på gården.
(kart.1881.no)*

Tangenbekken naturreservat

Tangenbekken utgjør kommunegrensen mot Holmestrand, og det langstrakte reservatet er inneklemt mellom den nye E18 og jernbanen. Da jernbanen var ferdig i 1880 ble ravineområdet isolert fra de andre eiendommene, og har blitt liggende forholdsvis urørt siden. Tangenbekken har gjennom tusener av år gravd seg ned gjennom leirene, kanskje så mye som 50 m, helt ned til fjellgrunnen. Den har laget en bekkedal (ravine) som i dag er ca. 3 km lang (bekken er lagt i rør under jernbanen).

I tillegg til å inneholde frodig edellauskog og et rikt fugleliv, er reservatet også

Foto: Rolf Sørensen.

Foto: Rolf Sørensen.

et fint eksempel på en aktiv ravine, hvor bekken – særlig i flom, graver i leirskrånningene slik at det går små ras som tar med seg trær. Disse kan bli liggende på kryss og tvers over bekken og gir området et preg av urskog.

Inne i reservatet er det til dels vanskelig å komme fram på grunn av alle nedfall og tett vegetasjon. Mye av almen er død etter almesyke, og det er mye dødt trevirke for sopp og insekter

Omgivelsene er kontrastfulle: I nord er tidligere dyrka mark plantet til med gran. Sør for reservatet har jernbanen og vegvesenet et enormt deponi av sprengt stein. I vest går jernbanens dobbeltspor, og like øst går nye E18 – firefelts motorvei i bru delvis over reservatet. Nede i ravinen med edellauskog kan du stå og høre fin fuglesang, akkompagnert av dundrende trailere over deg.

Området er tilgjengelig fra den gamle E18 langs veien til Grette og Fegstad. Reservatet er på ca. 118 daa, og det ble fredet i 1980.

Våle prestegårdsskog

Naturreservatet er ca. 58 daa, og det omfatter en lav ås med grunnlent mark på rombeoporfyrr og med tykkere leiravsetninger mot sør og vest. Reservatet ligger vest for prestegården og det tidligere sykehjemmet. Skogen ble vernet i 1980.

Naturreservatet har hovedsakelig rein bøkeskog, men er også et «kulturreseptat» med flere gravhauger. I nordvestre del er det et plantet granfelt som er ca. 40 år gammelt. Kan vernebestemmelsene opprettholdes når granfeltet blir hogstmodent og store skogsmaskiner kjører inn i reservatet? I tillegg går det en lysløype gjennom den søndre delen av reservatet. Reservatet er lett tilgjengelig fra sørvestsiden av det tidligere sykehjemmet, og det er absolutt verdt et besøk når kvitveisen blomster om våren og bøken har ungt og lysegrønt bladverk.

Åpen bøkeskog med tepper av kvitveis. Det tykke laget med bøkeblader råtner seint og lager et «surt» jordsmonn. Mye skygge og et næringsfattig jordsmonn gjør at det nesten bare er kvitveis som er bunnvegetasjon. Foto: Rolf Sørensen.

En av flere små gravhauger i bøkeskogen. Denne er 6-7 m i tverrsnitt og knapt en meter høy. Rundt Våle prestegård er det registrert 23 små og store gravhauger fra jernalderen (fra mellom år 0 til AD 900, fra romersk jernalder til vikingtid). Se Re-minne 2008, side 67-70 (artikkel av Lena Fahre). Foto: Rolf Sørensen.

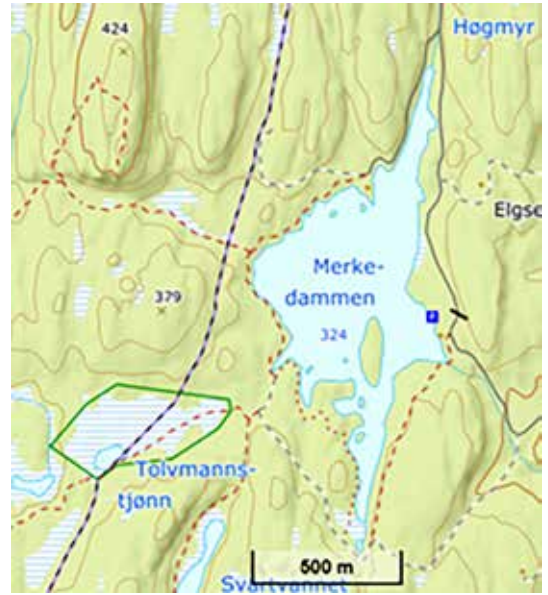
Tolvmannsmyr naturreservat

Reservatet ligger på grensen mellom Lardal og Vivestad, et par hundre meter sørvest for Merkedammen. Ca. en tredjedel av myra ligger i Vivestad. Vernet område har et areal på 114 daa.

Nær vannene er det «bløtmattemyr» med starrgras (lyse farge på flyfotoet), til dels flytetorver i vannkanten. Ellers er det litt fastere myr med lyngtuer og spredte små furuer.

Flyfoto av Tolvmannsmyr og tjern. Turistforeningens sommerløype går over myra, med «gangvei» av planker der det er bløt myr, fordi myrvegetasjonen er sårbar. (norgeskart.no).

Merkedammen rundt – med Tolvmannsmyr. Det vernede området er markert. Grensen mellom Re og Lardal, nå Larvik og Tønsberg, går tvers over myra. (norgeskart.no).

Revetal

33 06 26 55

www.power.no

Krøsstjernåsen naturreservat

Naturreservatet er et ca. 14 daa stort område med edellauskog, hovedsakelig alm og lind, i en liten V-formet sprekkedal, eller kløft i rombeporfyren. Terrenget gjør reservatet vanskelig tilgjengelig og det har blitt liggende urørt av hogst. Området ble vernet i 1980.

Området kan nås fra den gamle veien mellom Kjønnørød og Solberg. Like før Kjønnørødvannet går det en grusvei mot Botn – med bom. Fra tømmerlagringsplassen i Botn går det en traktorvei til høyre og nordover, delvis langs den lille bekken fra Krøsstjenn (se Turkart utgitt av Re kommune, 2008). Etter ca. 1 km fra Botn, når en møter bekken fra Krøsstjenn, får en reservatet på venstre side. Det er noe ulendt fram til reservatet. Traktorveien fortsetter som en litt diffus sti nordover mot Krøsstjenn, som er et idyllisk lite tjern med aktivitet av bever i omgivelsene. Nav-

net skyldes at grensene til Vivestad, Fon og Ramnes møttes ved tjernet.

Kartet viser det lille naturreservatet sør for Krøsstjernet (Krøsstjenn). Bildet av midtre del av naturreservatet er tatt mot nord, med ur på begge sider og store blokker i bunn av kløfta. Det er mange tørrgraner i reservatet, en del av dem har falt ned. På mange av de halvrotne granstokkene vokser det rødbrandkjuker og andre sopper.

Lauvtrærne vokser stort sett i overkant av ura på begge sider av kløfta, like under de bratte skrentene som avgrensner reservatet, Kjøkkenåsen mot vest og Krøsstjernåsen mot øst. En stor del av arealet i reservatet er ur, som også er et spesielt og verneverdig økosystem. Nabbertjernet (grønn firkant) omtales til slutt.

Reservater med tall (7). Nabbertjernet (Ny). (norgeskart.no).

Bildet er fra midtre del av naturreservatet. Foto: Rolf Sørensen.

Langrudmyra

Den lange (ca. 500 m) og smale myra ligger i en forsenkning som fortsetter sørover til Nyhusmyra (hvor det ble skjært torv) og videre sør for Tinghaugveien hvor en del myr er oppdyrket. Myra er målt til 82 daa og den skråner svakt mot sør. Myra får mest tilsig av overflatevann fra nord og ellers fra vestskråningen. Mot øst er det mest fjellrabber med furu. Lengst i nord er det en liten vannpytt, et nesten gjengrodd tjern, med noen dekar med «blautmyr» og starr omkring. Den midtre og største delen av myra er bevokst med tynn furu, med en spesiell bunnvegetasjon av store blokkbær-busker, blåbær og enkelte felter med molte.

Ifølge Landsplan for myrreservater fra 1971 beskrives Langrudmyra som «estetisk ei av de flotteste myrer jeg har besøkt i Vestfold. Dens uberørthet, variasjon i vegetasjonstyper og innhold av floristiske særegenheter, gjør at den må få stor fredningsverdi».

Flyfoto: Langrudmyra i nord og Nyhusmyra i sør. (norgeskart.no).

Bilde tatt mot nordvest. I forgrunnen: Bløt starr- og grasmyr med tuer og med tranebær. Det ca. 15 daa store feltet i sørenden av myra er nesten uten trær og busker. Det lyse partier til venstre er dominert av kvitlyng. I vestkanten av hele myra er det et belte med «blautmyr» med starr. I alle hovedtypene av myrvegetasjon er det rikelig med forskjellige torvmoser i bunnen. Foto: Rolf Sørensen.

Flyfotoet viser Nordre Nyhus og Tinghaugveien i nedre venstre hjørne. Det går en traktorvei fra Tinghaugveien (nr. 533-534) bort til det oppdyrka jordet. Fra nord-øst-kanten av jordet er det en ca. 1 m dyp grøft som fortsetter gjennom skogholtet og langs østsiden av Nyhusmyra. Det ser ikke ut til at grøften påvirker vegetasjonen i naturreservatet i nevneverdig grad.

I boka «Natur i Vestfold» står det også: «Dersom myra ikke blir skjøttet, vil den langsomt vokse til med trær. Dagens rike flora vil da forsvinne». Det er ikke tegn til noen form for skjøtsel. Langrudmyra ble vernet i 1980.

Nyhusmyra ligger like sønnenfor Langrudmyra, og er bare adskilt med et lite skogholt. Den burde også blitt vernet – som et kulturminne. Det er ikke mange myrer i Vestfold som fortsatt har så tydelige spor etter torvskjæring. Bøndene i området hadde opprettet torvstrølag, noe som var vanlig på Østlandet fra begynnelsen av 1900-tallet. Hver gård hadde et torvhus hvor torven ble lagret, slik at en kunne hente torv om vinteren når det var enklere å komme ut på myra med hest og slede. Erfarne torvskjærere hadde spesielle spader til å skjære ut rå-torven som ble lagt opp på siden av torvgravene. Om sommeren ble de rektangulære torvstykkene reist på høykant – rauket, for å tørke før vinterlagring.

Mester med hammer, med vater og sag.
Bygger og ordner, kjenner sitt fag.
Nybygg og tilbygg, hus, hjem og hytte.
HUSK! Når det gjelder, få fagfolk til hjelp og nytte.

Odd Hermansen
Mob. 952 58 478

Kristian Gran
Mob. 951 46 975

Grøum naturreservat

Kartet viser naturreservatet, med grønn strek omkring. Det går en bred sti gjennom reservatet. Den begynner omtrent ved tallet 3 på veinummer 3178, veien mot Undrumsdal. De første 300–400 meter går stien i blandingskog med mest gran. Ved naturvernskiltet endrer skogen seg plutselig, og en kommer inn i en åpen bøkeskog med knauser av rombeporfyrr. Når det er sol, er det et flott spill av lys og skygge under det grønne lauvtaket. Som i Våle prestegårdsskog er det kvitveis som er vanlig bunnvegetasjon.

Den røde dråpen på kartet viser hvor kjempegrana står. I jordkanten der kraftlinjen krysser veien, går det en delvis gjengrodd traktorvei vestover gjennom frodig urtevegetasjon bort mot grana. Området er foreløpig det siste som har fått vernestatus. Det utgjør 72 daa med hovedsakelig

(norgeskart.no)

relativt ung bøkeskog på høydedraget med grunnlent mark, og med andre lauvtrær på skråningen mot vest på tykkere jordsmonn. Den sentrale delen av reservatet inneholder mange rødlistede sopparter og planter (se: naturfaglige-registreringer.pdf (statsforvalteren.no)).

I naturvernområdet er det en åpen bøkeskog med knauser av rombeporfyrr. Foto: Rolf Sørensen.

Forslag til vern av Nabbervannet og ura under Nabberen

Det foreslåtte området er vist på kartet til beskrivelsen av Krøstjernåsen naturreservat (side 6) og det inneholder flere kvaliteter: Myr med flytetorver rundt tjernet hvor det vokser flere vannplanter (bl.a. tjønnaks og nøkkeroser). Vest for tjernet er det grov ur av rombeporfyr og med varmekjære

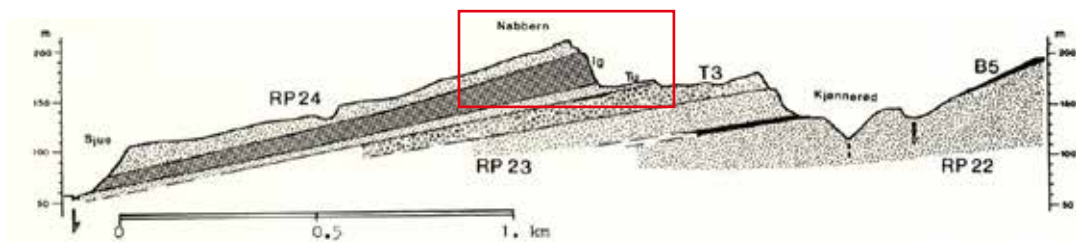

lauvtrær øverst. Området er ikke påvirket av menneskelige aktiviteter. I tillegg er det spesiell lava-geologi under ura og i brattkanten av Nabberen (se figur). Askelaget representerer sannsynligvis det første eksplosive utbruddet i Ramnes-vulkanen.

Nabberen er dannet av en traktytt i bunn (T3), deretter et 1,5 m tykt askelag (Tu), en sterkt omvandlet ignimbritt (Ig) med mye svovelkis, og øverst en karakteristisk rombeporfyr (RP24). Ignimbritten produserer «skjæljastein», mens rombeporfyren danner større blokker og stein i ura.

Nabbervannet sett fra nord. Rikelig med tjønnaks og noen vannliljer i vannet – i forgrunnen. Flere flytetorver i sørenden av tjernet (se flyfoto til venstre (norgeskart.no)). Foto: Rolf Sørensen.

Lavaprofil ved Nabbern (se Ramnesiana 1980). Rammen viser de forskjellige lagene ved Nabbervannet.

Ur like nordvest for tjernet (se flyfoto). Alm-linde-skog over ura. Liten skrent i rombeoporfyrr (RP24) øverst. Foto: Rolf Sørensen.

Sluttbemerkninger

Re kommune var ca. 220 km² stor (før sammenslåingen med Tønsberg), og de vernede områdene utgjør ca. 460 daa – dvs. ca. 0,2 % av kommunen. I følge myndighetene er målet å verne betydelig mer natur. Jeg foreslår at Nyhusmyra og Nabbertjernet med ura vest og ovenfor tjernet vernes.

I desember 2022 var Norge med på å vedta at alle land skulle verne minst 30 % av sine landarealer og tilsvarende for nære havområder. I tillegg skulle det restaureres tilsvarende arealer, der naturen var «ødelagt» av menneskelig aktivitet. (Kunming-Montreal rammeverket for naturmangfold – Naturavtalen). I dag har Norge vernet ca. 17 % av landarealene (en god begynnelse), men bare 1 % av sine havområder. I Vestfold ligger vi likevel godt an ved at vi har Færder nasjonalpark, som hovedsakelig er en marinpark.

En stor del av Re kommune er et kulturlandskap, og det må være et mål å bevare dette – ikke bygge ned mer dyrka jord. Det bør også være mulig å drive en mer naturvennlig skogsdrift. De moderne

skogsmaskinene og utstrakt flatehogst er ikke særlig hensynsfullt når det gjelder naturmangfoldet i våre skoger. Grana er en ‘nykommer’ i våre skoger. Den spredde seg i Vestfold for bare 1400 år siden, og i moderne tid har grana blitt dyrket slik at vi har fått tette ensformige granskoger med svært fattig undervegetasjon. Noen flere granskogsområder burde vernes, slik at naturen kan restaurere seg sjøl. Ordningen med frivillig vern er en god mulighet. I Re har vi en rekke fornminner som er vernet, og det burde f.eks. settes opp flere info-skilt på bygdeborgene. Vest for Grorudvannet (på kommunegrensen) er det registrert en steinalder «redskapsfabrikk» ved den lille ura med flintliknende skjæljastein. Steinredskaper fra denne lokaliteten er spredd over store områder i Vestfold og Telemark (se Re-minne 2017). Den burde merkes og bli tatt vare på. Re har også en svært spesiell geologisk historie, men lite eller ingenting av dette er vernet.

Kilder:

- Fahre, L. 2008. Gravfeltene ved Våle prestegård. Re-minne, 2008, (67-70).
- Midteng, R. 2020. Naturverdier for lokalitet Grørum, registrert i forbindelse med prosjekt Frivillig vern av skog. Asplan Viak-notat. 7 s.
- Syrstad, F.-I., Erlingsen, E. Chr. & Brosø, B. 2013. Natur i Vestfold. Veiviser til naturvern-områdene og Færder nasjonalpark. Fylkesmannen i Vestfold. Skagerrak Forlag, Sandefjord. 239 s.
- Turkart utgitt av Re kommune, 2008. Målestokk 1:30 000. Ugland IT Group AS.
- Kartene og flyfotoene er hentet fra: <https://norgeskart.no>

Alle typer bore- og sprengningsarbeider

Les mer på www.kjellfoss.no

KJELL **FOSS**

Kileveien 77, 3175 Ramnes
Telefon: +47 33 39 62 66 | E-post: post@kjellfoss.no

www.kjellfoss.no

Byggmester

OLE A.

LANGEDRAG A/S

NYBYGG • TILBYGG • REPARASJONER • VEDLIKEHOLD

oal@olealangedrag.no

333 18112 • 976 81 375

Ramnesveien 517 • 3175 Ramnes

RE-ELSA

Re Elektroinstallasjon

Liten elektriker med stor service!

- **Bolig**
- **Næring**
- **Landbruk**
- **Rehabilitering**
- **Gulvvarme**
- **LED-belysning**

33 06 24 34 982 97 052

www.re-el.no

Besøk vår butikk i Revetalgata 6!

Revetalgata 6, Pb 12, 3164 Revetal jan.arild@re-el.no

Du kan spille hovedrollen i revyen når du vet at alt er i orden i fjøset

Livet er å ha tid. Tid til å gjøre noe helt annet.

Slik får vi energi til arbeid og omsorg
for de vi er glad i – både to- og firbente.

Fjøssystemer vet alt om hvordan fjøs bygges og driftes.
Og gode fjøs gir mer tid.

Derfor har vi blitt bonden og alle dyrenes førstevalg.

www.fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER

Bonden og dyrenes førstevalg

En historie om et kunstverk og et sjømannsliv... eller omvendt

Eva Anfinnsen

Arve Erlandsen heter en kar som bor på Revetal. Han vokste opp litt lenger nord, på Haugtuft i Våle, de var seks barn. Selv er han «en av dem i midten» født i 1939. Han ble sjømann og gikk alle gradene. Han har en del å fortelle.

I 1954 mønstret han på som messegutt på Bugges hvalbåt Terje XI, ikke så gamle karen, 15 år. Bugge & Krogh-Hansens, rederi (United Whalers Ltd) var Tønsbergbasert.

«– Jeg var ung messegutt på hvalbåten Terje XI. Etter endt vellykket fangstsesong inviterte skipperen hele dekksgjengen på et party i egen lugar. Det gikk livlig for seg. Morgenen etter kom jeg på vanlig runde i lugaren. Der satt skipperen og «sturet», med en skikkelig hangover. Lugaren så ikke ut, og det var gjort hærverk, og whiskylykta reiv i nesa. Da sa skipperen at dersom jeg ryddet opp, skulle jeg få 5 pund! Så sa han: Har din far vært på hvalfangst?

– Ja –.

– Da har jeg vært «jollegutt» (hjelpgutt) for ham. Han har jeg fått mye kjeft av!

...»

Så var de plassert i forhold til hverandre i alle fall.

Det ble fire sesonger på hvalfangst. Først to sesonger hos Bugge, så hos Thor Dahl, Sandefjord. Litt tid ble så brukt på landjorda hjemme, med gjennomført militærtjeneste og småjobber.

Terje XI (<https://lardex.net/shipping/ship/1930>).
Se: Historien om en båt sist i artikkelen.

Det var selvsagt moro å komme hjem fra hvalfangst som unggutt med penger, og det ble naturligvis en motorsykkel! Tempo Swing. Så han svinga seg nok litt da ...

I 1966 ble hvalfangstvirksomheten hos Thor Dahl avviklet, og det ble satset videre på tank- og linjefart.

Arve fant nok ut ganske raskt at det var lurt med mer kunnskap, det kunne være gunstig på alle måter å stige i gradene. Fra nå forble det Thor Dahls rederi.

Han tok et års skolegang i Sandefjord og var deretter ute som 2. styrmann i to år i 1965–66. Igjen et år på skole i 1969, nå

Tønsberg Sjømannsskole. Da han hadde gjennomført det, ble han 1. styrmann. Det ble bare ett år om bord da, han ville videre, – så han gikk i land for å ta skipper-skolen i Tønsberg i 1970–71. Deretter seilte han i mange år som overstyrmann, og fra 1987 som skipper, hele tida i Thor Dahls rederi. På hjemmebane ble det familieliv, i 1973 giftet han seg med Kari. Han har tre barn, to fra ekteskapet med Kari, og en sønn fra tidligere forhold.

Thor Dahls rederi var stort, og hadde flere typer båter. Det ble linjeskip på Arve Erlandsen. De gikk i linjefart fra faste havner mellom Canada (Montreal, Halifax, Sydney), og afrikanske havner på vestkysten fra Sør-Afrika og nordover.

På slutten av 50-tallet bygget rederiet tre nye 8000-tonns båter til linjefart, Thorshope (1958), Thorsriver (1959) og Thorstream (1960). Disse tre båtene

Linjeskip

Linjeskip var en type hurtiggående stykkgodsskip som gikk i rute mellom faste havner og med noenlunde faste ankomst- og avgangstider. Linjeskipene lastet i hovedsak stykkgoods av alle typer, men mange hadde også mindre fryse- eller kjølerom om bord eller mindre tanker for å kunne frakte for eksempel vegetabilsk- eller animalske oljer. Det var også vanlig at linjeskipene hadde plass til inntil tolv passasjerer. (Store Norske leksikon)

seilte ca. 75 turer hver de 18 årene de var i drift. En tur betydde en full rundtur. Arve var påmønstret tre ganger i det tidsrommet. Mannskapet var på 40 mann. Det var fine båter. Som vi ser i rammen over, var det også plass til 12 passasjerer i hver av dem.

Dette bildet er fra salongen på Thorshope 1958. Foto er hentet fra nettsiden hos Larship. (<https://larship.no/http-www-larship-no-p123-37/>)

Et par av lugarene var enmanns, de fleste til to personer. Disse lugarene var små, men de var forseggjort og fint innredet. Det var også salongene. I salongen på MS Thorshope, som Arve Erlandsen seilte med, henger et spesielt bilde, se på foto under.

Og her kommer en historie i historien

– det han helst ville fortelle om

Hjemme hos Arve henger et bilde, et ganske stort bilde (1,25 x 1,02 meter). Motivet er hentet fra Arne Durbans skulptur «Mor og barn», som står i Byparken i Sandefjord. Bildet er laget av ulike tresorter og gir nyansene til lys og skygge og former hos kvinnen og barnet, og er et vakkert stykke kunsthåndverk.

Bildet fikk sin egen historie.

MS Thorshope ble bygget ved

A/S Framnæs mek. Værksted i Sandefjord.

I løpet av årene båten var i drift var den

tilbake på Framnæs for oppgradering, men på slutten av 1970-tallet var båten for gammel for denne farta, og ble solgt til Singapore i 1978, og videresolgt til China. Men bildet «Mor og barn» fulgte ikke med på denne handelen. Det ble hentet i land, og var nok landfast noen år.

Thor Dahls rederi satte inn to nye båter på linjefarten, MPC (Multi-Purpose Carrier), og nå fikk

Arne Durbans skulptur «Mor og barn», som står i Byparken i Sandefjord.

MS Thorscape (larship.no).

Arne Durban

Arne Durban (født 16. juni 1912 i Kristiania, død 18. mars 1993 i Oslo) var billedhugger med en stor produksjon, kjennetegnet av et tradisjonsfast, naturalistisk formspråk. Han gjorde seg også gjeldende som kunstsribent. Skulpturen Mor og barn er laget i 1959.

bildet av «Mor og barn» komme om bord igjen, nå til MS Thorscape bygd i 1977, den ene av de to nye båtene. Dette var en større båt, en 20 000-tonner.

Det ble slutt på passasjerer, mannskapet var redusert til 20, og det ble noe færre havner, men Thorscape gjorde drøyt 100 turer. «Mor og barn» hadde vært i mannskapsmessa, men ble flyttet og plassert i skipperens lugar, som fast følgesvenn på de store hav.

«Linjekunst»

Da Arve takket av som skipper i 1999 tok han bildet med seg hjem. Han hadde fått et nært forhold til det. «Mor og barn» hadde da passert ekvator 344 ganger! Her blir det snakk om «linjekunst»!

Bildet var preget av diverse bruk underveis, en periode hadde det som nevnt hengt i mannskapsmessa, og kanskje var det brukt som blink? – i alle fall trengte det en skikkelig oppgradering. Hvordan handterer en det?

Jo, etter at Arve hadde fått bildet med seg hjem, tok han kontakt med Kåre Huseby på Sem (fetter av Kåre Huseby med fabrikken i Våle), han var møbelsnekker og var flink med restaurering. Bildet ser nå helt perfekt ut, en kjenner ikke en skjøt, en ser ikke et merke.

Hvem er kunstneren?

Men det er et stort spørsmål angående dette kunstverket, og det er hvem som står bak det. Befrakter kjente til bildet, og at det var et par identiske bilder til på andre båter, men kjente ikke til opphavet eller opphavsmann til bildene. Hittil har ingen kunnet svare på det, annet enn at det kanskje kan ha vært en snekker som har kost seg underveis mens de innredet

lugarene på slutten av 50-tallet. Hvem vet, kanskje denne gåten blir løst en gang?

De tilsvarende bildene i de to andre linjeskipene hos Thor Dahl, er også – etter det Arve vet, bevart, ett i Ottawa og ett i Montreal.

Flåte i forandring

Vi er interessert i å høre litt mer om denne karens liv ute på bølgene, er det ting han har lyst til å trekke fram?

Den norske flåten var etter hvert i forandring. Vi hørte om utenlandsk mannskap, mindre muligheter for norske unggutter til å mønstre på for å komme ut i verden, – hvordan var det egentlig om bord etter hvert?

Arve forteller at det ble skiftet ut mye mannskap fra norsk til utenlandsk fra 1985–90. Det var utfordrende.

Det var for eksempel indere fra Goa, de snakka engelsk, så det gikk greit, men det kom filippinere om bord, og her var verken språket eller kvalifikasjonene helt på plass. Det var greie nok folk, men de manglet sjømannskvalifikasjoner. «– Og har en en jobb hvor en ikke kan faget, blir det ofte så som så ...», sier Arve, som innehar både erfaring og kunnskap. Stort sett var de øverste offiserene, som chief, overstyrmann og skipper, norske.

I januar 1980 tok Arve over stilling som overstyrmann på 280 tusen tonneren MT Thorsholm. Her ble han til han gikk over som overstyrmann på en MS Thorscape fra januar 1986. Fra februar 1987 tok han over som kaptein på samme båt til han gikk i land i 1999. Og her var «Mor og barn» med.

Med oljetankeren MT Thorsholm gikk han i fart på Gulfen, og var der da det brøt ut krigshandlinger mellom Irak og Iran, noe han opplevde nærkontakt med.

Losen

Når de kom inn mot havn, fikk de los ombord. Det var gjerne en fast, en hyggelig iraner, som han fikk god kontakt med. Denne losen ble en kombinert los- og kontaktperson mellom skip og terminal, en «loading-master». Immigrasjonsmyndigheter som kom om bord ville gjerne ha litt ekstra, for eksempel amerikanske sigaretter.

Losen hadde studert i Tyskland til navigatør, og var tysk gift. Da opprøret begynte, sjahen måtte gå, og Khomeini

Den første gulfkrigen (1980–1988)

Irak satte i gang en invasjon av Iran 22. september 1980. Både Iran og Irak angrep oljetankere og handelsskip fra 1981 av, inkludert nøytrale nasjoners skip, i et forsøk på å fravriste handel fra motstanderen. Etter gjentatte irakiske angrep på Irans viktigste eksportfasilitet på Kharg-øya, angrep Iran en kuwaitisk tanker nær Bahrain 13. mai 1984 og en saudiarabisk tanker i saudisk farvann 18. mai. Angrep på skip tilhørende ikke-stridende nasjoner i gulfen økte kraftig etter dette, og denne fasen av krigen ble kalt «tankerkrigen». Da det hele var over, hadde Iran og Irak senket skip tilsvarende mer enn en tredjedel av den totale tonnasje handelsskip som gikk ned under annen verdenskrig. De fleste av de drøyt 300 sjøfolk som omkom var koreanere, indere, filippinere og pakistanere. (Kilde: Wikipedia)

MT Thorsholm. Foto: Thor Dahl arkivet.

kom til makten, og det var uro mellom Iran og Irak, sendte han kone og datter hjem til Tyskland. Han advarte Arve angående kontakt med dem som jobba ombord, «spesielt: vær oppmerksom på dem med langt skjegg!» Som sagt fikk de to, kapteinen og losen, et godt forhold. Losen skulle også følge båten ut fra havn. På en sånn tur ba han Arve om en tjeneste, han hadde en pakke til sine i Vesten, kunne Arve poste den for ham? Han kunne ikke gjøre det hjemmefra, det innebar fare. Skipperen tok med posten.

Dette er en kar Arve tenker på. En av dem som har satt spor. En møter jo så mange mennesker underveis i liv og virke, noen bærer en med seg videre om en aldri ser dem igjen.

Drama

På denne tida hadde Erlandsen hatt familien sin med seg om bord. Skjebnen ville ha det til at familien hadde kommet hjem igjen da noen av de mest dramatiske hendelsene skjedde, bombing av Kharg Island – og båtene lå der inne. Riktignok langt unna, etter Arves utsagn, men likevel så tett at det var dramatisk nok. Alle båter gikk ut fra havn på en gang, det kunne bli litt kaos av sånt! – men heldigvis kom de seg ut av området.

«– Etter to dager returnerte vi til Kharg Island for lasting. Det røyk fortsatt i de utbrente tankene. Og det var trykket stemning blant hele mannskapet.

Vi begynte lastingen ved middagstid, og etter forholdene gikk det bra. Men da mørket kom, ble det en dyster stemning om bord. Alt var mørklagt. Ikke noe lys, kun lommelykter med blendet lys. Og vi skulle jo passe på lastearmer, fortøyninger og eventuell oljelekkasje i stummende mørke. På de 24 timene vi lå til kai lastet vi 2 millioner fat Crude oil (280.000 m/t olje).

Da alt var klart for avgang var mannskapet stand by, og brua bemannet. Da kom det et kraftig smell! – en rakett traff kaia 100 meter fra der vi lå, og røyk og sand føyk over skipet. Heldigvis ble ikke skip eller mannskap skadet.

Det gikk nok en kule varmt, det var rimelig opphetet stemning på brua da! Men vi gikk fra kai uten problemer, med ny kurs for Dubai og Hormuzstredet.»

Det endte godt.

Det er mange historier etter et langt liv på havet. Dette blir jo bare et lite vindu inn. Her er nok mange ufortalte historier. Det var i utgangspunktet «Mor og barn» han ville fortelle om ...

Flere bilder

Men – det henger flere interessante ting på veggene hos Arve, og også ting i hyllene – alt har sin historie. På veggen har han et par spesielle bilder, i tillegg til «Mor og barn». De er begge laget i skinn fra springbukk, og det ene forestiller

Maleri fra St.Laurents' River.

Springbukk, laget av skinn fra springbukk.

Zuluenes våpenskjold, laget av skinn fra springbukk.

våpenskjoldet til zuluene. Det er en gave fra en nordmann i Durban. Det ser ganske eksotisk ut.

Et annet bilde som betyr mye, er et bilde fra St.Laurents' River, med innseilingen på vei til Montreal, etter passering av Quebec.

Rederiforbundets gullmedalje

Avslutningsvis er det fint å kunne presentere Rederiforbundets gullmedalje. Dette er en heder som blir tildelt dersom en har seilt i minst 25 år, og vel å merke i samme rederi.

Arve Erlandsen i godstolen hjemme i stua.

Foto: Eva Anfinnsen.

Han vet det er noen i Fon/Ramnes som har mottatt tilsvarende, men kjenner ikke til om det er andre i Våle som har fått denne. Ærefullt i alle fall!

– Adoptert av en sjuendeklasse på Revetal

I Thor-Glimt Nr. 24, Juli 1969, kan vi lese: «Ungdomsskole adopterer THORSHOPE (1969 i april) Lærer Per Samuelsen, Revetal ungdomsskole i Ramnes, har vært ivrig etter å opprette en kontakt med en av våre båter. Hans klasse 7 C fikk omsider sitt ønske oppfylt og MS THORSHOPE ble adoptert som skolens seilende kontakt. 22 elever fra klassen fikk anledning til å besøke skipet den 18. april mens det lå ferdigrepert ved A/S Framnæs mek. Værksted. Det var mange som for første gang satte sine ben ombord på et

MS Thorshope. Foto: Narve Sørensen.
(<https://skipshistorie.net>)

skip og det er ikke tvil om at elevene hadde et rikt utbytte av besøket. Maskin, dekk, messe, lugarer og salonger ble besøkt og det var tydelig at elevene syntes omvisningen var interessant. Etter omvisningen ble skolebarna traktet med kaker og brus. Herunder var det taler og blomster til kaptein Per Larsen som lovet å holde vedlike en så god kontakt som det er mulig ombord i en moderne lastebåt og etter hva forholdene tillater.»

Historien om en båt – fra krigsskip til hvalbåt

Da Arve Erlandsen mønstret på som førstereisgutt på Terje XI, møtte han en båt med en begivenhetsrik historie. Et søk på båtens historie kunne gitt opphav til en egen artikkel. Båten ble sjøsatt i 1941 ved Ailsa Shipbuilding Co. Ltd., Troon, som Flower Class korvett HMS ACONITE (K 58) for Royal Navy, men utlånt til den Frie Franske Marinen ved ferdigstillingen. Båten ble hovedsakelig benyttet som eskorteskjip for Atlanterhavskonvoiene. I et sjøslag i Nord-Atlanteren 11. mars 1943 senket den en tysk undervannsbåt, U-432, med dypvannsbomber og kanonild, og var også involvert i senkningen av U-444 samme dag.

Flower Class korvett HMS ACONITE (K 58). Bildet er tatt etter aksjonen i mars 1943. (<https://www.tapatalk.com/groups/theflowerclasscorvetteforums/hms-aconite-ff-aconite-t592.html>)

I 1947 ble den returnert til Royal Navy. Noen måneder etter ble den solgt til United Whalers Ltd. (Bugge & Krogh Hansen), London. Den ble ombygget til «bøyebåt» ved Harland & Wolff, Belfast. Omdøpt Terje XI ved overleveringen i november og registrert i London. Bøyebåt for FI/k BALAENA i sesongene fra 1947–48 til 1950–51. Bøyebåtens oppgave var å slepe hvaler som var skutt, fra hvalbåten til kokeriet. 1951 ble den bygget om til fullblods hvalbåt med isforsterket baug. Fram til sesongen 1959–60 fanget den for kokeriet BALAENA. Da ble den solgt og deltok fortsatt i hvalfangst først sammen med kokeriet Southern Harvester og senere med Kosmos IV. Hvalfangsten tok slutt, og i 1966 ble den solgt for hugging til et verft i Brügge i Belgia, hvor den endte sine dager da med navnet SOUTHERN TERRIER.

Fangststatistikkene viser sesonger med 3-400 hval. I den sesongen Arve Erlandsen deltok som førstereisgutt i messa hadde båten en rekordfangst med 487 hval. Det var vesentlig finnhval og spermhval, bare noen få blåhval.

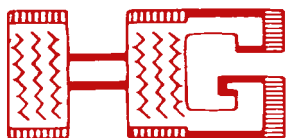
Kilder

Graeme Somner (1984) From 70North to 70South»,
Dag Bakka jr. (1998) LR 1951/52, Hvalfangsten, eventyret tar slutt.
Flower Class Corvettes Forum (www), <http://uboa.net/index.html>
Utarbeidet av: Samlet og bearbeidet av Ragnar Iversen

Montér

MONTÉR REVETAL

Ditt lokale Byggevarehus

HASLESTAD GUMMISERVICE AS

3174 Revetal • Tlf.: 33 06 28 90
hg@haslestadgummiservice.no
www.haslestadgummiservice.no

HASLESTAD OLJE OG VARME AS

Din lokale oljeleverandør

Fyringsolje ☒ Parafin ☒ Smøreolje ☒ Diesel

Tlf.: 33 06 28 90 Industriveien 11, 3174 Revetal

*Vika landhandel
butikk og kafe
torsd, fred, lørd
kl 12-16*

Hvitsteinveien 27, 3174 Revetal

RETORVET

28 BUTIKKER • GRATIS PARKERING

ÅPENT: 9-20 (18) MENY 7-21 (20)

- Vinmonopolet
- Mester Grønn
- Princess Interiør
- Restauranten
- Bytteskjerm.no

- Norli Bok & Hobby
- Mr Mister
- Kappahl
- Sunkost
- Meny

- Nille
- Postnord
- Frøkna På Landet
- B-Young
- Power Revetal

- Skoringen
- Vita
- Kaffetid
- Boots Apotek
- Chic Frisør

- C-Optikk
- Gullfunn
- Sport 1 Revetal
- Stor & Liten
- Re-torvet Café

- Varemagasinet HOVS
- Yes vi leker!
- Traktøren
- Dinas Hus
- Fotohjørnet

ALT PÅ ETT STED

På Retorvet finner du alt du trenger, her kan du handle med lavere skuldre i ditt eget tempo.

Vi har over 600 gratis parkeringsplasser

*Utvalg som i byen
– service som på landet!*

postnord

b.young®

Stor & Liten

GULLFUNN

MODELLERS

MENY

Frøkna På Landet

KappAhl

c)optikk®

sunkost

SKORINGEN

Mester Grønn

nille

TRAKTØREN
KJØKKENUTSTYR

norli

VINMONOPOLET

Kaffetid

sport 1
ekte sport.

PRINCESS

Mr Mister

Boots

RE Torvet Café

VITA

RESTAURANTEN
GOOD FOOD & LIVE SPORTS

HOVS

CHIC
FRISØR

POWER

yes!
vi leker

www.re-torvet.no

Du finner oss i hjertet av Vestfold:

15 min fra Hof • 15 min fra Holmestrand • 15 min fra Andebu • 15 min fra Tønsberg

Fotball og kjøttkaker på Knattholmen

Per Bjerko

Kirkeborg

Under og etter krigen (med Tyskland) var det mange barn og ungdommer som møttes på Kirkeborg sør for Ramnes kirke. Lokalet var bygd av Ramnes kristelige ungdomsforening, og var ferdig i mars 1940, noen dager før krigen starta. Det hadde vært stor innsats av foreningene. Kirkeborg ble svært verdifullt for bygda i lang tid framover.

I noen år rundt 1945 holdt Ramnes-YAG (yngre avdeling gutter), undergruppe av Norges KFUM til på Kirkeborg. Driftsbestyreren på El-verket, Ragnvald Sanni, og 20-åringen Martin Kvalvåg var dyktige ledere. Det var både innemøter og turer ute, som fisketur til Grorudvannet.

Da vi ble Knattholmen-mestere i fotball

Knattholmen er en idyllisk holme ved Sandefjord, der lag og foreninger har holdt til med sommerleirer i 100 år. I august 1945 var ca. 10 av oss der med Martin Kvalvåg som hyggelig leder. Det blei mange fine opplevelser i den fine fredstida, med fotballmesterskapet som høydepunkt.

Vi fra Ramnes hadde ikke trenet med skikkelig fotball, og måtte sparke med «baller» lagd av grovt papir tulla sammen og knytt med hyssing. Dette var bra trening, men ikke så bra som med vanlig fotball. Vi hadde derfor bange anelser da vi gikk til finalen mot Horten-

Kirkeborg før. Foto: Privat eie Turid Kvalvåg.

Kirkeborg i dag. Foto: Per Bjerko.

guttene som var vant med skikkelige fotballer. Vi var litt skremt!

Finalen var søndag formiddag. Det var 7-mannslag med litt ulik alder. Olav Stange var yngst med 11 år. Ellers var vi 12- og 13-åringer. Det blei målløst i første omgang.

Så var det bestemt at det var middag i pausen! Menyen var kjøttkaker! Dette blei drøfta, og vi ble enige om å spise svært lite. Horten-guttene satte mer pris på kjøttkakene. Det burde de ikke gjort! Tunge mager gikk ut over innsatsen.

Tor Søyland avgjorde kampen. Han utnyttet en svikt i Horten-forsvaret, og «skåra». Det blei det eneste målet i kampen. Faren til Tor var uteseiler under

krigen. Enda gikk det noen måneder før han kom hjem. Derfor var det ekstra hyggelig at Tor ble vinneren. Det ble 1-0. Vi var Knattholmen-mestere og fikk diplommet med oss hjem.

Diplom – men skoa var ødelagt

Vi ble godt mottatt da vi kom hjem. Et lite unntak var mor mi som klaga på at de beste skoa mine var ødelagt. De hadde jeg arva etter fetter Åge på Nøtterøy. Det var mangel på sko og klær i den tida.

Diplomet fikk sin plass på en vegg på Kirkeborg, men det ble flyttet derfra da lokalet kom i privat eie. Vår gamle og hyggelige prest, Are Sandnes, har tatt vare på diplommet. Vi takker ham for at vi har det her.

Det gamle diplommet fra Knattholmen i 1945.

**Fra nyttår kommer ny driver av
«Restauranten» på Revetal.**

Den blir italiensk og får navnet Da Vinci.

**Italienske retter blir spesialitet,
men solid norsk mat
vil også være på menyen.**

Tore Gjelsås og Karen Lassen i naturens kjøkkenhage. Foto: Roar Ree Kirkevold.

Med tyttebær på åsane og koe i tenna

Roar Ree Kirkevold

Da Ilene naturreservat utenfor Tønsberg formelt åpnet i 1997, hadde Karen Lassen fra Dal i Ramnes ansvaret for menyen. Arbeidet var enormt, husker hun, og enda har hun et eksemplar av den trykte menyen som de prominente gjestene fikk utlevert. Temaet var, naturlig nok både for tidsånden og for Karen, klare sesongmaker fra vill natur. Gjestene fikk smake granskudd, ung geiterams, meldestokk, matsyre, almehloster, vinterkarse, løvetann og andre vekster som bøndene noen kilometer inn i landet betegnet som kufôr, akkurat som de gamle fiskerne vurderte mye av sjømaten som agn.

Identitet

– Mat er en markør for identiteten vår, slår Karen Lassen fast når vi har invitert henne sammen med botaniker, cand real, pensjonert lektor og planteentusiast, Tore Gjelsås, til en prat om hvordan de ville vekstene ble brukt i husholdningen av helt vanlige folk i Ramnes og Re. Tore gjør det klinkende klart at hans fag er botanikken og ikke den folkelige bruken, som kalles etnobotanikk på fagspråk. Årlig har han også botaniske vandringer i ulike terreng. Da er det altså botanikken som «står på menyen». Ganske tidlig i samtalen, som du også blir med på nå, viser det seg at Tore kan mye mer om bruk av ville vekster enn han ville ut med på telefonen.

Karen Lassen ville helst ha med en botaniker for som gründer og førsteamanuensis med, mathistorikk og matlagingsundervisning som fag, føler hun seg usikker

om samtalen blir for botanisk detaljert. Det er sånn med fagfolk i academia. De uttaler seg helst om ting de kan. Derfor hadde de trolig egnet seg svært dårlig som for eksempel politikere.

Men til saken. Mat er mye sosiologi. «Fortell meg hva du spiser, og jeg skal si deg hvem du er», burde vi si. Karen nikker. Matvanene dine viser omverdenen hvem du er, eller ønsker å fremstå som. Maten vi spiser, viser frem og snakker om er altså en markør for identiteten vår. Både som samfunn, og plassering i samfunnet på individ- eller familienivå. Dagens diskusjon om melk fra kuene og ikke mandler og havre viser det med stor tydelighet.

Trender

Tenk på sopp. Re-skogene bugnet i enkelte år av spiselige sopper, men ingen med vettet i behold spiste sopp blant

vanlige folk utover vestfoldbygdene. I høyden plukket de sopp for å selge til overklassen. I byene, på godsene og ellers hvor folk la vekt på å også bruke mat for å holde avstand til alle dem som spiste ukritisk for å bli mette. Bønder og arbeidere, for eksempel. Huff og huff.

Karen bruker husmannskost som eksempel.

– Først når folk generelt får en avstand til den før helt vanlige husmannskosten, ble det en trend å spise den. Vi kan trolig snakke om den samme syklusen som for produkter som markedsføres. Først tar trendsetterne varen eller maten i bruk. Så følger de etter som følger ganske godt med, men som ikke bruker alle pengene på uforståelig høye priser. De kalles tidlig majoritet, og etter dem kommer senmajoriteten. Nå har produktet, eller altså mattrenden, blitt vanlig i samfunnet. Kun etternølerne har ikke skjønt det enda, men snart kommer de også på banen, og ringen er sluttet. Produktet dør eller må reintrodueres i en ny drakt. Pizzaen fulgte dette mønstret. Sushi også, og kanskje husker du askeavkoket? Det begynte med at noen gjenoppdaget at hvis du drakk et avkok av fliser fra asketrærne, så trodde man at det hjalp for en rekke plager og lidelser. Det tok helt av på midten av 1970-tallet. Bøndene måtte vokte på vedlagene sine, og det går rykter om at en kar fikk stjålet askeskiene sine etter et lokalt skirenn fordi noen skulle koke dem.

Vi kan le av dette i dag, men vær litt obs. Kanskje har du drukket Shaga som te av soppen kreftkjuke, *Inonotus obliquus*, som vokser i sår på mange av bjørke-trærne i Re eller kjøpt rådyr ekstrakt av rosenrot for å oppnå en helse- eller statuseffekt.

Til alle tider har folk ønsket seg et bedre liv. Derfor har de tydd ut i naturen for å sanke inn remedier som de har brukt både innvortes, utvortes og som rituelle og magiske ingredienser. Uhyre spennende, men dette skal altså handle om ville vekster som matauk i Re. Et mye smalere tema.

Karen Lassen tar samtalen tilbake.

– Når folk av i dag har fått en mye lengre avstand til natur og ville vekster, danner det grunnlaget for å spise nettopp ville vekster. Prinsippet er det samme. Kjen-diskokkene eksperimenterer med urter, lav og annet fra nærmiljøet, og så er vi i gang med en ny livssyklus, sier hun.

Hva er noe av det mest eksklusive du kan få servert på en fin restaurant? Gojibær fra Asia eller levende østers fra Middelhavet?

– Nei, markjordbær håndplukket i Ramnes, for det kan du normalt ikke kjøpe noe sted. Så enkelt og så vanskelig. I Vestfold kan vi virkelig trække i salaten. Mye av det vi har rundt oss hver dag, er spiselig, sunt, ureist og gratis.

– Sulta ikke

Selv om det til tider og for enkelte hvilte et stort ansvar for at familiene med de store ungflokkene skulle bli mette, har vi i Re hatt det godt i hele 1800- og 1900-tallet. Vi hadde tilgang på dyrbar næringsrik jord, jaktbart vilt og rime-lig nærhet til fiske i sjø og ferskvann. Klimaet var med oss, og handelen med omverdenen ga oftest, om ikke alltid, mat på bordet.

Tore Gjelsås sier det meget presist:

– Vi bare spiste det min mor (Aslaug Gjelsås) høstet i kjøkkenhagan, og vi tenkte ikke mer over det. Det var godt og vi ble mette.

– Derfor var det ingen grunn til å ferdes i skog og mark for matauk, skyter Karen inn. Vi ble mette av sesongens goder og ingen tenkte mer over det, for alle var mer eller mindre like og livet var arbeidskrevende.

Men, stopp litt. Greit at Aslaug Gjelsås, som veldig mange andre driftige bondekoner, hadde rips, solbær, stikkelsbær og en rad med de litt eksklusive hagebringe-bærene i kjøkkenhagen.

Var det ingenting i selve naturen som vi i Re nyttet som mat?

– Det hadde nok vært lettere å skrive en artikkel om ville planter som medisin, sier Karen, og fortsetter:

– Kanskje er det en sideforklaring til at folk ikke høstet og brukte så mye ville vekster. De så på ville vekster som enten giftige eller nettopp som medisin. Hvem spiser vel medisin til middag?

Brennesle og karve

Så viser det seg at også de gamle bondekonene i Re brukte ville vekster i enkelte tilfeller. Svært mange brukte for eksempel unge skudd av brennesle som de kokte en næringsrik brenneslesuppe på.

– Dette viser oss flere ting. Husmødrene brukte naturen når dette var en del av kulturen og tradisjonen, pluss at vi ikke må glemme at både medisin og ernæring er fag i stadig utvikling. Først et stykke ut på 1900-tallet forsto vi hva vitaminer var. Utfordringen var å komme seg gjennom vinteren nesten uten C-vitaminer, så tidlig om våren kuttet man ned de 15 centimeter høye nye brennesleplantene og brukte dem i en suppe (gjerne med en god slump fløte). Brenneslens høye innhold av C-vitaminer var et godt middel mot C-vitaminmangel som kunne føre til skjorbuk. Tore husker at mor, Aslaug, alltid lagde neslesuppe om våren.

Unge skudd av brennesle kunne være råvarer til næringsrik suppe. Foto: Roar Ree Kirkevold.

– Dette viser også hvor viktig sesongene var, skyter Karen inn og legger til at vi i dag ofte går glipp av gleden med sommerens første jordbær eller pir (små makrell). Kanskje kan vi kære nettopp stekt makrell med agurksalat, nypoteter og rømme til den ultimate sommermiddagen i Vestfold og også i Re, som bare hadde en liten kystlinje syd for Holmestrand.

– Har du smakt en god brenneslesuppe, blir spinatsuppa bare som en blek etterligning, hevder Karen bestemt. Hvorfor har vi så voldsom tro på alt vi kjøper, og tilsvarende liten tro på det vi finner, dyrker eller lager selv? Brennesle finnes på fuktige og godt gjødslede steder. Bak utedoen var en vinner.

Tore forteller også om Aslaugs faste steder hvor hun høstet vill karve, eller

karvekål som den ble kalt. Fast følge i flere retter i det Gjelsåske kjøkken inkludert som krydder i den hjemmelagde surkålen. Noe helt annet enn den tamme industrisurkålen som de nesten gir bort i dagligvarebutikkene. Senere kom bruken av skvallerkål, dette graset som vi har altfor lett for å irritere oss over. Men smaken av skvallerkål kan ikke måle seg med den ærverdige brenneslesmaken, er vi enige om.

Naturens krydder

Eineren, eller brisk som den heter i Re, tilbyr sine toårige «briskebær», som egentlig er kongler. Ser du nøye etter, finner du et kors i tuppen. Blant annet derfor regnes brisk som et hellig tre. At briskebærene er kongler, betyr lite når de blå andreårs «bærene» ble høstet og tørket på et luftig sted, før de endte som knust krydder i sauser og sammen med viltkjøtt av alle slag.

Karen Lassen kan enda huske lyden av mors morter når hun knuste einerbærene. De grønne førsteårsbærene kan også brukes, men det gjorde ikke Aslaug. – Hos oss, og jeg tror hos de fleste, var det de blå briskebærene som gjaldt.

Ville bær var stort

Hvis noe ble høstet i bøtter og spann i den vestfoldske naturen, måtte det være blåbær og tyttebær. Dette var virkelig matauk, og hadde du ikke mørkeblå leppe og tunge, og tilsvarende ut andre enden, så var du ingen Re-ing fra før 1970. Begge disse kjærkomne bærtypene kunne enkelt og fritt høstes med bærplukker. Eller beklager, «bærpellær», som alle sa. Du plukket ikke bær. Det fikk da være måte på. Du «pella» bær. Mest til hjemmebruk og innen familien, men noen ganger også for smått salg på

torvet i Tønsberg. Blåbær ble brukt til syltetøy, saft og soll.

En interessant detalj med blåbær var at mange ikke plukket de skinnende blanke bærene av en helt spesiell årsak. For i skogen finnes enkelte blåbærplanter som genetisk skiller seg litt fra de vanligste. De mangler det matte vokslaget som gjør dem lysere i fargen med tydelige fingermerker hvis du tar på dem. De uten vokslaget er mørke, neste svarte og blanke.

Gamlefolket advarte bestemt mot disse. Reven hadde tissa på dem. Og enda verre: djevelen selv hadde slikka på dem. Det gjaldt å holde god avstand. Karen nikker. Dette sa folk også andre steder i landet.

Blåbær har mange helseeffekter, og under andre verdenskrig fikk jagerflypilotene blåbærssuppe fordi det bedret nattesynet.

Tyttebærene var i en klasse for seg.

– Vi skal huske at det historisk sett er kort tid siden vi fikk tilgang til frysere og rimelig sukker, sier Karen. Før det var konservering en stor utfordring. Bær måtte spises ferske, syltes uten sukker eller tørkes.

– Tyttebærene har innebygd mye konserveringsstoff, og holder seg naturlig lenge. Noe som er en klar fordel i husholdet.

– Benzosyrenivået er høyt akkurat som i molter, forteller Tore. Han husker at han har plukket molter på Bjunemyra som nå er dyrket opp. Karen sier at i Trøndelag hvor hun opprinnelig kommer fra før hun endte i Ramnes, var det enkelte som oppbevarte moltene i bekkedeltaene. Der var isen tynn, og ved behov, hakket de hull og hentet nærings- og vitaminrike bær gjennom hele vinteren.

På bærtur

De eldste Re-ingene husker enda at folk samlet seg om å reise på tyttebærtur. Transporten var relativt ulik den som er lovlig i dag. Hør bare hva Tore Gjelsås husker:

– Torleif Kristiansen på Linnestad hadde Commer lastebil. På planet hadde de lagd til en kasse av tre til å sitte i. Folk betalte en liten slump for å reise grytidlig om morran. Turen gikk i helgene til steder som Numedal og Lyngdal (andre dro til andre steder).

– De kom ikke hjem igjen før etter at det var blitt mørkt og stemningen var oftest svært høy. Det hendte at de fant så mye av de flotte og tørre bærene at de måtte fylle dem i putevar og ellers det de hadde for hånden. En kar forteller om at mora måtte ofre underskjørtet som ble knytt igjen for å tjene som tyttebæremballasje, ler Tore. Det ble ingen kjøttmiddag uten en god porsjon tyttebærsyltetøy.

Karen sier at mange også lagde tyttebær-saft. Den hadde kraftig smak og holdt seg lenge i spisskammerset eller i kjelleren. – Åsane bugna av blåbær og tyttebær. Folk gikk mann a huse. Nå er fuglene nesten alene om å høste denne fantastiske ressursen, med blå bæsje på steinene som eneste bevis.

Pella bær

Åse Mikkelsen er datter av Borghild Kamilla og Torleif Kristiansen på Linnestad hvor Åse og mannen Finn Mikkelsen også bodde helt frem til Finn døde for fire år siden og Åse flyttet til Revetal.

– Torleif het egentlig Einar Torleif Georg, smiler Åse. Det hadde seg slik at hans tre eldre søstre ikke ble enige og derfor meldte eldstesøster likegodt inn alle navneforslagene til presten. I militære ropte de

*Åse Mikkelsen husker godt de artige bærturene med faren, Torleif Kristiansens, Commer lastebil.
Foto: Roar Ree Kirkevold.*

opp Einar Kristiansen, men til ingen nytte. Torleif, reagerte jo ikke på Einar som ingen hadde kalt ham siden dåpen.

Torleif kjørte lastebil og leverte kunstgjødsel og annet til alle bøndene i Ramnes. Åse husker at hun var med og bar de blytunge 50-kilos sekkene inn der bøndene skulle ha dem. Torleif ville så gjerne ha døtrene med i Commer-lastebilen som alle kjente i bygda.

Hver eneste høst samlet Torleif og Borghild sammen folk fra Hole, Klopp, Bjune og Linnestad for å reise på de årlige tyttebærturene. Jungeltelegrafene gikk, og folk stilte opp. Grytidlig om morran reiste de. Oftest til Lyngdal i Telemark. Først under en presenning på planet, men senere i egenbygd påbygg.

– Pappa bygde ei stor hytte med plass til tre benker. En mot styrehuset og en på hver side. Det var helt fullt. Kanskje 10-15

Torleif kjørte kunstgjødsel og alt mulig til og fra bøndene i distriktet. Først med denne Dodgen, og så med Commer. Foto: Privat.

personer, husker Åse som alltid ble bilsjuk og kastet opp før de egentlig kom skikkelig i gang. Derfor måtte hun sitte i styrehuset sammen med foreldrene. Mye kjedeligere enn baki hos tante Mimmi og onkel Harald

(Svendsen fra Hole) og alle de andre. – Vi kalte påbygget for «Turhytta», sier Åse. Den sto på et stativ og ble rullet på planet med to runde jernrør. Når Borghild og Torleif bygde hus på Linnestad i

På planet hadde Torleif snekret et påbygg til bruk på bærtur til Lyngdal i Telemark. Foto: Privat.

1956, ble «turhytta» til et drivhus for egne tomater.

– Vi fra Ramnes pella bær. Vi plukket dem ikke. Mest tyttebær, men også blåbær og noen ganger multer. Alltid med fullt lass av naboer, familie og venner. De samme folkene var med hvert år.
– Skikkelig tradisjon. De pella i putevar og det de hadde for hånden.

«Skauane bugna». Likevel husker Åse at så fort Commeren stoppa, så «rant» folk ut for å komme først i gang. Før hjemreise samlet alle seg ved Commeren. Alle unn-tatt tante Alfhild som nesten alltid gikk seg bort. En gang hadde hun håndplukka et stort spann med spesielt store blåbær. Spannet hadde hun satt fra seg, men det fant hun aldri igjen.

– Vi leita og leita, men vi fikk være glade for i hvert fall å ha finni tante, smiler Åse som selv heller ikke egner seg til orienteringsløp.

En gang dro de et annet sted. Da overnattet de i høylaet på en gård. Presenning under og over bærpellerane, og tørt god-duftende høy over og under der igjen.

Trivelige barndomsminner fra en svunnen tid.

Andre bær

Vi har jo andre ville bær i Re også, men de måtte finne seg i biroller blant bær-pellerane. Blokkebær ble i Re kalt mikkels-bær og de var liksom ikke like populære. Kunne det komme av at de hang to og to som testikler og hvis du klemte på dem, kom det ut en seig masse?

Villbringebærene var like søte og vennlige den gang som nå. Hvorfor ikke folk

plukket dem like mye som blåbær og tyttebær, vet ikke Karen og Tore. Noen plukket mye villbringebær, bevares, men de måtte håndplukkes og selv om de både blomstrer og modnes over en lengre periode enn de mest populære bærtypene, så spilte de ikke like stor rolle.

Krekling var det også få som brukte. Det samme med tranebærene som vokser på gyngende myrflak mot åpent vann. Det hjelper ikke at de er proppfulle av naturlig konserveringsmidler og vitaminer slik at de også kan plukkes så fort snøen har trukket seg tilbake om våren.

Rognebærene fikk også stort sett henge der de gjør for Re-ingene. Sure og høyt. Karen forteller om en saft av rognebær og plomme. Det ble fantastisk godt, men noen lokal tradisjon var det ikke for rognebærene. Man fortsatte å bruke tyttebær til kjøttrettene, selv om folk mange steder hadde byttet dem ut med rognebærgelé.

Helt nøtt

Hasselnøtter var stort.

– Å ja, sier Tore.

– Hver høst høstet vi hasselnøtter i det de begynte å bli litt brune i skallet.

– Legg dem på et luftig og musetett sted innendørs. De gamle brukte ofte de uisolerte loftene til å fordele nøttene utover laken eller annet tøy. Slik lå de til jul, sier Karen. Svært få, om noen, kjøpte nøtter på butikken. Det var hasselnøttene fra egen skog som gjaldt. – Men bare til jul.

Så viktig var hasselkjerrene på Vestlandet at gårdens verdi avhang av «hatlaskogen», eller mengden med hassel på eiendommen. Nøttene var en ting, men renningene (de tynne få-årsskuddene) ble solgt i bunte-

Hasselnøtter ble sanket og lagt på et luftig og musetett sted innendørs – fram til jul.

Foto: Roar Ree Kirkevold.

vis til tønneband. Kjærkomne inntekter i en nærmest naturalhusholdning. Selv i dag er det et lovforbud mot å sanke mer hasselnøtter enn du kan sette til livs selv på stedet hvis du er i annenmanns skog. Men spør du grunneieren, får du nesten alltid lov til å sanke, for du konkurrerer stort sett bare med ekorn og mus.

Vi må tillate oss litt jåleri: Almetrærne blomstrer på bar kvist tidlig om våren. Frukten kommer allerede i mai og juni. Hvert lite frø er omgitt av en flortynn tallerken som skal hjelpe til i kampen om å komme seg så langt unna mortreet at det blir mulig å starte livet som et nytt almetre. – Spis disse små nøttene hele som snaks eller til dessert, råder Karen. Smaken er trinnvis. Jo mer du tygger, jo bedre blir det. – Dette ble regnet som jåleri og almenøttene ble ikke brukt før, men de er absolutt verd et forsøk. Naturen er full av smaker.

Barnslighetene

Barn har ofte et åpnere forhold til både nye ting og naturbruk.

– Jeg husker at jeg ble med broren min, Ragnar, ut for å bore i passe store bjørkestammer etter bjørkesevje, forteller Tore. Dette er en enkel syssel, hvor du borer et omtrent seks millimeter stort hull og plugges igjen med en slange som ikke har blitt brukt til diesel eller noe annet udrikkelig. Så fester du ei flaske i andre enden. Plopp, plopp. Neste dag kan du høste bjørkesaft. Smaken er klart søt, men den bør nok drikkes der og da og høstes daglig. Gjæret bjørkesaft kan selv sagt være morsomt, men du drikker det stort sett ikke mer enn én gang. Bjørkesaft kan fryses og brukes i brøddeig.

Karen minner oss om at vi ikke må glemme tyggegummien fra granskogen. Kvae, eller «koe» på Re-dialekt, skal være både antiseptisk, bakteriedrepende, – og godt. – Jeg synes det er en ekkel og bitter smak, innrømmer Karen. Aller best tyggegummikvalitet får du hvis du velger den litt rødaktige og stive kvaen. Ligg i hvert fall unna den nye flytende kvaen. Tygger du kvae, har du «en klar smak av grannaskau» en ukes tid. Alt du spiser i denne perioden smaker det samme, – koe.

Ellers tygger unger på gjøksyre (fantastisk til laks!) og matsyre og sisselrot. Den siste graves opp, renses med neglene og tygges. Klar lakrissmak med for lang ettersmak.

Et råd av i dag

I denne artikkelen i Re-minne har vi fått et lite innblikk i hvordan ville vekster kunne spille en rolle også i folks kjøkkenliv opptil vår tid. Mye har forandret seg, og vi minner om hva

Karen Lassen sier, nemlig at «smak og mat er klasserelatert». Det som alle kan få tak i, blir sjeldent en trend, men når vi som samfunn har fått avstand til for eksempel husmannskosten eller nærnaturen, så oppstår det status rundt det å bruke ingredienser herfra i det vi smaker på, spiser og drikker.

Som du har lagt merke til, har vi ikke snakket noe om bruk av granskudd. Dette er vanlig i dag, men har etter det vi har sett, ingen tradisjon i Re. Gran skal bli tømmer, eller aller nådigst juletrær hvis de ikke vokser på et sted hvor trærne må spares.

For oss uten kunnskap, spør vi de to om et råd. Hva skal vi gjøre i dag for å smake på den rikholdige naturen i Re?

– Smak på gjøkesyre om våren. Det er vesentlig i livet. Da begynner sommeren, sier Karen Lassen. Når gjøkesyra blomstret, kan du gå barbeint, het det før.

I tillegg råder hun deg til å bruke mer nåler. Både av gran og furu, og ikke bare unge skudd. Høst nåler hele året, klipp dem opp og bruk dem i ulike retter. Hun nevner juleribba som et eksempel. Gni den inn med finklipte gran- eller furunåler før steking, eller fyll rikelig med finklipte nåler i glassuren på kransekaka. «Gransmaken» løfter nøttesmaken til et nytt nivå, og du får en kulinarisk stjerne i selskapet.

– Bruk det som er grønt i Re-naturen som krydder og smak. Du trenger ikke alle krydderpottene fra butikken (de du tenker at du skal sette i vinduspotten, slik at du får en generasjon til, men som går i matavfallet etter at du glemte å vanne dem).

Granskudd er vanlig å bruke i dag, men synes ikke å ha en tradisjon i Re. Foto: Roar Ree Kirkevold.

– Pell bær, sier Tore Gjelsås like bestemt. Glem Lerums industriprodukter. Lokale bær er fritt tilgjengelige hvis du bare gidder. Allemannsretten har sikret deg tilgang.

– Sank sjøl og utnytt det lokale. Markjordbær og villbringe bær er smaker du aldri glemmer. Ta med barnebarna hvis du er heldig å ha noen. Skap barnsminner. Tre bær på strå, og ta deg tid nok til glede og samtaler.

Karen oppfordrer deg til å bruke tørking som konservering. På et luftig sted på balkongen eller inne er det gratis og absolutt bærekraftig. Sol og vind er på din side. Hun advarer mot overdreven bruk av konserveringsmiddelet sitronsyre. Det tar for mye av den egentlige og klare smaken.

– Sanking handler ikke om store kvanta og massevis av tid. Begynn i det små, avslutter Karen Lassen.

Du er alltid velkommen ut i Re-naturen. Smakene, fargene og duftene ligger der og venter på deg til neste år også.

Møbelservice

Omtrekking og restaurering • Salg av møbelstoffer, hud og skår

Marianne Sommerstad

Mobil 915 70 408

Bispeveien 783, 3174 Revetal

E-post: mariannesommerstad@gmail.com

Reggestad Bygg

Vi har kompetansen du trenger til ditt prosjekt!

www.reggestadbygg.no

Tlf: 92 61 27 93 post@reggestadbygg.no

Fra Hamarøy til Vestfold

Sigmund Johannes Andreassen

En augustdag i 2023 ringte telefonen min, med et for meg ukjent nummer. Jeg tenkte bare «Å nei, enda en telefonselger ...» Men nysgjerrig som jeg er, så sjekket jeg nummeret på 1881, og da kom det opp Sigmund Johannes Andreassen, Revetalgata 52. «Jaha», tenkte jeg, «er det ikke noe kjent med den adressen?» Et nytt søk, og jo, det var Re Helsehus. «Ja, – vel», tenkte jeg så, «det er vel en feilringing, da». Men nei, noen dager senere ringer telefonen igjen, og det er det samme nummeret. Jeg svarer, og får en engasjert mann på tråden. Han forteller at han har lyst til å skrive en historie til Re-minne og fortelle om hvordan en unggutt fra Hamarøy kunne havne på en gård i Våle. For en redaktør er jo slike historier gull verdt, og når han i tillegg fortalte at han hadde samarbeidet med Hamarøy historielag og skrevet artikler for deres årsskrift, så skjønnte jeg at her hadde jeg med en skrivefor mann å gjøre. Så her kommer altså Sigmunds historie.

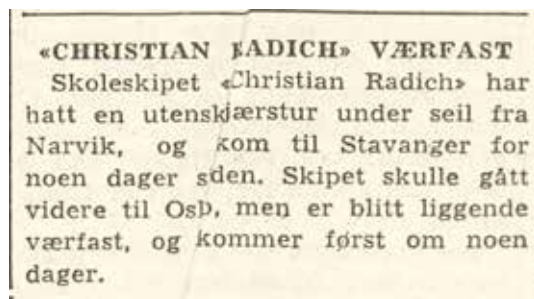
(Odd Roar Sulutvedt – redaktør)

Unggutt på jobb jakt

Jeg heter Sigmund Andreassen, og er født på Hamarøy i Nordland 13. juni 1935. Jeg ble konfirmert sommeren 1950, og for en unggutt i den tida – som ikke hadde mer utdannelse enn syv års folkeskole – var det ikke så mye å velge mellom. For de fleste ble det sjøen, enten som fisker eller å gå gradene i handelsflåten. Dette var bare fem år etter krigen, og det var stor mangel på sjøfolk.

Det ble satt i gang førstereisguttkurs på våre tre skoleskip. Jeg søkte på «Christian Radich» og fikk plass der, og i august 1950 gikk jeg om bord i Narvik. Der lå vi en måned, og gikk så til Stavanger. Jeg ble sjøsyk med en gang vi kom ut i

Vestfjorden. Etter tre døgn seilas (og for min del sjøsyke) kom vi til Stavanger. Her lærte vi å ro i en livbåt. Så skulle vi over til England, og ut i Nordsjøen for å lære seiling. Det hadde vært lite vind fra Narvik til Stavanger, og vi hadde mest gått med motor. I Nordsjøen kom vi rett

Arbeiderbladet 03.10.50.

inn i en vinterstorm, og nå opplevde jeg sjøsykemarerittet for alvor! «Christian Radich» er en fantastisk sjøbåt, jeg tror ikke den har forlist noen gang, men nå var været så ille at skuta lå med riggen nesten i sjøen, og den bare gravde seg ned, men den kom alltid opp igjen. Jeg var vettskremt, og spydde hele tida. Vi kom ikke over til England, men snudde i Nordsjøen og gikk tilbake til Stavanger. Det var nok under den snuinga jeg opplevde verste marerittet, og trodde min siste time var kommet. Vi fikk ikke lov til å legge oss annet enn på frivakta. Jeg viste om et rom (snekkerkoia) i baugen på skuta. Dit kom jeg meg og gjemte meg i ei stor kasse der det ble oppbevart seil, - og sovna. Når stormen stilna og det var opprop på dekket fant de ikke meg. Det ble leita over hele båten og de trodde jeg var drukna! For å gjøre historien kort så fant de meg til slutt. Jeg fikk ikke straff, men litt «grov kjeft» måtte jeg jo tåle! Da vi kom til Oslo ble jeg innkalt til førstestyrmannen (senere kaptein på Christian Radich). Jeg fikk tilbud om hyre på en tankbåt i Sør-Amerika, men jeg våget ikke på grunn av sjøsyken, så jeg reiste hjem.

Lofotfiske

Jeg var hjemme i jule- og nyttårshelga, og så skulle jeg forsøke å få meg lofotplass, noe måtte jeg jo gjøre. De tre yngste brødrene mine var enda ikke konfirmert, og de var hjemme og hjalp mor. Fjøset var fullt av dyr som de måtte bære vann til, og det skulle hogges ved og bæres inn. Min bror nummer to var tretten år, og nummer tre elleve. Yngstemann var fem år, så det gikk bra selv om jeg og far reiste på lofotfiske. Far skulle være med en sjark på 27 fot, det var han som eide båten og hans sønn på ca. tretti år. Sønnen var delvis invalid på grunn av sykdom

Lofotfiske

Årlig sesongfiske etter gytmoden torsk (skrei) i Lofoten i tida februar til april. Fisket har i århundrer vært viktig for både lokal og nasjonal økonomi. I årene etter krigen var det 15–20.000 mann som deltok i lofotfisket, nå er det 2000–4000 som er med.

i armene. Han kunne ikke være med å fiske, men han var flink med motoren, og hadde ansvaret for den. Da var det far kom til å nevne meg, og jeg fikk jobb som «kokkgjentj». Jeg skulle være med på fisket om dagen, og om kvelden når far og de andre tok seg av dagens fangst så var det min jobb å koke middag, som besto av torsk, lever og rogn – hver dag! Bare om søndagene var det erter, kjøtt og flesk. Menyen var enkel, men problemet var at jeg som hadde vært sjøsyk hele dagen ikke var særlig lysten hverken på å koke eller spise... Heldigvis så hjalp far meg og slik gikk det nå på et vis, men jeg husker jeg lå i køya om natta og sa stille for meg selv: «Aldri mer dette livet for meg!». Jeg lå sammen med far i ei trang køye, og jeg kunne ikke si dette så far hørte det, han var jo bare snill og hjalp meg slik at jeg fikk noe å gjøre.

Lofotfiske foregikk den gangen på tre måter: garnfiske, linefiske og juksafiske. Den fjerde måten som ikke enda var godkjent, men under utprøving dette året, var trålfiske. Men som sagt var det enda bare prøvefiske, nå er det jo mer vanlig. Men i 1950, med så liten båt (27 fot), var det kun juksa som var mulig. Juksa er det som her på Østlandet kalles pilk. Det er sene og en stor krok, og pilken har form som en fiskeyngel. Det var den populære

Juksa

Fiskeredskap med snøre, synkelodd og an- gler. Snøret må rykkes opp og slippes ned, og er tungt manuelt arbeid. I dag brukes i hovedsak maskiner til jobben

(Foto: Digitalt museum)

«svenskepilken» og var nå kommet på markedet. Det var den vi brukte. «Pil-ken» finnes i mange størrelser, alle har til felles at de ligner på en fiskeyngel, som ligner på småfisk, så dette var (og er) et populært fiskeredskap. Var det «helt stilla» kunne alle fiske, men «helt stilla» var det sjelden, så en mann måtte alltid stå ved roret og holde båten der vi hadde lov til å fiske. For at det ikke skulle bli konflikter mellom line, garn og juksa måtte alle holde seg på sin plass på feltet, og dette var veldig viktig. Det var fiskeri-opsyn som passa på dette.

Jeg husker at det var et «godt fiske» denne vinteren, men for oss ble det kort sesong. Kona til han som eide båten brakk lår- halsen og vi måtte avslutte fisket midt i beste sesongen. Den som nok var mest glad for dette var meg, «skårungen», som nå heldigvis var ferdig med «marerittet»!

Hva med landbruksutdannelse?

Jeg hadde lyst til å begynne som lærling på en landbruksskole, men av en eller annen grunn – jeg vet ikke hvorfor – så tok de ikke inn lærlinger under 18 år på de to landbruksskolene jeg kjente til i Nord-Norge. Men på Østlandet derimot kunne man få begynne som lærling når man var fylt 15 år. Jeg fant en annonse fra Østlandet hvor Kalnes landbruksskole i Tune ved Sarpsborg averterte etter lærlinger. Her søkte jeg og fikk plass som husdyrlærling på 1.årig kurs.

Nationen 23.01.51.

Jeg reiste da til Kalnes, enda bare 15 år gammel, hvor det var meninga at jeg skulle være dette ene året. Slik gikk det ikke. Etter fullført kurs fikk jeg jobb som hjelperøtter i fjøset. Kalnes var den største og mest moderne landbruksskolen i landet nest etter Ås landbrukshøyskole, og i fjøset var det 60 mjølkekuer og 60 ungdyr, der var eget hønsehus, grisehus og stall, så det var behov for mye hjelp, både lærlinger og røktere.

Da jeg var 18 år (etter ca. 2 ½ år i fjøset), kunne jeg søke om «A-stipend», dvs. fri skole, kost og losji, men ikke lønn, bortsett fra 50 kroner i måneden hvis man tok sommerpraksisen (mellom to vintrer)

Kalnes landbruksskole

Startet i 1870, har i dag over 50 bygninger, 1500 da. dyrket mark og 4000 da. utmark. Skolen har i dag over 400 elevplasser.

på skolen. Man kunne også ta praksisen på godkjente gårder og elever som kom fra slike gårder tok praksisen hjemme. Dette var B-kurset. Jeg hadde praksis på skolen, og da het mitt kurs A-kurset.

Militærtjeneste og ny jobb

Våren 1955 var jeg ferdig utdanna agronom og reiste hjem til Hamarøy. Jeg hadde nå fått innkallelse til militærtjeneste – 16 måneder i sjøforsvaret – og i juni 1955 møtte jeg opp på Lødingen. Jeg skulle til Tjeldøy fort i Ofotfjorden. Der ble jeg i 7 måneder. Jeg ble så overført til Nes fort på Lødingen hvor jeg var i ca. 10 måneder og ble dimittert til jul i 1956.

Mens jeg var i militæret søkte jeg etter jobb i Rogaland (eller Ryfylke) og fikk svar fra en bonde på Jæren (Ålgård) og et svar fra Skiftun i Hjelmeland i Ryfylke. Jeg valgte Skiftun. Her var det mye frukt dyrking på grunn av det gunstige klimaet. Mannen som ansatte meg, var fra et småbruk på Skiftun. Han bodde i Stavanger, der han hadde forretning

(Strikkevareutsalget) og han reiste også en del som selger mellom Stavanger, Haugesund og Bergen. De var fem gutter og T.J. Nesvik var eldst. Da faren døde tok han eiendommen på odell, og så skulle jeg ha ansvaret for gården hvor det var 15–20 dekar dyrka jord. Men småbruket var godt utnyttet. Det var ca. 500 plomme-trær, kirsebær, noen eple- og pæretrær og litt rips og solbær.

Det var også et gammelt uthus (løe som de sa der). Der var det plass til to avlspurker og ei ku. Det første vi gjorde da jeg kom, det var å bygge et hønsehus med plass til 200 høner. Så det var nok å gjøre!

Jeg var vant med jord og dyr hjemmefra, så det skulle jeg nok greie. Da var det verre med frukt dyrking. Men jeg hadde vært fem år på Kalnes, så «litt» kunne jeg jo. Jeg var ung og full av pågangsmot og Ryfylkefjorden (full av fisk) lå bare et steinkast fra gården. Dette var nok en av grunnene til at jeg valgte Ryfylke. Selv om jeg var plaga av sjøsyke så elska jeg å ligge på fjorden en fin sommerkveld.

Jeg kom til Ryfylke 14. april 1957, men allerede etter 4–5 måneder brøt jeg den muntlige avtalen og reiste fra Ryfylke. Det var et fantastisk fint sted og kjekke folk der, men samarbeidet med gårdeieren gikk ikke og derfor ble jeg ikke så lenge.

Ut på ettersommeren fikk jeg for første gang ti dager fri, og jeg reiste rett til Kalnes landbruksskole, hvor jeg var godt kjent. Jeg la fram saken for fjøsmesteren og han hjalp meg. Der trengte de alltid hjelp, så jeg fikk jobb med en gang (som fjøsrøtter). Tilbake i Stavanger gikk jeg rett til eieren og sa opp jobben. Heldigvis hadde vi bare muntlig avtale, det var

Flyttedager

I det gamle bondesamfunnet var det vanligvis to dager i året gårdsarbeidere, tjenestefolk, husmenn og forpaktere kunne slutte eller bytte jobb. Datoene var 14. april og 14. oktober, fastsatt i Christian Vs norske lov av 1687.

kanskje dårlig gjort å bryte avtalen, men det skjedde mye jeg ikke vil gå nærmere inn på her.

Vestfold kaller

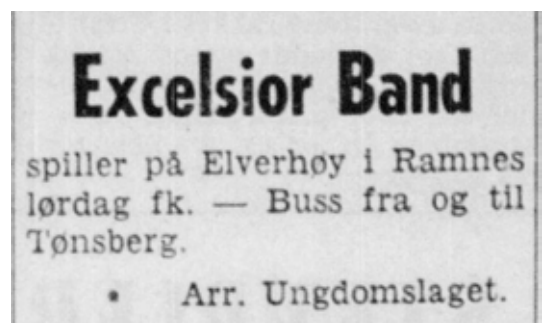
Mens jeg var på Kalnes søkte jeg etter jobb i Vestfold og 14. april 1958 begynte jeg på jobb hos Roar Svalheim, på gården Bjerknæs (Skjelbrei) i Stokke. Der var det meninga at jeg skulle være til 14. oktober 1958. Ingrid og Roar mente at de skulle greie seg sjøl over vinteren. De hadde ikke så mange dyr, ei avlspurke, noen høner og to eller tre kuer.

Planen min var at jeg skulle reise hjem til Hamarøy til jul i 1958 og begynne på gården (et bureisningsbruk), i første omgang sammen med far som enda var ganske sprek. Etter hvert skulle jeg overta. Vi skulle drive med kjøttfe, sauer og jordbær. Det var veldig fine forhold for jordbær dyrking, ikke minst fordi det gikk ei elv over eiendommen og det var ingen problem med dyr vanning. Det var bare å legge ut plastslanger, så ordna naturen resten.

Tiltrekkende Vålejente – med gård!

Dette var planen, men slik skulle det ikke gå. Da jeg hadde ca. to–tre uker igjen i Vestfold ble jeg en lørdag med en kamerat fra Kodal (som hadde bil) til Elverhøy i Ramnes. Jeg hadde aldri vært der før, og nå ville jeg ha med meg et besøk på lokalet der før jeg sa farvel til Østlandet.

Dette var 15. november 1958 og jeg husker det som om det var i går. Der traff jeg ei jente jeg ikke hadde sett før. Hun het Sigrun Bakke, og for å gjøre historia kort: Hjemreisa til Hamarøy og julefeiring sammen med mor og far ble skrinlagt, i stedet ble jeg invitert til å feire jula i Våle. Jeg hadde nå fått meg jobb i Kodal, og dette ble den første julaften på Haugestad i Våle. Min foreløpig siste hadde jeg der i 2021, det skulle bli over seksti julaftener, det! Og nå håper jeg å få feire julaften på Haugestad i år også.

Tønsbergs Blad. 14.11.58.

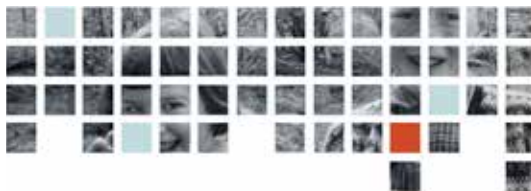
Slektsforskning – noen gode tips

Odd Roar Sulutvedt

Mange med interesse for historie er også interessert i slektsforskning. Slektsforskning har mange varianter. De fleste starter med egen slekt, men kanskje utvides interesseområdet til å gjelde grenda eller bygda. Noen vil så langt tilbake som mulig, andre vil finne tre-, fir- eller femmenninger. Noen bruker bare tradisjonelle slektsforskermetoder, andre kombinerer tradisjonell slektsforskning med DNA, noe som har blitt svært populært de senere år.

Det mest interessante er nok å finne de gode historiene, enten det er om oldemor, om gården, om bygda eller om den gamle bilen du har et bilde av. Dette er lærerikt og spennende arbeid, og kanskje litt annerledes en det mange forbinder med slektsforskning.

Apropos bilder: Ta godt vare på de gamle bildene! Kanskje det er lurt å skanne bildene, slik at de bevares for ettertiden. Flere bildebehandlingsprogrammer har justeringsmuligheter slik at du kan «reparere» bilder som er tilsmusset eller skadet. Det å engasjere flere slik at man får navn på personer og steder på de gamle bildene er en god måte å bli bedre kjent med slekta.

«Slektsturisme» er også populært blant enkelte. Reis på ferie, oppsøk steder slekta har bodd eller arbeidet, ta bilder eller video, og fortell andre interesserte om hva du har funnet. Kanskje du vekker interessen hos flere når de ser hva som er mulig?

Slekt og Data har en aktiv gruppe i Re, med månedlige møter i vinterhalvåret. Møtene holdes på Revetal bibliotek, og første møte i 2024 blir torsdag 11. januar kl. 18.00. På møtene får du informasjon om aktuelle nyheter, samt tips og råd om videre arbeid.

Møteplan for første halvår:

11. januar – 1. februar – 14. mars – 11. april.
Alle er velkomne på Slekt og Datas møter, enten du er medlem eller ikke!

Minneord

Liv Sætre (1934–2023)

Tirsdag 7. november sovnet Liv stille inn etter ei tids sykeleie. Liv føyde seg inn i rekken av historielagets tro tjenere gjennom mange år i forskjellige verv. Hun satt som styremedlem i fire år på åttitallet, hun var med i valgkomiteen i 14 år og satt i samlingsstyret i hele 15 år. Og ikke minst var Liv vår «huspianist» på møtene helt til synet svikta for få år siden. For denne innsatsen blei hun utnevnt til æresmedlem i Ramnes Historielag så seint som på årsmøtet i år. Liv har donert både gjenstander og penger til historielaget, og var levende interessert i vår virksomhet til det siste.

Ramnes Historielag

Bli medlem i historielagene!

Medlemmer er vesentlig for våre historielag. Vi oppfordrer derfor også i år alle til å bli medlem. Bruk blanketten som er vedlagt, ønsker du å være medlem av «det andre» laget (eller kanskje begge!), så finner du opplysninger om det her.

Lagene jobber for å ta vare på og formidle vår felles historie. Det samles inn gjenstander og fotografier av historisk verdi, og historien formidles med møter, turer, foredrag og arrangementer, og ikke minst via Re-minne.

Støtt historielagene – meld deg inn – Kontingenten er kr 200 per år per medlem.
(Skal et par/ektepar begge være medlem blir det altså kr 400)

Hvis du oppgir mobilnummer, så kan vi varsle deg direkte i forkant av møtene.

Våle historielag – konto 2545.20.27081
Ramnes Historielag – konto 2557.20.17152

Ramnes
Historielag

BRAËIN FJELLSPRENGING

Anders: Tlf. 906 11 703
E-post: a_braein@hotmail.com

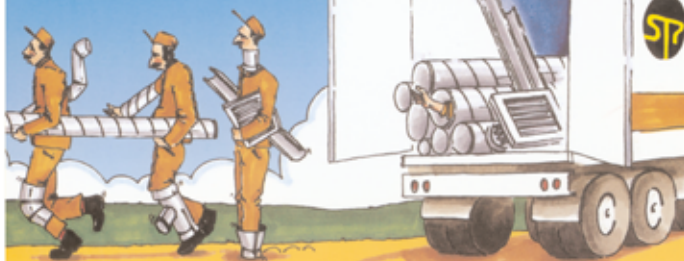
Vi sprenger vei for deg!

Ruteig 3178 Våle

En god samarbeidspartner innen blikk og ventilasjon

VI SELGER ALT INNEN:

- Takrenner stål
- Takrenner aluminium
- Profilerte plater / coil
- Taksikring
- Spirorør / deler
- Firkant ventilasjon
- Teknisk Ventilasjon
- Boligventilasjon
- Isolasjon
- Plane plater / coil
- Festemateriell
- Verktøy
- Takstein
- Papp og Shingel

STP STÅLPROFIL A|S

Stålprofil A/S har beliggenhet sentralt midt i Vestfold, og er leverandør for hele landet
Industriveien 9, 3174 Revetal • Telefon: 330 65 300 • Telefax: 330 65 309
post@staalprofil.no • www.staalprofil.no

Åpent møte 19. januar

Tema: «Jarlsberg Hovedgårds betydning for Våle». Nicolaus Wedel Jarlsberg forteller historien. Over 40 personer til stede. Spennende foredrag med mange spørsmål i etterkant.

Årsmøte 16. februar

Om lag 40 personer hadde møtt opp til årsmøtet. Leder av historielaget, Thorvald Hillestad, ønsket velkommen, og programmet startet med at vi mintes medlemmer som var gått bort i løpet av året.

Leder av museumsstyret, Anne Lise Skaug, orienterte om arbeidet med bevaring av de historiske samlingene ved

prestegården. Harald Gjersøe fortalte om arbeidet med samlingene på låven.

Kveldens foredragsholder, forfatter Dag Bruknaap, ga en levende framstilling av sitt møte med Finmaler'n, Johan Weltzin Thorbjørnsen, som førte fram til boka: *Finmaler'n, historien om en byoriginal.*

Etter bevertning og loddsalg fulgte årsmøtet, først med gjennomgang av årsmeldinger og regnskap for Våle historielag og for Stiftelsen Våle prestegård. Ved valg til styret gjenvelges Thorvald Hillestad som leder for 1 år. Jan Hansen og Arne Hetlesæther er ikke på valg og fortsetter 1 år. Arnfinn Eek gjenvelges for

Nicolaus Wedel Jarlsberg introduseres av Thorvald Hillestad. Foto: Arnfinn Eek.

to år. Ingerd Saasen Backe, Thomas Kjær og Daniel Ims, velges inn som nye styremedlemmer, alle for 2 år. Hans Borge (1) og Vidar Flåteteigen (2) gjenvelges som varamedlemmer for 2 år. Leder av museumsstyret, Anne Lise Skaug, gjenstår med 1 år i sin funksjon og fortsetter som styremedlem. Det velges medlemmer til øvrige underkomiteer, samt revisorer. Se referat fra årsmøtet på lagets hjemmeside: vålehistorielag.no, under Om historielaget.

Åpen vinter-kafé/ski-kafé på prestegården

I år ble det snø og Ivrig kjørte opp løyper. Historielaget holdt prestegården åpen mellom kl. 12 og 16, hver søndag fra 22. januar til og med søndag 19. februar. Det ble solgt vaffer, kaffe, saft, kakao og sjokolade. Bålpanna var tent opp og besøkende kunne grille medbragte eller kjøpte pølser.

Folk kom på ski, med bil og på beina. Bra besøk og god aktivitet både ute og inne. Foto: Arnfinn Eek.

Det var rift om vaflene.

Åpent møte 16. mars

Tema: «Fra landhandel til supermarked.» Sjur Gran fortalte om utviklingen av butikkene på Revetal. I alt 52 personer hadde møtt opp, noe som var årets rekord.

Rusletur i Ezzo-skogen

Rusleturen skulle etter planen ha gått av stabelen torsdag 13. april, men værmeldingen var særdeles dårlig og vi flyttet turen til torsdag 20. april. Da møtte om lag 30 personer opp i godt vårvær. Vi ble ledet rundt av en gruppe med masse

historisk kunnskap om området: Willy Eide, Arvid Hvitsten, Sigurd Nestande, Alf Wivestad og Kari Bø deltok i omvisningen, noen med historier om raffinerivirksomheten andre med kunnskap og minner fra sommerkoloniene.

Åpent møte 11. mai

Det var godt oppmøte da Leif Olsen kom for å gi sitt «Skråblikk på Tanzania». Innlegget bygget på hans opplevelse i arbeid med utviklingsprosjekter i Norad-regi og seinere kontakt med landet gjennom sitt styreverv i Norsk Nødhjelp, hotell drift og safarivirksomhet. Med en god blanding av humor og fakta ga han lytterne en underholdende og lærerik opplevelse.

Leif Olsen.

Etter en kort pause med kaffe og noe å tygge på, presenterte styremedlem Thomas Kjær sine tanker om digital formidling av Våle prestegård. Viktige innspill med tanke på å nå ut med informasjon til et større publikum.

Åpent møte 16. mars: To sentrale personer i utviklingen av Revetal – Sjur Gran og Thorvald Hillestad utveksler erfaringer. Foto: Arnfinn Eek.

Åpen prestegård søndag 11. juni

Vi holdt åpent på prestegården fra kl. 14–17. Det var mulig å kjøpe kaffe og vaffer, omvisning i hovedhuset og Linjentene demonstrerte sitt arbeide med lin fra åker til ferdige produkter.

Olsokfeiring med gudstjeneste

Lørdag 29. juli ble det holdt Olsokfeiring på Våle prestegård. Det var godt oppmøte, og etter gudstjenesten var det salg av bl.a. rømmegrøt. Arrangementet er et samarbeid mellom menighetsrådet og historielaget.

Åpent møte 24. august

Tema: «Gammelt inventar i Våle kirke», v/ Cecilia Gustavsen. Et spennende foredrag der vi tas gjennom hovedpunktene i kristningen av landet, Våle kirkes historie, og ikke minst, kirkens inventar.

Sensommerfestival på Våle prestegård, 2.–3. september

Den årlige sensommerfestivalen, første helgen i september, var meget godt besøkt. Som vanlig var det den store frivillige innsatsen som gjorde det mulig å gjennomføre arrangementet som er et samarbeid mellom Stiftelsen Våle prestegård v/Arrangementsgruppa, Våle historielag, Linjentene, Gla'gjengen og Våle bondelag. Nytt av året var besøk av Norsk ponniavlforening med blant andre Live Enerhaugen i spissen.

Vi tror at et bredt spekter av utstillere med salgsboder, sammen med demonstrasjoner av gamle landbruksredskaper, aktiviteter for barn, musikk og sang, samt matservering ute og inne, ga de mange frammøtte gode opplevelser i godværet som holdt nesten helt fram til

Foto: Thomas Kjær.

Foto: Thomas Kjær.

Foto: Thomas Kjær.

Foto: Thomas Kjær.

avslutningen på søndag. Nytt av året var stiftelsens nyinnkjøpte høyttaleranlegg som sikret god lyd over hele området. (Takk til Sparebankstiftelsen for bidraget.) Festivalen gir en kjærkommen inntekt til støtte for bevaringen av prestegården.

Åpent møte 19. oktober

«Historiske minner i Våle» var tema for Tor Bjørviks kåseri, som nærmere 40 personer hadde møtt fram for å høre. Etter mange år i arbeid hos daværende Fylkesmannen i Vestfold, sa Bjørvik opp jobben for å kunne bruke mere tid sin lidenskap – lokalhistorie. I 2001–2005 var han leder for et registreringsprosjekt for kulturminner i Vestfold, hvor det ble registrert om lag 15.000 kulturminner, en del av disse i Våle. Fra denne registreringen sitter han på et omfattende bildemateriale fra Våle, som han har gjort et utvalg av

Foto: Thomas Kjær.

Foto: Arnfinn Eek.

for sitt kåseri. Her er det mange i forsamlingen som kjenner seg igjen.

Besøk fra Ringerike museum

17. oktober hadde vi besøk fra Ringerike museum, som holder til på Norderhov prestegård. De ønsket å se nærmere på hvordan vi arbeidet med formidling med utgangspunkt prestegården og blant annet de historiske samlingene. Et nyttig besøk med utveksling av erfaringer. Det ble omvisning både på låven og i hovedhuset og Linjentene viste hva de jobbet med som en del av formidlingsarbeidet.

Den kulturelle skolesekken

Også i år inviteres 4. trinn fra barne-skolene i gamle Re kommune, samt elever fra Barkåker, Sem, Vear, Montessori og Volden skole, til prestegården i siste halvdel av november. Her samarbeider vi med Ramnes Historielag og Kultur og idrett i Tønsberg kommune. Det støpes lys, bakes brød i bakerovn og lages julepynt på gammelmåten. Og ikke minst fortelles det historier om hvordan man feiret jul generasjoner tilbake. Dagene

avsluttes med julegrøt i stua på prestegården. Til sammen om lag 300 elever deltar, fordelt over seks dager. Mange av historielagens medlemmer hjelper til for å gjennomføre aktivitetene.

Førjulsmøte, 23. november

Tradisjonen tro ble førjulsmøtet avviklet i slutten av november. Daniel Ims innledet om «Hvordan kan vi ta vare på gamle stedsnavn?» De fleste stedsnavn er registrert i Kartverket, men de lokale teignavnene kan lett gå tapt. Med sin bakgrunn fra Språkrådet orienterte han om muligheten for å søke støtte til innsamling av slike navn for å kunne bevare dem for ettertiden. Et spennende innlegg krydret med lokale eksempler godt supplert fra salen.

I år hadde vi også besøk av Knut Høydal som fikk forsamlingen, på noe over 30 personer, med seg i viser av Alf Prøysen og andre julemelodier. Det ble en minneverdig kveld med god stemning rundt pianoet, det hele ble krydret med gode lokale historier.

Allsang. Foto: Arnfinn Eek.

Til førjulsmøtet hører også rømmegrøt og saft, og julekaker og kaffe. Kjøkken-gjengen hadde som alltid gjort en god innsats.

Julemarkedet arrangeres lørdag 2. desember

Når dette arrangementet går av stabelen, er Re-minne 2023 i trykken.

Arbeidet med de historiske samlingene

Også i år har det pågått arbeid med organisering og registrering av de historiske samlingene på prestegården. Av hestekjøretøy og gamle redskaper brukt i jord- og skogbruk, har vi en omfattende samling som har fått plass på låven. Her har det vært lagt ned mye arbeid i vedlikehold, merking, organisering og fotografering. Mye av samlingen på låven er nå registrert og kan sees på <https://digitaltmuseum.no/vaalehistorielag>. I hovedhuset er også en god del gjenstander registrert, men fortsatt gjenstår mye. Det samme gjelder gjenstander på stabburet. Fotosamlingen på over 650 bilder er tilgjengelig på Digitalt Museum. Her finnes bilder tilbake til slutten av 1800-tallet. Museumsstyret har satt ned en gruppe som møtes regelmessig og arbeider med registrering. Gruppen får veiledning fra Arkivet på Fylkesmuseet. Den digitale registreringen foretas i en forenklet versjon av museenes registreringssystem. Derfra gjøres informasjonen tilgjengelig på Digitalt Museum. Dette er et arbeide vi må regne med å fortsette en god tid framover, og som er viktig for å gjøre samlingen tilgjengelig for et større publikum.

Ovner på Våle prestegård

I løpet av året er det satt i gang et prosjekt der målet er å få en oversikt over alle de

flotte ovnene som står rundt på prestegården. I alt er det et tjuetall, de fleste vedovner, fra forskjellige jernstøperier. Vi har som mål å samle mest mulig informasjon om ovnene og lage en egen publikasjon. Trykking av publikasjonen blir gjort mulig av en minnegave etter Jostein Skiftun. Ovnene vil også registreres i museumssamlingen og presenteres på DigitaltMuseum.no.

Ridderovnen – et kunstverk som fortsatt varmer.

Digital presentasjon

Thomas Kjær har utviklet, og jobber videre med, en digital presentasjon av prestegården og historien rundt. Her tas vi tilbake til førkristen tid og kan følge tidslinjen fram til dagens gård. Gå inn på historielagets hjemmeside: vaalehistorielag.no og se presentasjonen under Våle prestegård.

Fotostudio
FOTOLÅVEN

Fotovrolijk / Fadum

**NYFØDT • BARN • FAMILIE • KONFIRMANT •
BRYLLUP • HEST • KJÆLEDYR • BEDRIFT**

Tlf: 452 66 924
www.fotovrolijk.com

Stiftelsen Våle prestegård 2023

Vi fikk brannsyn på både hoved- og sidebygningen i år. Det er jo noe en frykter når en eier store gamle hus. Tilsynet resulterte i tre avvik: Det første, som gikk på rutiner om utleie, var greit og lett å løse. Det var verre med de to andre, brannalarmen måtte fornyes og delvis bygges om. Dette ble en stor kostnad som begrenset vår aktivitet resten av året. Så ble vi pålagt et brannteknisk konsept-/tilstandsvurdering av de to bygningene. Det har vi utsatt, vi har ikke økonomi til å løse det, og det har blitt akseptert.

Det har i mange år vært klaget over dårlig lyd når vi har arrangementer utendørs. Etter søknad har vi i år fått kr 75 000 fra Sparebankstiftelsen Nøtterøy Tønsberg, til nytt lydanlegg. Dette er nå på plass, og

vi fikk prøvd det første gang på Sensommerfestivalen – en stor forbedring.

Styret mistet sin sekretær Haakon Livland da han gikk av etter oppnådd aldersgrense. Det er et stort tap for oss. Han har i tillegg til å skrive gode referater vært en kunnskapsrik og trivelig person og ha i styret. Vi jobber med å få en ny sekretær.

Det ble avslag på vår søknad om å flytte stabburet. Vi har klaget på vedtaket, men enda ikke fått noe formelt svar på klagen. Når vi får det, er det vedlikehold vi må se på. Det må opp en ny trapp før neste Sensommerfestival.

Vi har også nå i november sendt søknad om støtte til videre arbeid på låven. Litt har vi begynt med. Det er laget fundament til låvebru og lagt opp stokker inn. Vi har også pigget opp stein i det siste rommet som ikke har støpt gulv. Nå får vi håpe på positivt svar på vår søknad så vi kan komme videre. Når det gjelder smie, venter vi på en befaring både om plassering, og mulighetene til å få støtte til prosjektet.

Styret i Stiftelsen Våle prestegård

Leder	Hans Jørgen Skinnes
Nestleder	Thorvald Hillestad
Kasserer	Arild Bøe
Styremedlemmer	Unni Bu Bjørn Rygh Eivind Yrjan Stamnes

Styrer og komitéer i 2023

Styret i historielaget

Kåre Holtung, leder

Jan Vidar Bjune, nestleder og leder av husstyret

Astri Søyland, sekretær

Odd Roar Sulutvedt, kasserer

Ingegerd Holt Brattestå, styremedlem og leder av samlingsstyret

Hans Kristian Hjelmtvedt, styremedlem

Solveig Skuggedal, styremedlem

Revisorer

Morten Kihle og Solveig Myrstad, med Johan Christian Haugan som vararevisor.

Valgkomité

Trygve Gran, Solfrid Bergan og Inger Ekstrøm le Maire.

Møter og rusleturer

Eventyrjenta i norsk kunst,

Anne Grimdalen

Årets første møte ble avholdt på Vonheim i Fon 20. februar, der 40 personer møtte. Astri Søyland fortalte om Anne Grimdalens liv og kunst, og kåseriet ble krydret med bilder fra temaet.

Det er kunsten på vestveggen av Oslo rådhus som gjorde henne berømt. På ei hylle 20 m over bakken er en statue av Oslos grunnlegger, Harald Hardråde,

plassert. Han sitter på sin hest klar til kamp, med draget sverd, og skuer utover byen. En stor fontene som er omkranset av skulpturer av norske rovdyr og et fem meter langt relieff av tre tømmerfløtere i arbeid over en foss hører også med.

Grimdalstunet med alle sine hus fra 1600-tallet, pluss et moderne bygg som rommer mye av Annes kunst, betegnes nå som et museum og kunstnerhjem. Det er åpent for publikum om sommeren.

Som avslutning av møtet roste leder Kåre Holtung redaksjonskomiteen til Re-minne for spesielt godt utført arbeid, og gav øvrige forfattere og alle utkjørerne av skriftet stor takk. Utkjørerne gjør en kjempejobb, år etter år!

Årsmøte og «Oppvekst på Jarlsberg»

20. mars fylte over 60 personer stuene på Bygdetunet Brår. Fredrik Wedel Jarlsberg, som har vært leder av Ramnes historielag i til sammen 18 år, fortalte litt om historien til Stamhuset Jarlsberg og om sin oppvekst der. En sosial oppvekst med skolevei til Sem sammen med de andre ungene, eget fotballag og egen hoppbakke i skråningen fra Berg krets-fengsel. Han avsluttet foredraget sitt med å si at han aldri hadde angret på at han slo seg ned i Ramnes.

Etter kaffe og prat var det tid for årsmøte, et årsmøte som forløp uten de store saker.

Bedriftsbesøk på Revac

24. april ønsket Kåre 42 personer velkommen til møte i historielaget i Revacs romslige kantine på Linnestad næringsområde. Revac AS er blant de største bedriftene i Europa innen behandling av EE-avfall (elektriske og elektroniske apparater/produkter). Revac håndterer alle typer EE-avfall fra kjøleskap til den elektroniske tannbørsten. Bedriften er 100 % privat eiet, og har datterselskap i Sverige som betjener markeder i Sverige, Finland og Island. Anders Aas fortalte historien om utviklingen av Revac fra han og Frank Holm reiste rundt til byer i store deler av Norge og tappet kjøleskap for gass og olje, fram til dagens moderne virksomhet på Linnestad. Bedriftens første bygg var på Lundteigen, men de 17 målene på Lundteigen ble for lite, i dag har de 120 mål på Linnestad, og har kjøpt 110 mål til. Bygningsmassen er på 375.000 m². Det er 135 personer ansatt i bedriften i dag.

I 2009 begynte Revac å samle inn småelektronikk. Et gult bur med småelektronikk inneholdt den gang 50 forskjellige produkter i starten, nå inneholder det samme buret 400 forskjellige produkter.

Bedriften har en omsetning på 600 mill. kroner i Norge. De betaler for alt de får inn og selger rene produkter etter behandling. Bedriften har investert i solcellepaneler, og en tredjedel av Revacs energibehov dekkes av dette. Selskapet har også investert mye i brannvern etter storbrannen i 2014. Under kaffepausen fortalte Kåre om dugnader og lagsaktiviteter, før møtet ble avsluttet med omvisning på Revac.

Rusletur i Fon 21. mai

Nærmere 60 personer var med da vi i strålende sommervær hadde rusletur fra Vonheim via Skotvedt og Øyfjell og tilbake til Vonheim. Kåre orienterte først om Holtung, det som hadde vært sentrum i Fon. Skole, badstue, Vonheim og butikker var blant det som hadde vært på Holtung tidligere, nå er det kun Vonheim som er «i drift».

Den bratte Hvamsbrekka var drøy for enkelte i varmen, men selv 90-åringer kom seg vel opp til Skotvedt. Gården var skyss-stasjon fra 1802-1892. Da skal det ha vært kjørevei mellom hovedbygningens to deler, nå er bygningen en staselig to-generasjoners bolig. Historielaget har fått verdifulle gjenstander fra Skotvedt.

På veien mot Øyfjell passerte vi Hvamsbekken igjen, og vi fikk høre at nå har alle gårdene fått renseanlegg, så vannet i bekken er fri for kloakk. Litt fisk er det også mulig å få. Hvamsbekken har trolig bygdas høyeste fossefall. Mange tok seg en dusj der i sin tid.

Framme på Nordre Øyfjell ble det rastet. Hans Arne Hvidsten fortalte at gården har historie tilbake til Svartedauen. Da benevnes gården som «Fjell». Hans Arnes farfar ble enkemann i 1931, og i 1932 flyttet han fra Herkjeft til Øyfjell med sine fire barn. Siden har stedet vært i familien Hvidstens eie. Mange husker sikkert ute-gudstjenester og Fon Bygdekulturs «Gøy på landet» som ble arrangert en rekke ganger i tidsrommet 1999-2011. Gården er nå restaurert og har blitt et nydelig sted, bl.a. med plass til mange hester.

En stor del av forsamlingen gikk ned til Hvamsfossen. Husene på Søndre Øyfjell

På Skotvedt fikk vi en orientering om gården og skystasjonen. Foto: Jan Vidar Bjune.

er borte. Våningshuset ble brent ned i 1931 fordi det hadde vært mye tuberkulose hos beboerne.

Ved Teie ble vi gjort oppmerksomme på en gammel lysstolpe. Det var stedet hvor dommerne hadde sitt tilholdssted under hopprenn. Nå var hele Teiebakken nedgrodd. Ved Søndre Holtung fikk vi en orientering om gårdene vi kunne se derfra. Kåre hadde lagt opp til en interessant tur og han fortalte mange morsomme historier underveis.

Rusletur Merkedammen – Høymyr
Søndag 11. juni 2023 var nærmere 40 personer med på rusletur i Merkedammen-området. Det var sol fra skyfri himmel, og godt og varmt. Vidar Vallumrød hadde oppgaven med å guide oss på turen, og kunne fortelle at store deler av området rundt Merkedammen er kommunalt eid, men ikke selve badeplassen! I sin tid var

det ni kommuner som samarbeidet om å sikre området til friluftsmål, i dag er det Tønsberg kommune som drifter området alene. Vi tok turen bortom demningen, som er selve grunnlaget for at Merkedammen er såpass stor som den er. Selve navnet, Merkedammen, har sin opprinnelse i oppdemningen, der forskjellige merker anga vannivåene. Merkedamselva har sitt utspring her, har vært benyttet til både tømmerfløting, møller og sagbruk. Rett ved demningen lå det i sin tid en speiderhytte. Vi ruslet nordover, og gjorde et stopp der vi tok av opp til Høymyr. Vidar fortalt kort om området lenger nord, med Lånesetra og veien som går videre ned til bygda. Lenger nord kan man også gå til Snipane, som er Tønsbergs høyeste punkt.

På Høymyr er det satt opp et minnesmerke etter slipp under krigen, der containere med våpen og utstyr ble sluppet ned til

Rusleturen tar en stopp minnesmerket på Høymyr. Foto: Jan Vidar Bjune.

ventende Milorgstyrker. I den stekende heten var det kanskje vanskelig å forestille seg en våt, kald og mørk aprilnatt, med slitsomt arbeid for å tømme konteinerne,

En stopp ved Elgseter. Tore Fevang forteller. Foto: Jan Vidar Bjune.

gjemme restene, og bære forsyninger og våpen ned til bygda. Rester av konteinere finnes flere steder. Turen gikk videre til Elgseter, der det var tid for en rast. Elgseter kalles lokalt gjerne for Meyerhytta, og navnet stammer fra overrettssakfører Samuel Boyesen Meyer (1862–1920), som eide store skogområder rundt Merkedammen, og som fikk oppført et «jaktslott» – Elgseter. Det ble til og med lagt inn telefon på Elgseter, med telefonledning ned til bygda. Elgseter holdes ved like av en interesseforening, og Tore Fevang fortalte litt om foreningens arbeid, og om utfordringer knyttet til vedlikehold, bl.a. manglende vann og strøm. I Tønsberg kommune diskuteres det nå om fremtidig bruk, så får vi se hva det blir til. Turen ble formelt avsluttet på Elgseter, og deltagerne ruslet tilbake til Merkedammen.

Historisk rusletur på Jerpetjønn

Søndag 17. september arrangerte Ramnes historielag rusletur på Jerpetjønn. Været var strålende, og ca. 30 personer var med på turen. Kåre Holtung, som hadde ansvar for dagen, ønsket velkommen og delte ut

et kart over turområdet med påtegnede poster og navn.

Skolen, som sto ferdig i 1909, ble lagt ned da sentralskolen på Ramnes ble tatt i bruk i 1965. Da ble eiendommen overtatt for kr 1,- av Jerpetjønn Vel, og Jerpetjønn sanitetsforening har vært aktive i drift av grendas storstue. Butikken, som Fridtjof Bugge Hansen startet på gården vestre Jerpetjønn og senere flyttet ned til Fossanveien, ble lagt ned ca. 1984.

Andre Bakke benevnes nå som «Bonden på Jerpetjønn». Han overtok jorda til flere gårder i 2016. «Smia på Jerpetjønn» er et kjent begrep, ikke bare på Jerpetjønn. Det var Anders Skjeggerød som bygde og drev smia i sin tid. Den er ikke lenger i drift som smie, men er ombygget til verksted for biler, motorsykler og andre motoriserte redskaper.

På tross av nedleggelse av skole og butikk er det trivsel i grenda. Unge driftige mennesker har bygd seg hus, og samholdet er godt! Geolog Rolf Sørensen kunne fortelle at det har bodd folk i området siden før bronsealder. Turen var hyggelig og interessant, og ga et godt innblikk i grendas historie og nåtid.

Kunstnerbyen Holmestrand

Mandag 16. oktober møtte 36 personer opp på Re Helsehus for å høre Vidar Ullenrød fortelle om «Kunstnerbyen Holmestrand». Mange kunstnere er født i byen eller har oppholdt seg der i kortere eller lengre tid. Han nevnte fire årsaker til dette: 1. Den dramatiske naturen, fjellet og fjorden. 2. Jernbanen som kom til byen i 1881. 3. Hotell Societeten som ble regnet som et badehotell. 4. Badet i tilknytning til hotellet.

Ullenrød viste bilder mens han fortalte. Han forsvarte tittelen på foredraget sitt godt.

Noen av personene han fortalte om som har tilknytning til Holmestrand, var malerne Harriet Backer og I.C. Dahl, forfatterne Olav Duun og Nils Kjær samt billedhogger Christoffer Broch. Etter pausen orienterte leder Kåre Holtung om diverse lagssaker.

Travhistorie

Mandag 13. november var 35 personer fra fjern og nær samlet i stuene på Bygdetunet Brår. Nestleder Jan Vidar Bjune ønsket hjertelig velkommen til kveldens møte og gav Jan Vidar ordet til kveldens foredragsholder Gunnar Gjelsås.

4. mars 1930 gikk 10 travlag fra bygdene sammen om å stifte Vestfold Travforbund. Ludvig Backe fra Ramnes og Anton Ruteig fra Fon ble valgt inn i styret. Hovlandbanen i Larvik ble benyttet fra 1930 til 1947 for der hadde de totalisatorspill.

Jarlsberg travbane ble åpnet i 1935. Under krigen strømmet folk til travbanen, men etter krigen kom vanskelige år. Idretten tok seg opp, og Norsk tipping fordelte penger på de forskjellige idrettsgrener

I 1960 ble det arrangert Grand Prix løp for 4-åringer for første gang. I perioden 1970 til 1990 skjedde det mye på Jarlsberg Travbane. Det ble bygd to nye trenerstaller i 1970, ny tribune i 1973, restaurant med moderne kjøkken i 1980

og nytt administrasjonsbygg i 1990. Administrasjonsbygget er det eneste som fremdeles står. Ved travbanen er det også statue av den kjente kusken Ulf Thoresen, som bl.a. vant VM med hesten Habib.

Etter pausen intervjuet Gunnar Gjelsås flere kjente personer fra Ramnes travmiljø, men først sa han at Nils Bøhle hadde hatt flere gode hester i sin tid, og han var formann på Jarlsberg travbane fra 1973 til 1983. Guttorm Firing – nå 92 år gammel – var på møtet. Han vant sitt første travløp som 17-åring. Han var på hvalfangst om vinteren og arbeidet på en travstall om somrene. Ulf Thoresen kjørte hestene hans, og han vant en gang 12 løp etter hverandre. Tore Foss har hatt gode hester i mange år. Han leide hesten «Solbergstjerna» fra Fredrikstad, og med den avlet han fram flere flotte hester, Bokli Eld, Bokli Balder og Bokli Vind. Han har vunnet tre NM med sine hester. Hestene deltok mye i Sverige, og Tore var i Paris to ganger. Bokli Balder fikk en 2. plass og en 4. plass der, mens Bokli Eld fikk en 1. og 3. plass. Tores hest har også vunnet den gjeve Jakob Meyers pokal. Den hadde han tatt med så vi fikk se den på møtet. Johan Jahre har en av de beste hestene nå. Den heter Photo Fighter og er 7 år gammel. Andre kjente navn i Re trav er Geir Kihle som nå driver som travtrener på en stor gård i Stange, samt Bjørn Duestad fra Fon som vant både kriteriet og derbyløpet med Scott Springborne. Re travforening har mistet hester og medlemmer i det siste. I 2016 hadde foreningen 120 medlemmer, men nå i 2023 har den bare 90. Terje Sviland fortalte at gamle Drammen travbane skal selges, og Buskerud og Vestfold Travforbund skal gå sammen om å bygge nye Jarlsberg Arena.

Hans Kristian Hjelmtvedt viste fram en pokal som bestefaren hans hadde vunnet på Sjuevannet i 1923. Bøndene hadde leid en treplog for kr 7,- til å brøyte isen. I 1951 brøyta de isen med en lastebil.

Jan Vidar orienterte så litt om lagssaker, før deltagerne ble ønsket vel hjem.

Julemøte

Mandag 4. desember arrangeres julemøtet, der Kåre Simonsen skal fortelle om juleminer fra Andebu. Møtet arrangeres etter at Re-minne har gått i trykken.

Andre arrangementer og aktiviteter

Den kulturelle skolesekken

I samarbeid med Våle historielag var vi igjen med på «Den kulturelle skolesekken», der blant annet lysstøping og brødbaking sto på programmet på Våle prestegård, 6 dager i november.

Åpen gård

Helgen 26. og 27. august ble Åpen gård arrangert. Lørdagen var det dårlig vær

Hans Kristian Hjelmtvedt demonstrerer treskemaskin. Foto: Inger Hjelmtvedt.

Den gamle gule Forden var populær.

Foto: Inger Hjelmtvedt.

og lite folk, mens søndagen var strålende med masse folk. Opplegget var i hovedsak som tidligere år, men noen endringer måtte gjøres, siden nabojordet ikke var tilgjengelig. I tillegg ble brødbakingen utført på Våle prestegård, på grunn av insektsplagene i kjelleren på hovedhuset.

En stor takk til samarbeidspartnerne Ramnes bondelag og Ramnes bygdekvinnelag, og ikke minst til alle som bidrar med dugnad både før, under og etter arrangementet!

Driften av Bygdetunet Brår

Taket på hovedhuset måtte få en midlertidig reparasjon i sommer, ellers har kampen mot stikkende insekter i kjelleren vært et gjennomgående tema. Dugnader og løpende vedlikehold har vært gjennomført, en stor takk til alle som bidrar for å holde Bygdetunet i orden.

Foreningsstatus

Vi har i år 253 medlemmer, ny rekord (ett medlem mer enn i 2022!). Vi har en akseptabel driftsøkonomi, men mangler en del midler til reparasjon av bygningsmassen. Dette jobbes det med kontinuerlig. Vi har jevnt over bra oppslutning på møter og arrangementer, noe som styret sier seg godt fornøyd med.

MENY REVETAL

Med fokus på service!

Utrolig mye har skjedd siden starten i 1910 og fram til i dag. Utviklingen har vært enorm og knapt noe er slik det var den gang i de gode gamle dager. Men en ting har ikke forandret seg, vi må ha fokus på å hele tiden gjøre kundene våre fornøyde. Akkurat det faktum er alle de over 100 som jobber her klinkende klar over, hvert minutt, hver time, hver eneste dag.

Martin Gram

**TORS DAG TIL LØRDAG GARANTERER VI
AT DU ALDRI FÅR MEIERIVARER MED
MINDRE HOLDBARHET ENN 7 DAGER.**

MENY.NO

MENY REVETAL

Ramnes
Historielag

VÅLE
historielag

Re-minne 2023

Utgitt av Ramnes Historielag og Våle historielag